

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών
«Ποινικές και Εγκληματολογικές Προσεγγίσεις της Διαφθοράς, του
Οργανωμένου και του Οικονομικού Εγκλήματος»

Διπλωματική Εργασία

«Οργανωμένο έγκλημα και κοινωνική οργάνωση στην ελληνική επικράτεια –
Εκβίαση και παροχή προστασίας σε καταστήματα εστίασης»

Χριστίνα Παπαδημητρίου
(Α.Μ. 525676)

Επιβλέπων Καθηγητής: Δημήτριος Παρασκευόπουλος

Αθήνα, Ιανουάριος 2025

**«Οργανωμένο έγκλημα και κοινωνική οργάνωση στην ελληνική επικράτεια –
Εκβίαση και παροχή προστασίας σε καταστήματα εστίασης»**

**Χριστίνα Παπαδημητρίου
(Α.Μ. 525676)**

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

**Επιβλέπων Καθηγητής
Δημήτριος Παρασκευόπουλος
Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ**

**Συν επιβλέπων Καθηγητής
Γεώργιος Χλούπης
Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ**

Ιανουάριος 2025

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους επιβλέποντες καθηγητές κ. Δ.Παρασκευόπουλο και Γ.Χλούπη, για τις συμβουλές τους και για το ότι ήταν πάντα εκεί, όποτε χρειάστηκα την καθοδήγηση τους.

Ευχαριστώ τη μητέρα μου, Ελένη, που στέκεται δίπλα μου και είναι αρωγός σε κάθε προσπάθεια μου. Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στον σύντροφο μου, τον Κώστα, για όλη την υποστήριξη, την κατανόηση και την συμπαράσταση του καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

Περίληψη

Ο πυρήνας της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι το φαινόμενο του οργανωμένου εγκλήματος. Ως φαινόμενο το οργανωμένο έγκλημα, εδώ, και δεκαετίες έχει απασχολήσει την εγκληματολογική και την ποινική επιστήμη τόσο σε εγχώριο επίπεδο όσο και σε διεθνές επίπεδο. Στόχος της παρούσας διπλωματικής είναι να επεξηγηθεί ο όρος του οργανωμένου εγκλήματος, να αναλυθεί η κοινωνική οργάνωση αυτού και να μελετηθεί η ποινική αντιμετώπιση του φαινομένου. Το οργανωμένο έγκλημα υπάρχει και εξελίσσεται εδώ και πολλές δεκαετίες. Όπως είναι εύλογο, η διαδρομή στο χρόνο σηματοδοτεί νέα δεδομένα και χαρακτηριστικά σε αυτό. Στον Ελληνικό χώρο πρωτοεμφανίστηκε λίγο αργότερα, αφότου άρχισε η Ελληνική Επανάσταση με την μορφή των συμμοριών, ενώ στο εξωτερικό εδώ και πολλές δεκαετίες υπάρχει η Ιταλική Μαφία, που έχει διαδραματίσει σπουδαίο ρόλο στις κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις της χώρας.

Σε ένα κράτος δικαίου, η ποινική αντιμετώπιση διαδραματίζει κομβικό ρόλο. Όπως θα διαπιστωθεί και παρακάτω, η Ελλάδα έθεσε τα θεμέλια για μια αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου με το ν.2928/2001. Μέχρι τότε, η νομοθέτηση ήταν αποσπασματική και κατακερματισμένη. Σε διεθνές επίπεδο, η Σύμβαση του Παλέρμο αποτέλεσε το πιο ολοκληρωμένο και άρτιο νομοθέτημα για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος μέχρι και σήμερα.

Στην παρούσα διπλωματική εργασία γίνεται ειδικότερη μνεία και μελέτη στο φαινόμενο της εκβίασης και της παροχής προστασίας σε καταστήματα εστίασης υπό το πλαίσιο του οργανωμένου εγκλήματος. Είναι μια από τις πιο συνηθισμένες άδικες πράξεις, που λαμβάνουν χώρα μέσα σε μια εγκληματική οργάνωση και στον ελληνικό χώρο εμφανίστηκαν κατά τη δεκαετία του 1980. Η οικονομική κρίση αλλά και η πανδημία και η πολύμηνη καραντίνα επέφεραν νέα δεδομένα και άλλαξαν τον τρόπο δράσης των εκβιαστών και των εγκληματικών οργανώσεων, καθώς αναγκάστηκαν να μειώσουν τα ποσά εκβίασης και να στραφούν σε νέες πηγές εισοδήματος.

Εν κατακλείδι, τα μέτρα και οι λύσεις αντιμετώπισης, που υπάρχουν για να αντιμετωπίζεται το οργανωμένο έγκλημα χρειάζονται συνεχώς αναπροσαρμογή και συμμόρφωση με τα νέα δεδομένα. Πρωταρχικός στόχος της ΕΕ στο πλαίσιο της στρατηγικής της είναι η αντιμετώπιση του φαινομένου. Η αντιμετώπιση μπορεί να είναι αποτελεσματική μόνο όταν γίνεται συλλογικά μέσω των αρμόδιων κρατικών αρχών και φορέων. Σε κάθε περίπτωση, ειδικότερα μέτρα πρόληψης είναι επιτακτικό

να λαμβάνονται, προκειμένου να αποφεύγονται - όσο το δυνατόν περισσότερο - η γέννηση και η ύπαρξη εγκληματολογικών οργανώσεων.

Λέξεις – Κλειδιά

οργανωμένο έγκλημα, κοινωνική οργάνωση, εκβίαση, παροχή προστασίας, ποινική αντιμετώπιση, Σύμβαση του Παλέρμο, μέτρα πρόληψης

“Organized Crime and social organization in the Greek Land – Extortion and protection in stores”

Christina Papadimitriou

Abstract

The core of this thesis is the phenomenon of organized crime. As a phenomenon, organized crime has been a concern of criminology and criminal science for decades, both domestically and internationally. The aim of this thesis is to explain the term organized crime, to analyze its social organization and to study the criminal treatment of the phenomenon. Organized crime has existed and has been evolving for many decades. As is reasonable, the passage of time marks new elements and characteristics in it. In Greece, it first appeared a little later, after the Greek Revolution began in the form of gangs. In abroad, the Italian Mafia has existed for many decades, playing a significant role in the social and political developments of the Italian country.

In a state governed by the rule of law, criminal treatment plays a key role. As will be seen below, Greece laid the foundations for an effective response to the phenomenon with Law 2928/2001. Until then, legislation was fragmented and incomplete. At the international level, the Palermo Convention has been the most comprehensive and complete legislation for the fight against organized crime to date.

This thesis makes a special mention and study of the phenomenon of extortion and the provision of protection in catering establishments within the framework of organized crime. It is one of the most common unjust acts that take place within a criminal organization and appeared in the Greek country during the 1980s. The economic crisis, as well as the pandemic and the long-term quarantine brought new data and changed the way extortionists and criminal organizations operate, as they were forced to reduce the amounts of extortion and turn to new sources of income.

In conclusion, the measures and solutions that exist to deal with organized crime need constant adaptation and compliance with new data. The EU's primary objective in its strategic plan is to impugn the phenomenon. The fight can only be effective when it is done collectively through the competent state authorities and bodies. In any case, it is imperative to take specific preventive measures in order to avoid as much as possible the birth and existence of criminal organizations.

Keywords

organized crime, social organization, extortion, protection provision, criminal treatment, Palermo Convention, preventive measures

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
Abstract	6
Περιεχόμενα	8
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια	10
Εισαγωγή	11
Κεφάλαιο 1. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ	13
1.1. Εννοιολογική προσέγγιση και ιστορική αναδρομή του οργανωμένου εγκλήματος	13
1.2. Συμβίωση νομιμότητας και παρανομίας – Θεωρία του Chambliss	16
1.3. Κοινωνική οργάνωση του οργανωμένου εγκλήματος	19
1.4. Το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα: Χαρακτηριστικά και εξέλιξη	22
Κεφάλαιο 2. Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ	26
2.1. Οργανωμένο έγκλημα – Ποινική τυποποίηση	26
2.2. Τυποποίηση φαινομένου σε ευρωπαϊκό επίπεδο – Σύμβαση Παλέρμο	29
2.3. Τυποποίηση φαινομένου σε εθνικό επίπεδο	33
Κεφάλαιο 3. ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΕΚΦΑΝΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ	
3.1. Εκβίαση – Παροχή προστασίας & Οργανωμένο έγκλημα	37
3.2. Περιπτώσεις εκβιάσεων και παροχής προστασίας, που απασχόλησαν τα ΜΜΕ και την ελληνική κοινωνία	40
3.3. Συμμετοχή δημόσιων λειτουργών σε περιπτώσεις οργανωμένου εγκλήματος	44
3.4. Το φαινόμενο της εκβίασης και παροχής προστασίας κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης και του κορωνοϊού	47

Κεφάλαιο 4. ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΛΥΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ..	50
4.1. Καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος & Ευρωπαϊκή Ένωση	50
4.2. Διεύθυνση Αντιμετώπισης για το Οργανωμένο Έγκλημα	53
4.3. Μέτρα πρόληψης για το οργανωμένο έγκλημα	56
4.4. Προτεινόμενα μέτρα για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος	59
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	62
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	64
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	67
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	68
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	70

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΑΑΔΕ.	Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων
ΑΠ	Άρειος Πάγος
αρ.	άρθρο
Δ.Α.Ο.Ε.	Διεύθυνση Αντιμετώπισης για το Οργανωμένο Έγκλημα
ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΛ.ΑΣ.	Ελληνική Αστυνομία
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής
ΚΠΔ.	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
κλπ	και τα λοιπά
κοκ	και ούτω κάθεξης
ν.	νόμος
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ο.π.	όπως προηγούμενως
Ο.Η.Ε	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
παρ.	παράγραφος
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
ΣΔΟΕ	Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος
ΣΠΕ.	Συμβούλιο Πρόληψης Εγκληματικότητας
σελ.	σελίδα
Υπ.	Υπουργός
Τομ.	Τόμος
SOCTA	Serious and Organized Crime and Treat Assessment

Εισαγωγή

Το οργανωμένο έγκλημα, που αποτελεί την κεντρική έννοια της παρούσας διπλωματικής εργασίας, είναι ένα σύνθετο και πολυδιάστατο φαινόμενο. Η προσέγγιση και η μελέτη του φαινομένου, προκειμένου να είναι πλήρης και σφαιρική χρειάζεται να είναι πολύπλευρη και πολυδιάστατη. Είναι αναγκαίο, λοιπόν, να μελετηθεί αφενός η εγκληματολογική θεώρηση του φαινομένου αφετέρου η ποινική αντιμετώπιση και νομοθέτηση αυτού. Δεν πρόκειται για ένα στατικό φαινόμενο και ως εκ τούτου οι εξελίξεις στα κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα επιφέρουν ακόλουθα και τις αντίστοιχες επιπτώσεις και στον τρόπο λειτουργίας αλλά και στο πεδίο δράσης του οργανωμένου εγκλήματος. Για να γίνει κατανοητή η λειτουργία του οργανωμένου εγκλήματος απαιτείται ενδελεχής μελέτη και έρευνα στην κοινωνική οργάνωση και στο *modus operandi* αυτού. Ο επιθετικός προσδιορισμός «οργανωμένο», που αποδίδεται στο έγκλημα υπονοεί ευθύς αμέσως τον επιχειρησιακό χαρακτήρα, που έχουν οι εγκληματικές οργανώσεις. Η δομή τους και η λειτουργία τους διαρθρώνεται στην ιεραρχία και στον επιχειρησιακό χαρακτήρα. Ενδεχομένως, η ειδοποιός διαφορά μεταξύ μιας νόμιμης επιχείρησης και μιας εγκληματικής οργάνωσης είναι ο παράνομος χαρακτήρας της δραστηριότητας της τελευταίας.

Για την εκπόνηση της εργασίας μελετήθηκε και συγκεντρώθηκε επιστημονικό υλικό από ελληνόγλωσση και ξενόγλωσση βιβλιογραφία, από επίσημες εκθέσεις και αναλύσεις δημόσιων και ευρωπαϊκών φορέων. Επίσης, για τον σκοπό της εργασίας αξιοποιήθηκαν και δημοσιογραφικά τεκμήρια. Η παρούσα διπλωματική έχει διαμορφωθεί σε τέσσερα κεφάλαια. Το κάθε κεφάλαιο πραγματεύεται και αναλύει μια θεματική του οργανωμένου εγκλήματος.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται ανάλυση της εννοιολογικής προσέγγισης του οργανωμένου εγκλήματος και η ιστορική αναδρομή αυτού. Η ενότητα αυτή είναι αναγκαία, ώστε να τεθούν τα θεμέλια κατανόησης όλης της διπλωματικής εργασίας. Παρακάτω, αναλύεται η συμβίωση της νομιμότητας με της παρανομίας. Περιγράφεται, δηλαδή, πως μπορεί να συναντηθεί η νόμιμη οικονομία με την παραοικονομία και πως αυτό συναντάται στο οργανωμένο έγκλημα. Στο πρώτο κεφάλαιο δίνεται έμφαση στην κοινωνική οργάνωση του εγκλήματος, που περιγράφονται τα χαρακτηριστικά των μελών της οργάνωσης, τον τρόπο δράσης και τη λειτουργία. Στο τέλος του πρώτου κεφαλαίου εξετάζεται η ιστορική εξέλιξη και τα χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα.

Το δεύτερο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στην ποινική αντιμετώπιση και τυποποίηση του φαινομένου στην Ελλάδα και σε διεθνές επίπεδο. Στην Ευρώπη, οι πρώτες ολοκληρωμένες νομικές μεταρρυθμίσεις για το οργανωμένο έγκλημα έλαβαν χώρα κατά τη δεκαετία του 1990. Ωστόσο, το πιο ολοκληρωμένο και άρτιο νομοθέτημα είναι η Σύμβαση Παλέρμο μέχρι και σήμερα. Στην Ελλάδα, μέχρι τότε, η ποινική νομοθέτηση για το οργανωμένο έγκλημα ήταν αποσπασματική και μη αποτελεσματική. Οι βάσεις τέθηκαν με το ν.2829/2001, που αποτέλεσε ένα δομημένο νομοθέτημα.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται ειδική μνεία για το φαινόμενο της εκβίασης και της παροχής προστασίας σε καταστήματα εστίασης. Αναλύεται το τι είναι η εκβίαση και η παροχή προστασίας, πως συμβαίνει και πως έχει εξελιχθεί διαχρονικά. Επιπρόσθετα, αναφέρονται περιπτώσεις εκβιάσεων και παροχής προστασίας, που έχουν απασχολήσει την ελληνική κοινωνία και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Ακόμη, στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην περίπτωση, που δημόσιοι λειτουργοί και κρατικοί αξιωματούχοι εμπλέκονται σε περιπτώσεις οργανωμένου εγκλήματος. Τέλος, επιχειρείται η ανάλυση και η παράθεση των δεδομένων σχετικά με το πως εξελίχθηκε το οργανωμένο έγκλημα και η εκβίαση κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης και της πανδημίας.

Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα μέτρα και λύσεις αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος. Ειδικότερα, παρουσιάζεται η στρατηγική και η στοχοθεσία της ΕΕ για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Εν συνεχεία, γίνεται αναφορά στη νεοσύστατη Διεύθυνση Αντιμετώπισης για το Οργανωμένο Έγκλημα. Επίσης, γίνεται αναφορά στα μέτρα πρόληψης, που μπορούν να ληφθούν κατά την αντεγκληματική πολιτική. Τέλος, παρατίθενται και κάποια προτεινόμενα μέτρα, που μπορούν να εφαρμοστούν για την αποτελεσματική πρόληψη και την καταστολή της οργανωμένης εγκληματικότητας εν γένει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

1.1. Εννοιολογική προσέγγιση και ιστορική αναδρομή του οργανωμένου εγκλήματος

Η γέννηση και η εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος χρονικά τοποθετείται εδώ και πολλούς αιώνες πίσω¹. Οι πρώτες εγκληματικές οργανώσεις – έτσι όπως τουλάχιστον έχουν σκιαγραφηθεί κατά τη σημερινή εποχή – εμφανίστηκαν στην Ευρώπη κατά τον 15^ο αιώνα, όταν οι πρώτες ληστρικές επιδρομές εμφανίστηκαν στις αγροτικές περιοχές. Η παρακμή των ομάδων αυτών επήλθε περίπου κατά τα τέλη του 18^{ου} αιώνα². Από τα πρώτα κιόλας χρόνια, που εμφανίστηκαν οι εγκληματικές οργανώσεις, ιδιαίτερο χαρακτηριστικό τους αποτελούσε ο προσωποπαγής χαρακτήρας των ομάδων αυτών. Κατά το έτος 1896, συγκεκριμένα, έγινε και η πρώτη επίσημη βιβλιογραφική αναφορά στον όρο του οργανωμένου εγκλήματος από τις εκθέσεις της Αστυνομίας της Νέας Υόρκης, προκειμένου να διαφυλαχθεί η δημόσια τάξη από τις δραστηριότητες της πορνείας και των τυχερών παιγνίων³. Όσον αφορά την ελληνική επικράτεια, μέχρι τη δεκαετία του 1990 θα τολμούσαμε να αναφέρουμε, ότι η ελληνική βιβλιογραφία του οργανωμένου εγκλήματος ήταν αποσπασματική και ελλιπής. Τα πενιχρά επιστημονικά δεδομένα και οι φτωχές επιστημονικές έρευνες είχαν ως αποτέλεσμα την ανυπαρξία των επιστημονικών δεδομένων για το οργανωμένο έγκλημα. Η αποσπασματική προσέγγιση του φαινομένου δεν παρατηρούνταν μόνο στην εγκληματολογική επιστήμη αλλά και στην ποινική αντιμετώπιση του φαινομένου.

Το να δοθεί ένας σταθερός και απόλυτος ορισμός του τι είναι οργανωμένο έγκλημα είναι αρκετά δύσκολο έως αδύνατο. Πρόκειται για ένα ρευστό εννοιολογικά φαινόμενο, που λόγω των πρόσκαιρων οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών, που επικρατούν ανά συγκεκριμένες χρονικές περιόδους μεταβάλλονται και τα χαρακτηριστικά εκείνα, τα οποία απαρτίζουν τον όρο του οργανωμένου εγκλήματος. Παρακάτω, θα δοθούν κάποιοι ορισμοί και προσεγγίσεις, που έχουν δοθεί στο πλαίσιο εξέλιξης της εγκληματολογικής σκέψης. Από τους πρώτους εγκληματολόγους, που έδωσαν ένα πλήρη και συνεκτικό ορισμό για το οργανωμένο έγκλημα είναι ο Cressey, που επεσήμανε, ότι πρόκειται για ένα φαινόμενο που διέπεται από αυστηρά ιεραρχική

¹ Χρήστος Δημόπουλος, *Εγκληματολογία*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2022, σελ. 695

² Φωτεινή Ριζάβα, *Οργανωμένο έγκλημα θεωρητική προσέγγιση κατ'άρθρο ερμηνεία νομολογιακή προσέγγιση*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη 2012, σελ. 4

³ L. Paoli, & T. Vander Beken, "Organized Crime. A contested concept, in Paoli L., *The Oxford Handbook of Organised Crime*. United Kingdom: Oxford University Press, 2014, p. 15

δομή και το κάθε μέλος άτομο αναλαμβάνει συγκεκριμένο ρόλο⁴. Επιπρόσθετα, θεώρησε, ότι το οργανωμένο έγκλημα είναι ένα εισαγόμενο φαινόμενο για την Αμερική και πως συνδέεται συγκεκριμένα με την Cosa Nostra. Φυσικά, η διαφθορά και η παράνομη εμπλοκή δημόσιων λειτουργών αποτελούσαν ένα από τα εργαλεία του τρόπου δράσης των εγκληματικών οργανώσεων. Είναι σημαντικό να αναφερθεί, ότι το οργανωμένο έγκλημα αποσκοπούσε στην ίδρυση μονοπωλιακών επιχειρήσεων, προκειμένου να είναι πιο εύκολη η επικράτηση του. Ο Maltz κάνει λόγο για συγκεκριμένους τύπους και δράσεις λειτουργίας του οργανωμένου εγκλήματος. Επίσης, υποστηρίζει, ότι το οργανωμένο έγκλημα δεν είναι απαραίτητο για την υπόσταση του να περιλαμβάνει τη διαφθορά και τη βία ⁵. Ο Albinι επιχειρεί να δώσει έναν πιο γενικό και αόριστο ορισμό θεωρώντας πως οποιαδήποτε εγκληματική πράξη, μπορεί να θεωρηθεί ως οργανωμένο έγκλημα με την προϋπόθεση να υπάρχουν πάνω από δύο άτομα, να υφίσταται μια ιεράρχηση και να έχουν συμφωνηθεί συγκεκριμένοι τρόποι δράσης ⁶. Ομοίως και η Hirschfeld κινείται σε έναν γενικό ορισμό δίνοντας βαρύνουσα σημασία σχεδόν αποκλειστικά στον παράνομο χαρακτήρα της πράξης ⁷. Για την ορθότερη μελέτη του θέματος οφείλουμε να αναφέρουμε, ότι σε ένα μεγάλο βαθμό οι ορισμοί αυτοί εξακολουθούν να παραμένουν μέχρι και σήμερα επίκαιροι και να βρίσκονται στο επίκεντρο της εγκληματολογικής μελέτης σε συνάρτηση με τις εκάστοτε κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις, που επικρατούν.

Μία από τις πιο γνωστές εγκληματικές οργανώσεις, που εξακολουθούν και υφίστανται μέχρι σήμερα είναι η Ιταλική Μαφία. Η Ιταλική Μαφία γεννήθηκε στη Σικελία κατά την περίοδο πολιτικών αναταραχών. Συγκεκριμένα, όταν η ιταλική κυβέρνηση αποπειράθηκε να περιορίσει σε ισχύ την αριστοκρατία με την κατάργηση της φεουδαρχίας, οι αριστοκράτες γαιοκτήμονες επιστράτευσαν τους Mafiosi, προκειμένου να προστατευτεί η γη τους από τις προθέσεις του κράτους. Ωστόσο, οι Mafiosi απαιτούσαν διάφορα ανταλλάγματα προς τους αριστοκράτες γαιοκτήμονες για την παροχή των υπηρεσιών τους. Σταδιακά, κατάφεραν να αποκτήσουν έναν ισχυρό ρόλο στην τοπική κοινωνία, να δημιουργήσουν ένα ευρύ δίκτυο πελατειακών σχέσεων

⁴ D. Cressey, *Theft of the Nation»: The structure and operations of organized crime in America* 1st Edition, New Brunswick, New Jersey, 1969, p. 306 - 310

⁵ M.D. Maltz, *On Defining Organized Crime*, «Organized Crime», Dartmouth, Albertshot, 1995, p. 340

⁶ J. Albinι, *T«he American Mafia Genesis of a Legend»*, Wayne State University, Meredith Corporation, p. 37

⁷ K. Hirschfeld, *«Gangster States. Organized Crime, Kleptocracy and Political Collapse»*. New York Palgrave Macmillan 2015, p. 25

και μέσω νόμιμων και παράνομων πράξεων να εδραιωθούν στο κοινωνικό σύστημα ⁸. Είναι αλήθεια, ότι η ιταλική μαφία διαδραμάτισε κομβικό ρόλο στην πολιτική σκηνή της Σικελίας και είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις εξελίξεις, που έλαβαν χώρα στο πολιτικό και κοινωνικό προσκήνιο. Η πολιτική μεταβολή, που επήλθε κατά τη δεύτερη δεκαετία του 1800 δημιούργησε τις ιδανικές συνθήκες για την ανέλιξη και την εγκαθίδρυση των Mafiosi, όπως άλλωστε συμβαίνει και σε κάθε περίοδο μεταρρύθμισης ή πολιτικής αναταραχής και μεταβολής. Όπως ήταν αναμενόμενο, οι πολιτικές εξελίξεις σχημάτισαν και μεταβολές στις σχέσεις μεταξύ των πολιτών και του κράτους. Το κενό στις σχέσεις αυτές εκμεταλλεύτηκε η μαφία και προσπάθησε να αναπληρώσει τις όποιες κρατικές ελλείψεις και αδυναμίες ⁹. Άλλη μια κρατική έλλειψη, που παρατηρήθηκε ήταν η απουσία της προστασίας των πολιτών. Επομένως, λίγα χρόνια αργότερα από την εμφάνιση της, η Μαφία ανέλαβε το ρόλο της Αστυνομίας και της διαφύλαξης της ιδιωτικής προστασίας. Το αξιοσημείωτο της συγκεκριμένης εξέλιξης είναι, ότι ο νέος αυτός ρόλος της Μαφίας έγινε υπό την αποδοχή του ιταλικού κράτους, αφού δεν υπήρξε καμία αντίδραση ή καμία κίνηση αποτροπής της εξέλιξης αυτής. Ως τρόπο λειτουργίας της η βία και απειλή ήταν τα κύρια μέσα άσκησης του έργου τους ¹⁰.

Παρά την κυριαρχία τους στις πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις της Σικελίας, η Μαφία απέφευγε οποιαδήποτε ανοιχτή σύγκρουση με τις κρατικές αρχές. Την αποφυγή αυτή την είχε επιτύχει με την omerta. Τι ήταν, όμως, η omerta; Η omerta ήταν ένας κώδικας σιωπής, που κυριάρχησε στη Σικελία. Όταν κάποιο άτομο γινόταν θύμα οποιασδήποτε εγκληματικής ενέργειας θα έπρεπε να αποδώσει ο ίδιος δικαιοσύνη και να πάρει το νόμο στα χέρια του, ήτοι η αυτοδικία ήταν το δικαστικό σύστημα, που επικράτησε. Η επιλογή του να απευθυνθεί κάποιος στην Αστυνομία ή σε κάποια οργανωμένη κρατική αρχή δεν υπήρχε. Υπήρχε, όμως η δυνατότητα να προσφύγουν στη Μαφία και να δράσουν σύμφωνα με το δικό τους κώδικα δικαιοσύνης και τιμής ¹¹. Η έννοια της τιμής ήταν πολύ συγκεκριμένη για τους Mafiosi και αποδίδονταν, σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά, που θεωρούσαν οι ίδιοι πολύ σημαντικά, όπως για

⁸. Φωτεινή Ριζάβα, Οργανωμένο έγκλημα θεωρητική προσέγγιση κατ'άρθρο ερμηνεία νομολογιακή προσέγγιση, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη 2012, σελ. 6 - 7

⁹. Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα όρια, Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη 2017, σελ.154

¹⁰. Φωτεινή Ριζάβα, Οργανωμένο έγκλημα θεωρητική προσέγγιση κατ'άρθρο ερμηνεία νομολογιακή προσέγγιση, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη 2012, σελ. 8 - 10

¹¹. ο.π. σελ. 15

παράδειγμα η ικανότητα ένας άνδρας να προστατεύει την ατομική του ιδιοκτησία και την ασφάλεια της οικογένειάς του, αλλά και το θάρρος, που επιδεικνύει σε κρίσιμες καταστάσεις ¹²,

Εν κατακλείδι, εύκολα παρατηρείται ότι στην οργάνωση της Ιταλικής Μαφίας υπάρχουν στοιχεία μιας οργανωμένης επιχειρησιακής ομάδας. Υπάρχει μια συντονισμένη δράση πολλών ατόμων, με κοινό στόχο, που επιδιώκεται μέσω παράνομων πράξεων.

1.2.Συμβίωση νομιμότητας και παρανομίας – Θεωρία του Chambliss

Κατά τη θεωρία Chambliss, ο λόγος, που υπάρχει αδυναμία κατανόησης του οργανωμένου εγκλήματος έγκειται στο γεγονός, ότι δεν τοποθετείται στο πλαίσιο της νόμιμης - κανονικής επιχείρησης ¹³. Προς επίρρωση, του παραπάνω ισχυρισμού, η Βιδάλη, αναφέρει, ότι το *οργανωμένο έγκλημα ως επιχείρηση και κοινωνικό φαινόμενο ακολουθεί τις αλλαγές της οικονομίας και της αγοράς εργασίας* ¹⁴. Η ορθή και προσεκτική μελέτη του φαινομένου του οργανωμένου εγκλήματος απαιτεί να λαμβάνεται απαραίτητως υπόψιν το κοινωνικό και το οικονομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσεται και εκδηλώνεται αυτό. Στην περίπτωση, που το οργανωμένο έγκλημα μελετηθεί υπό στεγανά εννοιολογικά εργαλεία, η μελέτη θα εστιάσει αποκλειστικά στα μορφολογικά χαρακτηριστικά, όπως για παράδειγμα, τη δομή, τον αριθμό των ατόμων, τη διάρκεια της οργάνωσης, κοκ και δεν θα υπάρξει σφαιρική μελέτη του φαινομένου.

Ο Chambliss θεώρησε, ότι η ταχεία ανάπτυξη του καπιταλισμού ευνόησε και την ανάπτυξη του οργανωμένου εγκλήματος, λόγω των ανταγωνιστικών χαρακτηριστικών του συστήματος. Με άλλα λόγια, τα κύρια χαρακτηριστικά του καπιταλισμού είναι η διακίνηση των προϊόντων, η άνθιση της ιδιωτικής οικονομίας, η δημιουργία ιδιωτικών επιχειρήσεων και παραγκωνισμός του Δημοσίου. Ως εκ τούτου, το οργανωμένο έγκλημα βρήκε τις πιο πρόσφορες συνθήκες για την άνθιση και την εξέλιξη του. Βρισκόμενος σε πλήρη αντίθεση με την άποψη του Cressey, ο Chambliss έδωσε στο

¹² L. Paoli, Mafia Brotherhoods. Organised Crime Italian Style, Oxford University Press, 2003, σελ. 74

¹³. William Chambliss, On the Take From Petty: Crooks to President, Indiana University Press, Bloomington, 1972

¹⁴. Σοφία Βιδάλη, Η πορεία προς το οργανωμένο έγκλημα, 2009, <https://www.tovima.gr/2009/07/19/opinions/i-poreia-pros-to-organwmeno-egklima/>

οργανωμένο έγκλημα μια κοινωνική διάσταση, στο οποίο επικρατούσαν κατά κόρον πελατειακές σχέσεις και σχέσεις πατρωνίας, στις οποίες εμπλέκονταν ισχυρά άτομα της κρατικής εξουσίας και δημόσιοι λειτουργοί. Επομένως, τα καίρια χαρακτηριστικά αντλούνται άμεσα από το κοινωνικόοικονομικό σύστημα της εποχής ¹⁵.

Ο Chambliss θεώρησε, ότι υπάρχει μια διαλεκτική σχέση μεταξύ της εγκληματικής πράξης και του ποινικού νόμου. Μελετώντας συστηματικά το καπιταλιστικό σύστημα και το πως έχουν διαμορφωθεί οι εξελίξεις στην αμερικανική κοινωνία κατέληξε στην πεποίθηση, πως το οργανωμένο έγκλημα συνδέεται άρρηκτα με τη διαφθορά, που επικρατεί στο δημόσιο σύστημα ¹⁶. Τα προβλήματα, που γεννήθηκαν, δηλαδή, στο αμερικανικό κράτος λόγω της κυριαρχίας του καπιταλιστικού κράτους τα εκμεταλλεύτηκαν οι εγκληματικές οργανώσεις, για να καλύψουν τις υπάρχουσες αδυναμίες. Από τις απαρχές της επικράτησης της καπιταλιστικής οικονομίας, παρατηρήθηκε έντονη ανάμειξη πολιτικών σε παράνομες επιχειρηματικές ενέργειες. Όπως, επισημαίνει ο Chambliss, σε περίπτωση εμπλοκής ισχυρών πολιτικών και όσο πιο έντονη ήταν η ανάμειξη τους σε αυτές τις παράνομες επιχειρησιακές δραστηριότητες, τόσο πιο μεγάλο ήταν το οικονομικό όφελος ¹⁷.

Ωστόσο, ο ίδιος παρέθεσε μια διαφορετική οπτική σχετικά με την αυστηρή ιεράρχηση και δόμηση στις εγκληματικές οργανώσεις. Εξαιτίας της διαφθοράς, που επικρατούσε στο αμερικανικό σύστημα και της επικράτησης του συστήματος και στις εγκληματικές οργανώσεις, ο Chambliss παρατήρησε μια χαλαρότητα των σχέσεων μέσα σε αυτές. Ωστόσο, η κατανομή των εργασιών, φυσικά, και ήταν υπαρκτή, όπως και τα διαφορετικά σημεία εκκίνησης και τερματισμού των παράνομων επιχειρήσεων, προκειμένου να μη γίνονται αντιληπτοί από τις διωκτικές αρχές. Ο τρόπος δράσης των εγκληματικών οργανώσεων παρομοίαζε σε μεγάλο βαθμό με τη νόμιμη οικονομία ενός κράτους, διότι υπήρχε αυξημένη συμμετοχή πολιτών για εξυπηρετήσεις. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω είχε γίνει αντιληπτή η συμβίωση νομιμότητας με την παρανομία, καθώς το ίδιο το κράτος εκούσια συμμετείχε άμεσα σε παράνομες πράξεις των εγκληματικών οργανώσεων, προκειμένου να εξυπηρετεί ίδια συμφέροντα αλλά

¹⁵. Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα σε Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν., Παπαχαλαράμπους Χ., Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, Οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, ΕΑΠ, 2019, σελ. 218

¹⁶. Σοφία Βιδάλη, Έλεγχος του εγκλήματος και δημόσια αστυνομία. Τομείς και συνέχεις στην αντεγκληματική πολιτική. ,τ. Α', Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2007, σελ. 50

¹⁷. William Chambliss, On the Take From Petty: Crooks to President, Indiana University Press, Bloomington, 1972, p. 224 - 225

και να διευκολύνει τη δράση αυτών. Ήτοι, υπάρχει αρμονική διασύνδεση και συμβίωση με τα κρατικά κέντρα εξουσίας. Μέσω των συνεντεύξεων και της συνεχούς παρατήρησης του στις τοπικές συμμορίες και εγκληματικές οργανώσεις, ο Chambliss, εστίασε και στα τεράστια κέρδη που αποκόμισαν υψηλά ιστάμενοι της δημόσιας κρατικής εξουσίας, όπως για παράδειγμα πολιτικοί και μεγαλοεπιχειρηματίες. Η δυναμική των ομάδων αυτών, ωστόσο, δεν περιορίστηκε σε αυτού του είδους τα επαγγέλματα αποκλειστικά. Εισήλθαν και δημοσιογράφοι αλλά και τραπεζίτες. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός, πως δεν υπήρξε μια σαφή οριοθέτηση στο ποιος θα ηγείτο σε αυτά τα σχήματα. Αυτό συνέβαινε, επειδή δεν ήθελαν να χάσουν τη δυναμική ως ομάδα και να μην αποκαλυφθεί η δράση τους στις διωκτικές αρχές ¹⁸.

Ως απτό παράδειγμα έφερε την υπόθεση Φρανκ, που κατείχε τον έλεγχο κυκλώματος πορνείας, αφού είχε έρθει σε συμφωνία με πολιτικό πρόσωπο. Ο έλεγχος αυτός ξεκίνησε, όταν ο Φρανκ βρέθηκε κατηγορούμενος, διότι είχε συνευρεθεί ερωτικά με ένα 16χρονο κορίτσι. Οι λοιποί κατηγορούμενοι ήταν οικογενειάρχες και επιχειρηματίες. Με την συμβουλή του δικηγόρου του, αποφάσισαν να παραδεχθεί την ενοχή του και να φυλακιστεί για 18 μήνες. Όσο διάστημα ο Φρανκ ήταν έγκλειστος και με την συνδρομή του δικηγόρου του, ιδρύθηκαν και συστάθηκαν επικερδείς επιχειρήσεις στο όνομα του. Όταν αποφυλακίστηκε συγκέντρωνε τον τζίρο της επιχείρησης με αποδέκτη τον δικηγόρο του. Ως εκ τούτου, αύξησε σημαντικά την ισχύ και τη δύναμη του έτσι ώστε να είναι σε θέση να εκβιάζει ακόμα και πολιτικά πρόσωπα και να υπάρχουν και πολιτικές πιέσεις για να λαμβάνει νόμιμα άδειες για τις επιχειρήσεις – βιτρίνες ¹⁹.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί, ότι τα μέλη των εγκληματικών οργανώσεων επιβιώνουν χάρη της συμμετοχής του σε αυτές. Εξαιτίας της καταγωγής τους από κατώτερα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα, αφενός το επίπεδο διαβίωσης τους είναι πολύ χαμηλό και αφετέρου είναι εκτεθειμένοι σε δυσμενείς συνθήκες. Ως εκ τούτου, η συμμετοχή τους σε τέτοιου είδους εγκληματικές οργανώσεις τους καλλιεργεί το αίσθημα του ανήκειν, τους αυξάνει το κύρος και παράλληλα τους προσφέρει ένα καλύτερο βιοτικό επίπεδο. Όλα αυτά προσφέρονται με το αντάλλαγμα της παροχής υπηρεσιών προς την εγκληματική οργάνωση. Τα μέλη της θεωρούν πως κατά κάποιο τρόπο, ότι έχουν εξασφαλίσει ένα καλύτερο βιοτικό επίπεδο για την οικογένεια τους

¹⁸. ο.π, 1978 σελ. 70 - 73

¹⁹. ο.π. σελ. 75 - 79

και πως ακόμη αν πεθάνουν κατά την εκτέλεση του «καθήκοντος» τους, η οικογένεια θα είναι εξασφαλισμένη έχοντας τα προς το ζην²⁰. Επιπρόσθετα, διαπιστώθηκε, ότι τα μέλη των οργανώσεων αυτών δεν παρουσίαζαν κάποιο δισταγμό στο να αποκαλύψουν τις δράσεις τους, καθώς είχαν θεωρήσει σχεδόν ταυτόσημες τις ενέργειες τους με εκείνες των πολιτικών προσώπων και των επιχειρηματιών²¹. Δέον να αναφερθεί, ότι οι κυρίαρχοι ρόλοι των εγκληματικών οργανώσεων ήταν οι ίδιοι, που καθόριζαν αν θα αποκαλυφθεί μια εγκληματική οργάνωση ή όχι. Απώτερος σκοπός αυτής της στρατηγικής σε καμία περίπτωση δεν ήταν η πληροφόρηση του κοινού, αλλά η ανατροπή και η ήττα πολιτικών αντιπάλων²².

Είναι αδιαμφισβήτητο και κοινώς παραδεκτό πως ο Chambliss επηρέασε τα μέγιστα στην εξέλιξη της εγκληματολογικής επιστήμης και παράλληλα έθεσε στέρεες βάσεις για την σφαιρική μελέτη τέτοιων ζητημάτων. Πρόκειται, δηλαδή, για ένα ευρύ και πολυποίκιλο κοινωνικό δίκτυο με πολλά παρακλάδια, τα οποία εξυπηρετούσαν συμφέροντα τόσο της άρχουσας τάξης όσο και των παράνομων οργανώσεων.

1.3. Κοινωνική οργάνωση του οργανωμένου εγκλήματος

Είναι αλήθεια, ότι οι αλλαγές, που έλαβαν χώρα από τον 19^ο αιώνα και μετέπειτα, όπως η αύξηση του πληθυσμού, η βιομηχανική ανάπτυξη διαμόρφωσαν σε μεγάλο βαθμό τις εξελίξεις και τα νέα δεδομένα στο οργανωμένο έγκλημα²³.

Η κοινωνική οργάνωση των εγκληματικών οργανώσεων φαίνεται, ότι αποτυπώνεται ως εξής: πρόκειται, κυρίως για άνδρες, που ηλικιακά εντάσσονται σε παραγωγικές ηλικίες, αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα ή είναι άεργοι²⁴. Παρατηρείται, ότι έχουν ιδιαίτερα χαμηλό μορφωτικό και κοινωνικό επίπεδο, μεγάλωσαν σε προβληματικό οικογενειακό περιβάλλον, είναι ιδιαίτερα κοντά στην Εκκλησία και στο Θεό και αλλάζουν ανά τακτά χρονικά διαστήματα μόνιμη κατοικία, προκειμένου να μην είναι εύκολα ανιχνεύσιμη η παρουσία τους. Ακόμη, το πενιχρό οικονομικό εισόδημα τους ωθεί στις παράνομες και εγκληματικές δραστηριότητες, με

²⁰. Σοφία Βιδάλη, Έλεγχος του εγκλήματος και δημόσια αστυνομία. Τομείς και συνέχεις στην αντεγκληματική πολιτική. ,τ. Α', Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2007, σελ. 153

²¹. William Chambliss, On the Take From Petty: Crooks to President, Indiana University Press, Bloomington, 1978, p 70 - 73

²². ο.π., p 206

²³. Don Liddick, Introduction, An Empirical, Theoretical and Historical Overview of Organized Crime, The Edwin Mellen Press, New York, 1991

²⁴. Ετήσια Έκθεση ΕΛ.ΑΣ. για το σοβαρό & οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, 2013, σελ. 35

σκοπό να πολλαπλασιάσουν τα κέρδη τους άκοπα. Επίσης, οι σχολές πολεμικών τεχνών αλλά και τα γυμναστήρια αποτελούν χώροι συνάντησης των μελών εγκληματικών οργανώσεων, αλλά αποτελούν και τη δεξαμενή για την εύρεση νέων μελών²⁵. Θεωρείται ως άγραφη προϋπόθεση για να ενταχθεί κάποιος σε μια εγκληματική οργάνωση να έχει μυώδη σωματοδομή, να γνωρίζει πολεμικές τέχνες και να ξέρει να χειριστεί όπλο. Είναι χρήσιμο να αναφερθεί, ότι τα μέλη των εγκληματικών οργανώσεων δεν έχουν ιδιαίτερο υψηλό προσδόκιμο ζωής, ήτοι φτάνουν έως τα 45 έτη. Αυτό αποδίδεται στο γεγονός, λόγω ότι ζουν μια ταραχώδη και υψηλής επικινδυνότητας καθημερινότητα, αφού εμπλέκονται σε ένοπλες συμπλοκές με αποτέλεσμα να χάνονται ανθρώπινες ζωές. Συγκεκριμένα, παλαιός τρόφιμος των φυλακών του Κορυδαλλού, σε συνέντευξη του ανέφερε συγκεκριμένα, ότι: *«Το γνωρίζουμε και εμείς, ότι κάποια στιγμή θα νιώσουμε ένα κάψιμο και θα ξαπλώσουμε* ²⁶*»*. Με άλλα λόγια παραδέχεται, ότι η πορεία είναι προδιαγεγραμμένη. Επίσης, σε πολλές περιπτώσεις εγκληματικών οργανώσεων παρατηρείται συμμετοχή ατόμων, που υπάρχει συγγενικός δεσμός. Πολλοί θεωρητικοί έχουν υποστηρίξει, ότι η ύπαρξη συγγενικού δεσμού μεταξύ των μελών μιας εγκληματικής οργάνωσης είναι σε θέση να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της οργάνωσης. Μεταξύ των θεωρητικών, που επεσήμαναν την σημαντικότητα των συγγενικών δεσμών ήταν ο Eric Hobsbawm, που υποστήριξε το εξής: *«η οικογένεια εξασφαλίζει την εμπιστοσύνη και τη νομική δέσμευση για την τήρηση συμβάσεων και συμβολαίων* ²⁷*»*. Η δέσμευση αυτή σε τέτοιου είδους οργανώσεις μπορεί να αποτελέσει τη μόνη δικλείδα ασφαλείας, ότι θα τηρηθούν τα συμφωνηθέντα, δεδομένο, ότι υπάρχει κενό νόμου.

Για την πληρότητα της μελέτης του ζητήματος, οφείλουμε να πούμε ότι λόγω του κοινωνικού και πραγματοπαγούς χαρακτήρα της εγκληματικής οργάνωσης, όλα τα κοινωνικά στρώματα ενδέχεται να απορροφηθούν από αυτή αλλά σε διαφορετικούς ρόλους και για διαφορετικούς λόγους. Πιο συγκεκριμένα, οι εργασίες ή οι ρόλοι, που απαιτούν βία ή είναι εκτεθειμένοι πιο άμεσα στον κίνδυνο και στην σύλληψη από τις διωκτικές αρχές ανατίθενται σε άτομα τα οποία προέρχονται από χαμηλά κοινωνικά και οικονομικά στρώματα και λόγω της μεγάλης οικονομικής ανέχειας δέχονται να διεκπεραιώσουν τις δουλειές αυτές για το οικονομικό αντίτιμο. Επίσης, κομβικό ρόλο

²⁵. <https://www.tanea.gr/2008/08/09/greece/den-ntrepomai-poy-eimai-mprabos-2/>

²⁶. <https://www.ethnos.gr/greece/article/73/topofiltonnononoityxeroimpainoynsthfylakh>

²⁷. Eric Hobsbawm, Η εποχή των άκρων, Ο Σύντομος Εικοστός Αιώνας 1914 – 1991, Θεμέλιο, Αθήνα 2006, σελ. 433 - 434

διαδραματίζει η περιοχή, στην οποία αναπτύσσεται και εμφανίζεται το οργανωμένο έγκλημα. Για παράδειγμα, οι περιοχές, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως υποανάπτυκτες ή διαμένουν κοινωνικές ομάδες, οι οποίες είναι περιθωριοποιημένες, προσφέρουν ιδανικές συνθήκες στο οργανωμένο έγκλημα για να ανθίσει. Περιοχές στο λεκανοπέδιο της Αττικής, όπως είναι το Μενίδι ή η Αγία Βαρβάρα, που στην συντριπτική πλειοψηφία διαμένουν κάτοικοι Ρομά, οι οποίοι βρίσκονται στο περιθώριο από τη μέριμνα του κράτους. Ως εκ τούτου, το παρεμπόριο προϊόντων, το εμπόριο ναρκωτικών και όπλων είναι η καθημερινότητα αυτών των ανθρώπων και η κύρια πηγή του εισοδήματός του. Όπως είναι ευνόητο, η εμφάνιση του οργανωμένου εγκλήματος προκύπτει εκεί, που οι ελεγκτικοί μηχανισμοί του κράτους είναι απόντες ή χαλαροί ²⁸. Με άλλα λόγια, το οργανωμένο έγκλημα εκμεταλλεύεται κρατικές αδυναμίες και προσπαθεί να αντικαταστήσει το κράτος στις ελλείψεις, που υπάρχουν. Σε αντίθεση με περιοχές των Βορείων Προαστίων της Αττικής, που οι κάτοικοι έχουν άμεση πρόσβαση στο σύστημα της εκπαίδευσης και της υγείας και δεν είναι περιθωριοποιημένοι. Επομένως το οργανωμένο έγκλημα δεν συναντιέται τόσο εύκολα σε αυτές τις περιοχές. Ωστόσο, στις αστικές περιοχές και στις περιοχές, που παρατηρείται έντονη κοινωνική ζωή με πληθώρα μαγαζιών εστίασης έχει διαπιστωθεί σε μεγάλο ποσοστό συμμετοχή των επιχειρηματιών των καταστημάτων εστίασης σε εγκληματικές οργανώσεις. Όπως είναι γνωστό, η Αττική είναι χωρισμένη σε ζώνες και περιοχές, που είναι σαφές ορισμένο ποια εγκληματική οργάνωση ελέγχει συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Είναι οι λεγόμενες «ζώνες ελέγχου», οι οποίες σχηματίζονται σύμφωνα με οικονομικά κριτήρια, από τις οποίες αποσπών το χρηματικό αντίτιμο σε εβδομαδιαία ή μηνιαία βάση με αντάλλαγμα την παροχή προστασίας. Σε περίπτωση άρνησης καταβολής του οικονομικού αντίτιμου, δε διστάζουν να χρησιμοποιήσουν τη βία ή να απειλήσουν τον ίδιο τον καταστηματάρχη και την οικογένειά του. Η εμπλοκή διευρύνεται και όσον αφορά πολιτικά πρόσωπα, όπως για παράδειγμα δημάρχους. Ειδικότερα, επιχειρηματίες εμπλέκονται ή δημιουργούν εγκληματικές οργανώσεις με σκοπό να αυξήσουν τα κέρδη τους και να αποκτήσουν τον έλεγχο της περιοχής. Δημιουργούν πελατειακές σχέσεις με δημάρχους ή κρατικούς τοπικούς φορείς, προκειμένου να τους χρηματίζουν και να μη δημιουργούν πρόβλημα στις επιχειρήσεις τους. Σε αυτού του είδους τα προβλήματα, οι δράστες δεν καταφεύγουν σε λύσεις βίας ή ξυλοδαρμού,

²⁸. Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα όρια, Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη 2017, σελ. 158

αλλά λύνουν τα προβλήματα με τις πρακτικές της δωροδοκίας. Συμπερασματικά, διαπιστώνεται, ότι για την επιβίωση των εγκληματικών οργανώσεων είναι σχεδόν απαραίτητη η ανάμειξη πολιτικών αξιωματούχων και τοπικών αξιωματούχων. Επίσης, οι στενές σχέσεις συνεργασίας με την πολιτική και κρατική εξουσία δεν ευνοούν μόνο την επιβίωση των εγκληματικών οργανώσεων, αλλά τους ευνοούν και στη διεύρυνση των δραστηριοτήτων τους και στην ανάπτυξη περαιτέρω πελατειακών σχέσεων. Οι δραστηριότητες των εγκληματικών οργανώσεων περιλαμβάνουν εκβιάσεις, εμπόριο ναρκωτικών, λαθρεμπόριο αλκοολούχων ποτών κλπ. Οι διαφορές, όμως, που προκύπτουν μεταξύ των οργανώσεων και ο πόλεμος για το ποιος θα ηγηθεί στη νύχτα λύνονται με πληρωμένα συμβόλαια θανάτου ²⁹. Πολλές φορές, οι διωκτικές αρχές έχουν οδηγηθεί στην εξάρθρωση των εγκληματικών οργανώσεων μέσω των ανοιχτών συγκρούσεων, που ξεσπούν μεταξύ τους.

Η μόνη διαφορά, που εντοπίζεται μεταξύ του οργανωμένου εγκλήματος και της νόμιμης επιχείρησης είναι ότι σε μια νόμιμη επιχείρηση απουσιάζει ο παράνομος χαρακτήρας του αντικειμένου της επιχείρησης. Κατά τα άλλα το οργανωμένο έγκλημα επιβιώνει και λειτουργεί σα μια νόμιμη επιχείρηση, με τον καταμερισμό και τον διαχωρισμό των εργασιών και τη διακίνηση του προϊόντος, με τους αυστηρούς κανόνες, που οφείλουν να ακολουθούν τα μέλη της οργάνωσης.

1.4. Το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα: εξέλιξη και χαρακτηριστικά

Στην Ελλάδα για πολλά χρόνια το οργανωμένο έγκλημα θεωρήθηκε ως εισαγόμενο φαινόμενο. Αυτό εξηγείται και από το γεγονός της υπερπροβολής της εγκληματικότητας από τα ΜΜΕ, που έλαβε χώρα στα τέλη του 20^{ου} αιώνα. Η εγκληματικότητα αυτή αποδίδονταν, τόσο από τα ΜΜΕ όσο και από τις κρατικές αρχές, στο κύμα μεταναστών, που είχε δεχθεί η χώρα μας. Ακόμα, το οργανωμένο έγκλημα σχεδόν ταυτίστηκε με την έννοια της τρομοκρατικής οργάνωσης. Η ταύτιση προέκυψε – εσφαλμένα – από την εξάρθρωση της 17^{ης} Νοέμβρης και των σχετικών υποθέσεων, που απασχόλησαν την ελληνική κοινωνία. Ωστόσο, τέτοιου είδους συσχετίσεις από εγκληματολογικής άποψης είναι ανεδαφικές, όπως θα εξηγηθεί παρακάτω.

²⁹. ο.π, σελ. 158 - 162

Η πρώτη μορφή του οργανωμένου εγκλήματος στην ελληνική επικράτεια ξεκίνησε περίπου λίγο μετά την Ελληνική Επανάσταση και διήρκεσε περίπου 60 χρόνια. Ήταν οι λεγόμενες συμμορίες- ληστές και συνδέθηκε έντονα με τον πρωτογενή τομέα της χώρας, ήτοι την κτηνοτροφία και τον αγροτισμό. Στην πραγματικότητα, η ληστειοκρατία ήταν η εξέλιξη και η συνέχεια των κλεφταμαρτωλών. Όπως και σε κάθε εγκληματική οργάνωση, ο γενεσιουργός λόγος αυτής οφείλεται στην πολιτική αστάθεια, στους συνεχείς και εξαντλητικούς πολέμους, στη ραγδαία ανάπτυξη της βιομηχανίας, στο χαμηλό βιοτικό επίπεδο και στην οικονομική ανέχεια. Θα μπορούσαμε να πούμε, ότι ήταν η αντίδραση της υπαίθρου απέναντι στις κινήσεις του νεοσύστατου ελληνικού κράτους να εντάξει την ύπαιθρο στην ελληνική οικονομία ³⁰. Επίσης, η ληστειοκρατία παρατηρήθηκε έντονα και στις πελατειακές σχέσεις και τον νεποτισμό, που κυριαρχούσε έντονα κατά εκείνες τις περιόδους λόγω της έντονης πολιτικής αστάθειας. Το πως δρούσαν οι συμμορίες ή αλλιώς ληστοκρατίες θυμίζουν έντονα τα χαρακτηριστικά, που διέπουν σήμερα το οργανωμένο έγκλημα, χωρίς ωστόσο, να υπάρχει κάποιου είδους ταύτιση ³¹. Ήτοι, εκείνη την εποχή, η πολυπαθής κοινωνία δεν μπορούσε να αντιληφθεί το φαινόμενο αυτό ως εγκληματική οργάνωση, όπως νοείται σήμερα. Το πως εξελίχθηκε, όμως, η ληστειοκρατία στον ελληνικό χώρο δεν παρουσιάζει καμία ομοιότητα με την εξέλιξη της Μαφίας στην Ιταλία. Οι πελατειακές σχέσεις στην Ελλάδα στην κομματική και πολιτική σκηνή θεμελιώθηκαν σε μεγάλο βαθμό με την συμμετοχή των ληστών από τις αγροτικές κοινωνίες. Ωστόσο, άξιο αναφοράς είναι, ότι οι ληστές δεν έλαβαν ποτέ υπέρμετρη δύναμη και ισχύ, έτσι ώστε να λάβουν απόλυτο και κυρίαρχο ρόλο στις πολιτικές εξελίξεις ή να εγκαθιδρυθούν σε ηγετικές θέσεις. Επίσης, άλλο ένα σημαντικό στοιχείο, που διαδραμάτισε σπουδαίο ρόλο στη μη λήψη κυρίαρχης θέσης των ληστών στο πολιτικό προσκήνιο είναι η εύνοια, που υπήρχε προς τις μικροϊδιοκτησίες, αλλά και η εσωτερική μετανάστευση ³². Οι ληστές δεν ήταν περιθωριοποιημένα άτομα από την κοινωνία, αντιθέτως, προκειμένου να ξεφύγουν από τον τουρκικό ζυγό, η πράξη τους εθωρείτο πράξη ανδρείας³³. Όπως είναι λογικό, οι ληστές μέσα από τις πράξεις τους δημιούργησαν μια οικονομία, η οποία είτε συσχετιζόταν με τη διαχείριση της λείας των

³⁰. Ιωάννης Κολλιόπουλος, Η Ληστεία στην Ελλάδα τον 19^ο αιώνα, Παρατηρητής 1996, σελ. 21

³¹. Φωτεινή Ριζάβα, Οργανωμένο έγκλημα θεωρητική προσέγγιση κατ'άρθρο ερμηνεία νομολογιακή προσέγγιση, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη 2012, σελ. 2012, σελ. 69

³². Σ. Βιδάλη, Έλεγχος του εγκλήματος και δημόσια αστυνομία. Τομείς και συνέχεις στην αντεγκληματική πολιτική. ,τ. Α', Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2007, σελ. 2007, σελ. 328

³³. Λ. Αρσενίου, Η Θεσσαλία κατά την Τουρκοκρατία, Εκδόσεις Επικαιρότητα, Αθήνα, 1984, σελ. 106

ληστών είτε με τις δαπάνες του κράτους για την αντιμετώπιση της ληστείας³⁴. Ομοίως, και η οργάνωση των ληστών διέπεται από ιεραρχική δομή μεταξύ των μελών με αρχηγό, συγκεκριμένο τρόπο δράσης, σαφή δραστηριότητα και κώδικα σιωπής³⁵.

Από τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι λίγο αργότερα από την Μεταπολίτευση, οι αναφορές για το οργανωμένο έγκλημα ήταν ανύπαρκτες. Ανύπαρκτη ήταν και η οποιαδήποτε αντεγκληματική πολιτική. Βέβαια, «νονοί της νύχτας», όπως τους έχουμε σήμερα υπόψιν υπήρχαν και κατά τη δεκαετία του 1970 και του 1980, όπου ήλεγχαν περιοχές της Αττικής – ιδιαίτερα την παραλιακή Αττική, που συγκέντρωνε πληθώρα μαγαζιών – και τους πουλούσαν προστασία. Με το κύμα μεταναστών, που δέχθηκε η Ελλάδα από τη δεκαετία του 1990 ξεκίνησε να διαδίδεται πολύ έντονα ο όρος του οργανωμένου εγκλήματος. Ο λόγος της έντονης εξάπλωσης του οργανωμένου εγκλήματος αποδόθηκε στο κύμα μετανάστευσης της εποχής³⁶. Σε μεγάλο βαθμό αυτή η παρατήρηση αποτυπώνεται και στις σχετικές εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ. . Κατά τη δεκαετία του 1990, στον ελληνικό χώρο άνθιζε η παραοικονομία και η διαφθορά, που επικρατούσε στο πολιτικό σύστημα. Επομένως, τα όρια για τη διάκριση απέναντι στο οικονομικό και το οργανωμένο έγκλημα δεν ήταν ιδιαίτερος εύκολα διακριτά³⁷. Κατά τη δεκαετία του 2000 και λόγω των ραγδαίων εξελίξεων, που υπήρξαν στην εθνική οικονομία, διαμορφώθηκαν και νέα δεδομένα στο οργανωμένο έγκλημα. Πιο συγκεκριμένα, άκμασε το λαθρεμπόριο καυσίμων προϊόντων, οι εγκληματικές οργανώσεις έστρεψαν το ενδιαφέρον τους σε απαγωγείς επιχειρηματιών, όπως ήταν αυτή του εφοπλιστή του Π. Παναγόπουλου, στην εκμετάλλευση τυχερών παιγνίων, στημένοι αγώνες κλπ. Πιο ειδικά, κατά την εκπόνηση μιας περιπτωσιολογικής μελέτης προέκυψαν κάποια δεδομένα σχετικά με το πως νόμιμες επιχειρήσεις ενεπλάκησαν σε παράνομες αγορές, προκειμένου να διασώσουν τις (νόμιμες) επιχειρήσεις τους. Όλοι οι ερωτηθέντες της έρευνας απάντησαν, ότι ο χρόνος εμπλοκής τους σε παράνομες δραστηριότητες έλαβε χώρα το έτος 2010, ήτοι στην αρχή της οικονομικής κρίσης. Συγκεκριμένα, διαπιστώθηκε, ότι οι αρχικές επιχειρήσεις, όταν ενεπλάκησαν σε παράνομες δραστηριότητες, η μορφή της παρανομίας ήταν συγγενής με το αντικείμενο

³⁴Σ. Βιδάλη, Έλεγχος του εγκλήματος και δημόσια αστυνομία. Τομείς και συνέχειες στην αντεγκληματική πολιτική. Αντ.Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2007, σελ. 311

³⁵. Ο.π. σελ. 412

³⁶. Σοφία Βιδάλη, Αντεγκληματική πολιτική. Από τη μικροεγκληματικότητα έως το οργανωμένο έγκλημα. Νομική Βιβλιοθήκη Αθήνα, 2014, σελ. 178

³⁷. Σοφία Βιδάλη, Έλεγχος του εγκλήματος και δημόσια αστυνομία. Τομείς και συνέχειες στην αντεγκληματική πολιτική. ,τ. Α΄, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2007, σελ. 912

της νόμιμης επιχείρησης. Για παράδειγμα, αναφέρθηκε, ότι επιχειρηματίας, που διατηρούσε νόμιμα Ιντερνετ καφέ δραστηριοποιήθηκε στο διαδικτυακό τζόγο. Εν συνεχεία, ιδιοκτήτης κοσμηματοπωλείου δραστηριοποιήθηκε παράνομα στην πώληση χρυσού και ασημιού. Ακόμη, ιδιοκτήτης περιπτέρου, προκειμένου να διασώσει την επιχείρηση του στράφηκε παρανόμως στη διακίνηση λαθραίων τσιγάρων ³⁸.

Στα τρέχοντα και εγχώρια δεδομένα, το οργανωμένο έγκλημα είναι γνωστό ως Greek Mafia. Η ελληνική μαφία δεν συσχετίζεται να κατέχει κομβικό ρόλο στις πολιτικές εξελίξεις της χώρας, όπως παρατηρήθηκε στην ιταλική μαφία. Πρόκειται για έναν όρο, ο οποίος είναι ευρέως αποδεκτός και περικλείει τη δραστηριότητα του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα. Οι πιο συνήθεις δραστηριότητες της ελληνικής μαφίας είναι η εκβίαση, η διακίνηση όπλων και ναρκωτικών, η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, η λαθρεμπορία κοκ. Για παράδειγμα, η υψηλή φορολόγηση, που επιβάλλεται από τους κρατικούς φορείς, θα παρακινήσει τους δράστες οργανωμένου εγκλήματος στη διακίνηση λαθραίων προϊόντων με σκοπό να αποφύγουν την καταβολή του φόρου, ενισχύοντας έτσι την παραοικονομία.

Λόγω της προνομιακής θέσης της Ελλάδας σε γεωγραφικό σταυροδρόμι, πολλές φορές το οργανωμένο έγκλημα αποκτά και διεθνή χαρακτήρα, εξαπλώνοντας τις δραστηριότητες του και σε έτερα κράτη. Λόγω της διακρατικής συνεργασίας και της εξάπλωσης του οργανωμένου εγκλήματος έχει διαπιστωθεί η ανταλλαγή τεχνογνωσίας στις πρακτικές και στις στρατηγικές, που χρησιμοποιεί η κάθε ομάδα ³⁹. Λόγω της γειτνίασης, η ελληνική μαφία συνήθως συνεργάζεται με την αλβανική, γεωργιανή ή ρωσική μαφία. Μάλιστα, δε διστάζουν να στρατολογούν και άτομα από γειτονικές χώρες για συγκεκριμένες πράξεις. Αυτό συναντάται, κυρίως, σε εκτελέσεις συμβολαίων θανάτων.

Όσον αφορά τη δομή δεν έχει παρατηρηθεί κάποιο στοιχείο, που να είναι ιδιαίτερα διαφοροποιημένο από τις εγκληματικές οργανώσεις, που έχουν, ήδη, αναφερθεί. Πιο ειδικά, παρατηρείται η ιεραρχική δομή με ξεκάθαρο ρόλο του αρχηγού και των υφιστάμενων μελών και πρέπει να αποτελούνται παραπάνω από δύο πρόσωπα. Έπειτα, θα πρέπει η ομάδα αυτή να έχει ένα συγκεκριμένη διάρκεια δράσης. Δεν είναι

³⁸. Γεώργιος Αντωνόπουλος, Hall S., Νόμιμες επιχειρήσεις και οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα σε Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν., Παπαχαλαράμους Χ., Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, Οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, ΕΑΠ, 2019, σελ. 242

³⁹. <https://www.kreport.gr/2023/03/27/30-chronia-organomeno-egklima-stin-ellada-ti-mathame/>

απαραίτητο να είναι ορισμένης διάρκειας, αρκεί να είναι και αόριστης. Απώτερος σκοπός της οργάνωσης θα πρέπει να είναι το οικονομικό όφελος ή κάποιου άλλου είδους ωφέλειας⁴⁰.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

2.1. Οργανωμένο έγκλημα – Ποινική τυποποίηση του φαινομένου

Λόγω της πολυπλοκότητας του φαινομένου και εξ αιτίας του γεγονότος, ότι το οργανωμένο έγκλημα, πολύ συχνά λαμβάνει διακρατικό χαρακτήρα είναι κάτι παραπάνω από αναγκαία η ενιαία στρατηγική αντιμετώπισης του φαινομένου σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Τα πρώτα δειλά βήματα για την ποινική τυποποίηση – οριοθέτηση του φαινομένου σε παγκόσμιο επίπεδο έλαβαν χώρα μεταξύ ΉΠΑ και Ελβετία στο πλαίσιο μιας διακρατικής αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής. Υπό αυτό το πλαίσιο το οργανωμένο έγκλημα λαμβάνει το χαρακτήρα μιας ομάδας, η οποία έχει συσταθεί για προκαθορισμένο ή για αόριστο χρονικό διάστημα, με σκοπό τα μέλη της να αποκομίσουν παράνομο προσωπικό περιουσιακό όφελος. Το όφελος αυτό θα αποκομιστεί με την τέλεση παράνομων περιουσιακών πράξεων. Παράλληλα, γίνεται προσπάθεια για αποτροπή οποιασδήποτε κινήσεως της ποινικής δίωξης με την χρήση της απειλής ή της βίας ή του εκφοβισμού⁴¹. Κατά τη γνώμη μου, ο ορισμός αυτός θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ανακριβής, δεδομένο, ότι δεν τίθεται στον πυρήνα της ουσίας ο επιχειρησιακός πυρήνας της εγκληματικής οργάνωσης, αλλά περισσότερο εξυπηρετεί τα συμφέροντα των δύο συνεργαζόμενων κρατών.

Εν συνεχεία, κατά το έτος 1994 λαμβάνει χώρα η Παγκόσμια Υπουργική Συνδιάσκεψη για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος στην Ιταλία. Σε αυτή την Συνδιάσκεψη συμμετείχαν 142 Υπουργοί Δικαιοσύνης και Εσωτερικών από 142 χώρες. Η ιδέα της Συνδιάσκεψης αυτής άνηκε στον Ιταλό Εισαγγελέα Giovanni Falcone, ο οποίος δύο χρόνια αργότερα είχε δολοφονηθεί από μέλη της Ιταλικής Μαφίας. Με την υπ' αριθμόν 49/159 απόφαση του Ο.Η.Ε. εγκρίθηκε το Παγκόσμιο Σχέδιο Δράσης και η Πολιτική Διακήρυξη κατά του οργανωμένου εγκλήματος.

⁴⁰. Έκθεση ΕΛ.ΑΣ για το Σοβαρό και Οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα, 2022, σελ. 8

⁴¹. Γεώργιος Χλούπης, «Διασυνοριακό & Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα», Νομική Βιβλιοθήκη, 2005, σελ. 53 - 54

Τρία χρόνια αργότερα, κατά το 1997 η Ευρωπαϊκή ένωση προχώρησε σε μια σημαντική πρωτοβουλία για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Ειδικότερα, με την υπογραφή της συνθήκη του Άμστερνταμ εγκρίθηκε το σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Το 1998 το Συμβούλιο της Ευρώπης με τα κείμενα του προχωράει σε μια σαφή οριοθέτηση του τι είναι εγκληματική οργάνωση: ένωση περισσότερων των δύο ατόμων, με κοινή δράση, με αιώτερο σκοπό την τέλεση παράνομων πράξεων, που επαπειλούν ποινή στερητική της ελευθερίας ή μέτρο ασφαλείας στερητικό της ελευθερίας. Οι σχετικές παράνομες πράξεις θα πρέπει να καθίστανται ως ο αυτοσκοπός ή το μέσο για την αποκόμιση του παράνομου περιουσιακού οφέλους και ταυτόχρονα επηρεάζουν αρνητικά την εύρυθμη λειτουργία της δημόσιας εξουσίας⁴². Είναι, πλέον, αυταπόδεικτο, ότι μέχρι να υπογραφεί η Σύμβαση του Παλέρμο, η αντιμετώπιση απέναντι στο οργανωμένο έγκλημα βασιζόταν κυρίως σε διακρατικές συμφωνίες μεταξύ των κρατών σε ad hoc μέτρα. Ήτοι, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια αποσπασματική και κατακερματισμένη αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος. Οι προσπάθειες και οι συμφωνίες αυτές χαρακτηρίστηκαν από τους ειδικούς ως αναποτελεσματικές, με έλλειψη εστίασης και προσοχής στα ουσιώδη στοιχεία του φαινομένου. Επίσης, η καταπολέμηση έδωσε έμφαση σε ορισμένα μόνο εγκλήματα, όπως για παράδειγμα τη διακίνηση ναρκωτικών, η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, με αποτέλεσμα η προσέγγιση για την καταπολέμηση να μην έχει σφαιρικό και ολιστικό χαρακτήρα και ως εκ τούτου η προσπάθεια να είναι αναποτελεσματική και κατακερματισμένη⁴³. Για παράδειγμα, η Σύμβαση της Βιέννης το 1988 χαρακτηρίστηκε ως σημάδι προόδου για το ζήτημα αυτό. Η προοδευτικότητα της Σύμβασης αυτής εντοπίστηκε στο γεγονός, ότι στην Σύμβαση υπήρχαν ειδικές προβλέψεις για αμοιβαία διακρατική συνδρομή και συνεργασία για την επιβολή του γράμματος του νόμου, θέτοντας τα θεμέλια για τις μεταγενέστερες διακρατικές συμφωνίες⁴⁴. Παρά τον προοδευτικό και πρωτοπόρο χαρακτήρα της Σύμβασης, αντικείμενο αυτής υπήρξε αποκλειστικά η αντιμετώπιση του εγκλήματος της διακίνησης ναρκωτικών υπό το πρίσμα εγκληματικής οργάνωσης.

⁴². Πρόταση Απόφασης – Πλαισίου του Συμβουλίου σχετικά με την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος

⁴³. M. Arnold, *The Evolution of Organized Crime in the United States*. Chicago University of the Chicago: Press, 2008, σελ. 78 – 80

⁴⁴. L. Shelley, *Dirty Entanglements: Corruption, Crime and Terrorism*. New York: Cambridge University Press, 2014, p. 14 - 20

Ενδεχομένως, το πιο κύριο πρόβλημα, που είχαν να αντιμετωπίσουν οι διακρατικές συμφωνίες μεταξύ των χωρών ή οι Συμβάσεις είναι το διαφορετικό νομικό και ποινικοκατασταλτικό σύστημα, που επικρατούσε σε κάθε χώρα. Η διαφορά αυτή συνοδευόταν πάντα με τις ιδιαιτερότητες, που είχε κάθε χώρα στο Δίκαιο της και στο που έδειχνε προτεραιότητα η εκάστοτε εθνική κυβερνητική πολιτική. Φυσικά, ο τρόπος εφαρμογής των Συνθηκών διέφερε ανά κράτος και έπρεπε να ληφθεί υπόψιν σε κάθε διακρατική συμφωνία ή Σύμβαση. Απόρροια όλων αυτών των προβλημάτων – που διαχρονικά υφίστανται – είναι η άνιση επιβολή του νόμου και τα κενά νόμου, που με κάθε ευκαιρία οι εγκληματικές οργανώσεις εκμεταλλεύονται. Επιπρόσθετα, η εστίαση και η νομοθετική παρέμβαση σε συγκεκριμένα αδικήματα ωθούσαν τις εγκληματικές οργανώσεις να μετατοπίσουν τις εγκληματικές τους δραστηριότητες και επιχειρήσεις σε άλλες δράσεις, οι οποίες ήταν νομικά ακάλυπτες⁴⁵. Η μετατόπιση των δραστηριοτήτων αυτών αποκάλυπτε για άλλη μια φορά την ευελιξία και την καλή οργάνωση των εγκληματικών οργανώσεων έναντι των νομοθετικών ρυθμίσεων και παρεμβάσεων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έλαβε – και έπρεπε να λάβει – υπόψιν – τις αντικειμενικές δυσκολίες, που υπάρχουν διαχρονικά στις νομοθετικές πολιτικές για την καταπολέμηση αδικημάτων. Στόχος της ήταν να αναπτύξει ένα νομικό κείμενο, το οποίο θα αφορούσε ένα οργανωμένο και ολοκληρωμένο πλαίσιο αντιμετώπισης, το οποίο θα είχε στόχευση σε δύο πυλώνες: θα ενίσχυε και θα ενθάρρυνε την συνεργασία μεταξύ των κρατών και των κρατικών αρχών για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και παράλληλα θα αναγνωρίζοντουσαν και θα λάμβανε χώρα η εξάρθρωση τέτοιων αδικημάτων.

Είναι αδιαμφισβήτητο, ότι Συμβάσεις όπως της Βιέννης και του Στρασβούργου έθεσαν τις βάσεις για μια σφαιρική και αποτελεσματική προσέγγιση της αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος. Παράλληλα, έθιξαν και έφεραν στο φως την πολυπλοκότητα του ζητήματος σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο. Με άλλα λόγια, τόνισαν την σημασία και την αξία του να τεθεί ένα σφαιρικό πλαίσιο, χωρίς αποκλεισμούς και ελλείψεις, το οποίο θα είναι απολύτως εφαρμόσιμα καθολικά. Στην ουσία υπήρξαν οι προπομποί για την Σύμβαση του Πατέρμο, που αντιμετώπισε το

⁴⁵. Knox, G., Etter, G., & Smith, R. (2018). *The Organized Crime Community: Essays in Honor of Alan A. Block*. Routledge, σελ. 120-125.

οργανωμένο έγκλημα ολιστικά και σηματοδότησαν μια νέα νομοθετική εποχή για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος.

2.2. Τυποποίηση του φαινομένου σε ευρωπαϊκό επίπεδο – Σύμβαση του Παλέρμο

Όπως προαναφέρθηκε παραπάνω, η Σύμβαση του Παλέρμο αποτέλεσε την πιο σημαντική και ολοκληρωμένη νομική μεταρρύθμιση για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος. Ο κυριότερος λόγος, που η Σύμβαση είχε τόσο μεγάλη αποτελεσματικότητα οφείλεται στο γεγονός, ότι οι νομοθέτες έδωσαν μείζονα βαρύτητα στη δομή και στη λειτουργία της εγκληματικής οργάνωσης και όχι τόσο στη δραστηριότητα της. Η Σύμβαση υπογράφηκε το έτος 2000 από 123 Κράτη Μέλη του Ο.Η.Ε. και την Ευρωπαϊκή Ένωση ως αυτοτελή οργανισμό και τέθηκε σε ισχύ το έτος 2003. Η Σύμβαση κυρώθηκε στη χώρα μας δέκα χρόνια αργότερα από την υπογραφή της με το ν. 3875/2010, υιοθετώντας και τα τρία Πρωτόκολλα στη διάταξη 187 του Ποινικού Κώδικα, που ποινικοποιεί την ίδρυση και την συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση, σύμφωνα με τις διατάξεις και το πνεύμα της Συνθήκης του Παλέρμο. Τα τρία Πρωτόκολλα αφορούσαν συγκεκριμένα το Πρωτόκολλο για την Πρόληψη, Καταστολή και Τιμωρία της Διακίνησης Προσώπων, ιδιαίτερα Γυναικών και Παιδιών, το δεύτερο ήταν κατά της λαθραίας διακίνησης Μεταναστών από τη Γη, τη Θάλασσα και τον Αέρα και το τρίτο ήταν κατά της παράνομης κατασκευής και διακίνησης πυροβόλων όπλων, τμημάτων και συστατικών τους και πυρομαχικών. Στόχος της Σύμβασης είναι να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των κρατών για την αντιμετώπιση του εγκλήματος, προκειμένου αυτό να αντιμετωπιστεί σε διεθνές επίπεδο, να αντιμετωπίσει και να καταπολεμήσει το έγκλημα στον πυρήνα του και στη ρίζα του και όχι μεμονωμένα εγκληματικές πράξεις. Ταυτόχρονα, σκοπός της Συνθήκης είναι να ενισχύσει την εμπιστοσύνη των πολιτών απέναντι στην Ευρώπη και στα εθνικά κράτη αλλά και να καλύψει αποτελεσματικά τις ανάγκες και τα νομικά κενά των κρατών μελών. Η επιτυχία της Σύμβασης οφείλεται στο γεγονός, ότι οι εργασίες οικοδομήθηκαν στον τρόπο λειτουργίας, δομής και ιεραρχίας των οργανώσεων και όχι πάνω στα αδικήματα, που τελούνται στο πλαίσιο των εγκληματικών οργανώσεων. Η άποψη της μειοψηφίας ήταν να καταγραφούν στο κείμενο του νόμου όλες οι πιθανές και εν δυνάμει δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος. Μία τέτοια ενέργεια θα κρινόταν με βεβαιότητα αναποτελεσματική και θα ήταν πραγματικά αδύνατη η πλήρη καταγραφή της δραστηριότητας. Τελικά, αποφασίστηκε οι εργασίες να επικεντρωθούν

σχετικά με την σοβαρότητα του αδικήματος με βάση τη βαρύτητα της ποινής, που επαπειλείται στο εκάστοτε εθνικό δίκαιο Η Συνθήκη έχει συλλογικό και ολιστικό χαρακτήρα. Μέχρι και σήμερα αποτελεί το σπουδαιότερο νομικό κείμενο για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος. Θα παρατεθούν επιγραμματικά οι κυριότερες διατάξεις της Συνθήκης:

Άρθρο 2 (ορισμός της εγκληματικής οργάνωσης): Πρόκειται για μια ομάδα τριών ή περισσότερων ατόμων, η οποία είναι δομημένη με ορισμένη ή αόριστη διάρκεια, δρουν από κοινού με σκοπό την τέλεση παράνομων αδικημάτων, που ορίζονται στην Σύμβαση για την άμεση ή έμμεση απόκτηση οικονομικού ή υλικού οφέλους οφέλους. Είναι απαραίτητη προϋπόθεση η σύμπραξη για την τέλεση σοβαρών αξιόποινων πράξεων, ήτοι να μην επήλθε τυχαία, αλλά να γίνεται κατόπιν συνεννόησης και κοινής συμφωνίας. Σε αυτό το άρθρο σκιαγραφείται ο πραγματοπαγής χαρακτήρας της εγκληματικής οργάνωσης, ωστόσο θα μπορούσαν να υπήρχαν και κάποια στοιχεία, τα οποία θα ήταν πιο ευδιάκριτα από τον προσωποπαγή χαρακτήρα, που έχουν οι συμμορίες⁴⁶. Ειδικότερα, δε γίνεται κάποια αναφορά στον καταμερισμό των καθηκόντων και εργασιών, προκειμένου να υπάρξει άμεση παραπομπή και σύνδεση με την έννοια της επιχειρησιακής οργάνωσης. Επίσης, ως σοβαρά αδικήματα νοούνται τα αδικήματα, τα οποία έχουν ως ελάχιστο κατώτατο όριο ποινής τα τέσσερα έτη. Έτσι, διευρύνεται ο αριθμός των εγκληματικών πράξεων, που μπορεί να εφαρμοστεί η Σύμβαση. Η διάταξη αυτή είναι ζωτικής σημασίας, διότι θέτει τα θεμέλια για την σύλληψη μιας εγκληματικής οργάνωσης ⁴⁷. Επιπρόσθετα, η διαδικασία του να τεθεί ένας σαφής και ακριβής ορισμός για το τι είναι εγκληματική οργάνωση και ποια θα είναι τα συστατικά της είναι ιδιαίτερα δύσκολη.

Άρθρο 3: Στο άρθρο 3 απαριθμούνται οι προϋποθέσεις, που πρέπει να υπάρχουν για να διαπιστωθεί ο διεθνής χαρακτήρας του οργανωμένου εγκλήματος. Πιο συγκεκριμένα, η εγκληματική πράξη θα πρέπει να τελείται σε περισσότερα από ένα κράτη. Η τέλεση της εγκληματικής πράξης μπορεί να τελείται σε ένα κράτος, αλλά οι προπαρασκευαστικές ενέργειες μπορούν να τελεστούν σε άλλο κράτος. Ακόμη, διεθνές χαρακτήρα έχει το οργανωμένο έγκλημα, όταν η εγκληματική οργάνωση συμμετέχει και σε εγκληματικές οργανώσεις άλλου ή άλλων κρατών. Τέλος, οι επιπτώσεις της

⁴⁶. Γεώργιος Χλούπης, «Το θεσμικό πλαίσιο της αντιμετώπισης του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος», Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 282

⁴⁷. UNTOC. United Nations Convention against Transnational Organized Crime. United Nations, 2000, σελ. 10 - 12

δραστηριότητας των εγκληματικών οργανώσεων έχουν διεθνή χαρακτήρα και εντοπίζονται σε παραπάνω από ένα κράτος.

Άρθρο 5: Η ρύθμιση υποχρεώνει τα κράτη να προχωρήσουν στη θέσπιση διατάξεων, που θα τυποποιούν ποινικά και την συμμετοχή των ατόμων σε εγκληματική οργάνωση. Με αυτή τη διάταξη ρυθμίζεται η συμφωνία, που λαμβάνει χώρα μεταξύ ατόμων για την τέλεση παράνομων πράξεων για την προσπόριση οικονομικού ή υλικού οφέλους. Ειδικότερα, τυποποιούνται τα εξής φαινόμενα: α) όταν υπάρχει συμφωνία ενός ατόμου με άλλα άτομα για τη διάπραξη σοβαρού αδικήματος, που αποσκοπούν στην απόκτηση χρηματικού ή υλικού οφέλους, β) να υπάρχει γνώση και σκοπός για την δραστηριότητα της εγκληματικής οργάνωσης ή να υπάρχει πρόθεση στο να τελέσει συγκεκριμένες αξιόποινες πράξεις, με σκοπό να διευκολύνει τον στόχο αυτής, γ) προβλέπεται η ποινικοποίηση για τα ζητήματα, που άπτονται σχετικά με τη διεύθυνση, διευκόλυνση, συνδρομή ή την παροχή συμβουλών για τη διάπραξη αδικήματος από την εγκληματική οργάνωση

Άρθρο 7: Η Συνθήκη υποχρεώνει τα κράτη να προβούν στη δημιουργία εποπτικών και ρυθμιστικών προγραμμάτων, που θα αφορά τις τράπεζες και τα μη χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, για την αποτροπή και την εξάρθρωση εγκληματικών οργανώσεων σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα. Η διάταξη αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική, για τον έλεγχο των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, που χρηματοδοτούν το οργανωμένο έγκλημα ⁴⁸.

Άρθρο 10: Στο παρόν άρθρο, η Σύμβαση προβλέπει ειδική ρύθμιση για την ευθύνη νομικών προσώπων, που συμμετέχουν σε εγκληματικές οργανώσεις και εμπλέκονται άμεσα στην τέλεση σοβαρών αδικημάτων. Φυσικά, εκτός από την ποινική ευθύνη, η Σύμβαση δεν αποκλείει την εν δυνάμει αστική ή τη διοικητική ευθύνη, που μπορεί να συντρέχει ταυτόχρονα. Στην περίπτωση, που καταφαθεί η εμπλοκή νομικού προσώπου σε εγκληματική οργάνωση προβλέπονται και χρηματικές κυρώσεις.

Άρθρα 16 και 18: Τα άρθρα 16 και 18 αφορούν σχετικά την αμοιβαία νομική συνδρομή. Με άλλα λόγια, υποχρεώνει τα κράτη να παρέχουν το ένα στο άλλο αμοιβαία νομική συνδρομή, είτε αφορά πληροφορίες είτε αφορά τις διώξεις και την σύλληψη. Με αυτή την ρύθμιση διευκολύνεται η ανταλλαγή κρίσιμων πληροφοριών και η έκδοση δραστών ⁴⁹. Η αμοιβαία δικαστική συνδρομή θα πρέπει να δίνεται όσο το δυνατόν πιο

⁴⁸. ο.π., σελ. 32

⁴⁹. Ο.π., σελ. 40 - 42

εκτενή γίνεται και να είναι σύμφωνη με την εθνική νομοθεσία και τους κείμενους νόμους. Η αμοιβαία δικαστική συνδρομή μπορεί να λάβει πολλές μορφές. Μερικές από αυτές είναι οι καταθέσεις προσώπων και η λήψη σημαντικού αποδεικτικού υλικού και εγγράφων, δικαστικές επιδόσεις, χορήγηση επίσημων ή επικυρωμένων αντιγράφων, εκτιμήσεις εμπειρογνομόνων, παροχή πληροφοριών, εξέταση πειστηρίων, συνδρομή για τον προσδιορισμό και την ανακάλυψη της ταυτότητας του δράστη κοκ. Είναι σημαντικό, ότι έχει προβλεφθεί, η περίπτωση που στην αίτηση έκδοσης ενός δράστη από ένα κράτος σε άλλο αναφέρονται και κάποια αδικήματα, τα οποία δεν περιλαμβάνονται στην Σύμβαση, εκείνη μπορεί να εφαρμοστεί και για τα αδικήματα αυτά. Ακόμη, τα κράτη δεν επιτρέπεται να αρνηθούν την συνδρομή αυτή στηριζόμενα στο λόγο του τραπεζικού απορρήτου. Μπορούν, όμως, να προβάλουν ως δικαιολογία άρνησης της συνδρομής της έλλειψης του διπλού αξιοποιίνου. Το κράτος αποδέκτης της αίτησης, ωστόσο, διατηρεί τη διακριτική ευχέρεια να αποφασίσει αν θα παράσχει την συνδρομή, όπως θα έκανε αν υπήρχε το διπλό αξιόποινο, σύμφωνα με την εθνική κείμενη νομοθεσία.

Άρθρο 24: Οι νομοθέτες της Σύμβασης έχοντας αναγνωρίσει τη σημαντικότητα των μαρτύρων στην ποινική διαδικασία, υποχρεώνει τα κράτη να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των μαρτύρων από ενδεχόμενα αντίποινα ή εκφοβισμό για να αποτρέψουν τις καταθέσεις. Η λήψη αποτελεσματικών μέτρων προστασίας των μαρτύρων θα ενθαρρύνει και τα άτομα, που έχουν γνώση και πληροφορίες για το οργανωμένο έγκλημα να τις καταθέσουν στις αρμόδιες αρχές.

Η Συνθήκη του Παλέρμο έχει σχεδιαστεί πάνω σε τρεις πυλώνες για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος και είναι: η ιεράρχηση, η δομή και η οικονομική και η υλική ωφέλεια. Οι πυλώνες αυτοί διαφαίνονται αμέσως από το άρθρο 2 καθώς τίθενται ως προϋπόθεση για την κατάφαση μιας εγκληματικής οργάνωσης για να υπάρχει μια δομημένη ομάδα. Η δομημένη ομάδα ισοδυναμεί με ιεραρχία και καταμερισμό εργασιών και ρόλων. Ωστόσο, παρά το θετικό πρόσημο, που άφησε η Σύμβαση, υπάρχουν ακόμα κάποια κενά, τα οποία πρέπει να ρυθμιστούν, όπως για παράδειγμα, οι ειδικές ανακριτικές πράξεις των άδικων πράξεων στο πλαίσιο της εγκληματικής οργάνωσης. Πρωταρχικό μέλημα της Σύμβασης ήταν να ενσωματωθεί στην εθνική νομοθεσία κάθε χώρας και να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ των κρατών για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος σε διεθνές επίπεδο. Δέον να αναφερθεί, ότι η Σύμβαση δεσμεύει τα κράτη μέλη, στη θέσπιση μέτρων και διατάξεων, που θα αποσκοπούν στην πρόληψη του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος. Ωστόσο, τα

πρώτα χρόνια ισχύος της Σύμβασης δεν είχε υπάρξει κάποια έκθεση, στην οποία να αποτυπώνεται η αποτελεσματικότητα αυτής, παρά το θετικό πρόσημο αυτής.

Τέλος, έχουν εγερθεί διάφοροι προβληματισμοί για το κατά πόσο είναι πραγματικά εφαρμόσιμη η Συνθήκη, δεδομένων των νέων κοινωνικών μεταβολών, που έχουν επέλθει και των νέων δεδομένων, που υπάρχουν⁵⁰. Πολλοί ήταν εκείνοι οι ειδικοί, που επεσήμαναν, ότι είναι επιτακτική ανάγκη να αναδιαμορφώνεται σε τακτική βάση το πλαίσιο της Σύμβασης, έτσι ώστε, διαχρονικά να παραμένει ένα χρήσιμο εργαλείο στη φαρέτρα του ποινικοκατασταλτικού συστήματος.

2.3. Τυποποίηση του φαινομένου σε εθνικό επίπεδο

Η πρώτη προσπάθεια του ελληνικού κράτους για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος έγινε περίπου προς τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, καθώς η κυβέρνηση προσπαθούσε να αντιμετωπίσει τις εγκληματικές πράξεις των ληστών, που είχαν προσωποπαγή χαρακτήρα και που άκμαζαν την συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Με τη θέσπιση του Νόμου ΤΟΔ/1871 η προσπάθεια αντιμετώπισης των ληστών έγινε υπό το πλαίσιο αυστηρών ποινών. Πιο συγκεκριμένα, ο νόμος ΤΟΔ/1871 προέβλεπε ιδιαίτερα αυστηρές ποινές για τους ληστές, δεδομένο, ότι η επαπειλούμενη ποινή για τον αρχηγό ήταν η θανατική ποινή και για τους υπόλοιπους συμμετέχοντες ήταν η ισόβια κάθειρξη. Κάποιες δεκαετίες αργότερα, με τη θέσπιση του Ποινικού Κώδικα το έτος 1951 τυποποιήθηκε στο άρθρο 187 η σύσταση εγκληματικής οργάνωσης και η συμμορία. Η σύσταση είχε πιο βαρύ χαρακτήρα, καθώς οριζόταν με την συμφωνία τουλάχιστον δύο ατόμων για την διάπραξη ορισμένου ή ορισμένων κακουργημάτων. Ως συμμορία εννοούνταν η σύμπραξη τουλάχιστον δύο ατόμων για την τέλεση μη ορισμένων κακουργημάτων. Ως κατώτατο ελάχιστο όριο ποινής αμφότερες τιμωρούνταν και η σύσταση και η συμμορία με τουλάχιστον έξι μήνες φυλάκιση. Σε αυτή τη διάταξη, για τη θεμελίωση του άρ. 187 αρκούσε η απλή σύμπτωση βουλήσεως ή απλή συμφωνία μεταξύ των μερών. Δεν χρειαζόταν, απαραίτητα, κοινή συνεννόηση και κοινή γνώση και βούληση των πράξεων. Το σχετικό νομοθέτημα περιλάμβανε μόνο κακουργηματικού χαρακτήρα πράξεις. Κατά την κρατούσα άποψη, το έννομο αγαθό, που προστατεύεται με την τυποποίηση του αρ. 187 ΠΚ είναι η δημόσια τάξη ως

⁵⁰. Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα όρια, Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη 2017, σελ. 166 - 167

υπερατομικό έννομο αγαθό. Λόγω του χαρακτήρα του εννόμου αγαθού – υπερατομικού – δεν υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος φορέας αυτού. Μετέπειτα, ως νομοθέτημα ακολούθησε το ΝΔ 861/1971, το οποίο προέβλεψε την σύσταση και την συμμορία και στου πλημμεληματικού τύπου αδικήματα. Το ελάχιστο πλαίσιο ποινής παρέμεινε ίδιο, όπως ήταν και με το προηγούμενο νομοθέτημα. Ο ν.1366/1983 επέσυρε σημαντικότερες αλλαγές στην αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος. Στην παράγραφο 2 του αρ. 187 υπήρξε η εξής διατύπωση: *«όποιος συμφωνεί ή ενώνεται με άλλον για να διαπράξουν ένα ή περισσότερα πλημμελήματα»*. Κατά τον Μανωλεδάκη, η συγκεκριμένη διάταξη έθεσε τα θεμέλια και τις βάσεις, προκειμένου η ερμηνεία των σχετικών διατάξεων να μη γίνεται υπό το πρίσμα της σύμπτωσης βουλήσεων, αλλά να ερμηνεύεται ως ύπαρξη μιας ιεραρχημένης και δομημένης ομάδας, η οποία θέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη και ασφάλεια⁵¹. Ο Λίβος είχε επισημάνει, πως όποια νομοθετική προσπάθεια είχε λάβει χώρα για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος ήταν πρόχειρη, αναποτελεσματική και κατακερματισμένη. Επίσης, τα εγκλήματα, που απαριθμούνταν στο αρ. 187 ΠΚ δεν ήταν αυτά που θα έπρεπε, προκειμένου το οργανωμένο έγκλημα να αντιμετωπιστεί από τη ρίζα του.

Το πρώτο ολοκληρωμένο νομοθέτημα σε εθνικό επίπεδο για την καταστολή του οργανωμένου εγκλήματος είναι ο Ν 2928/2001 «Τροποποίηση του Π.Κ. και του ΚΠΔ και άλλες διατάξεις για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων». Ωστόσο, παρά τη σημαντική του συνεισφορά στην εξέλιξη της νομικής επιστήμης, υπήρξε σφόδρα κριτική περί αοριστίας και ασάφειας θεμελιωδών όρων του νομοθετήματος, όπως για παράδειγμα τι είναι εγκληματική οργάνωση και τι η τρομοκρατική οργάνωση. Αρκετοί θεωρητικοί επεσήμαναν, ότι με τη θέσπιση των διατάξεων αυτών επήλθε και καταστολή συγκεκριμένων ατομικών ελευθεριών⁵². Μια σημαντική καινοτομία του παρόντος νομοθετήματος, επίσης, είναι,

⁵¹. Ιωάννης Μανωλεδάκης, Η προστασία της δημόσιας τάξεως κατά τον ελληνικόν ποινικόν κώδικα , σ. 126-135.

⁵². Ιωάννης Μανωλεδάκης , Πρακτικά Συνεδρίου ΕΣΔι με θέμα : Ποινικό Δίκαιο σήμερα , σ. 4-6 και του ιδίου Ασφάλεια και Ελευθερία, σ. 8-9 , Παρασκευόπουλος , Πρακτικά Συνεδρίου ΕΝΟΒΕ με θέμα: Το σχέδιο νόμου για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος , σ. 18-31 , βλ. και ΣυμεωνίδουΚαστανίδου , Πρακτικά Συνεδρίου ΕΝΟΒΕ με θέμα: Το σχέδιο νόμου για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος , σ. 71-75 & 89-94 , όπου υποστήριξε πως παρόλο που υπήρχε δράση τόσο του οργανωμένου εγκλήματος , όσο και της τρομοκρατίας στο εσωτερικό της χώρας , θα ήταν εφικτή η αντιμετώπισή τους με βελτίωση του τότε ισχύοντος άρ. 187 Π.Κ. για τη σύσταση και τη συμμορία . ⁵³Κριτική ανάλυση των διατάξεων του Ν.2928/2001 Βλ.Μανωλεδάκη , Ασφάλεια και ελευθερία , σ.103 επ. και Χαραλαμπίκη , ΠοινΧρ 2003, σ. 865 επ.

ότι θεσπίστηκαν τα «Μέτρα Επείκειας» και τα «Ευνοϊκά Μέτρα» όπως ορίζονται σήμερα στο αρ. 187Γ. Ακόμη, άλλη μια σημαντικότητα του νομοθετήματος είναι, ότι ποινικοποιήθηκε τόσο η ίδρυση εγκληματικής οργάνωσης όσο και η συμμετοχή σε αυτή. Με άλλα λόγια, αν κάποιο άτομο συμμετέχει σε κάποια εγκληματική οργάνωση με οποιοδήποτε τρόπο αλλά δεν έχει τελέσει κάποιο έγκλημα κακουργηματικού χαρακτήρα για όσο διάστημα δρα η εγκληματική οργάνωση, ο συμμετέχων τιμωρείται για την συμμετοχή του αυτή αποκλειστικά. Ο νομοθέτης με αυτή τη ρύθμιση επιθυμούσε να τονίσει αφενός το μέγεθος της κοινωνικής απαξίας του αδικήματος και αφετέρου την απειλή που υπάρχει έναντι της δημόσιας τάξης και ασφάλειας από την ύπαρξη και μόνο μιας εγκληματικής οργάνωσης. Ως αρμόδιο δικαστήριο για την εκδίκαση τέτοιων ζητημάτων ορίστηκε το Εφετείο.

Ωστόσο, υπήρξαν και κάποιες αστοχίες, που παρατηρήθηκαν σε συγκεκριμένες διατάξεις με την πιο χαρακτηριστική να είναι στην παρ.1 του αρ. 187 «και επεδίωκε», με αποτέλεσμα να δίνεται εσφαλμένα η αντίληψη, ότι επιδιώκεται η διάπραξη περισσότερων κακουργημάτων, από αυτά που αναφέρονται περιοριστικώς. Επιπρόσθετα, άλλο ένα πρόβλημα, που διαπιστώθηκε στο συγκεκριμένο νομοθέτημα είναι ότι η αντιμετώπιση τόσο της τρομοκρατίας όσο και της εγκληματικής οργάνωσης κάτω από την ίδια «νομοθετική ομπρέλα» προκαλεί πολύ συχνά σύγχυση για στην εφαρμογή των σχετικών ρυθμίσεων. Ο Μυλωνόπουλος χαρακτηρίζει το νομοθέτημα ως εσωστρεφές δικαστηριακού χαρακτήρα, το οποίο περιέχει συμβιβασμούς. Ταυτόχρονα, θεωρεί, ότι η εφαρμογή του συγκεκριμένου νομοθετήματος θα πρέπει να γίνεται με περίσσια προσοχή, καθώς εγκυμονούνται κίνδυνοι καταχρήσεων υπό την εξάρθρωση τέτοιων εγκληματικών φαινομένων ⁵³. Εν αντιθέσει με τη Συμεωνίδου – Καστανίδου, που θεωρεί, ότι εύλογα δεν περιέχονται στο κείμενο του νόμου σαφείς ορισμοί για το οργανωμένο έγκλημα ⁵⁴. Ακόμη, παρατηρεί, ότι στην εθνική νομοθεσία έχει παραληφθεί να συμπεριληφθεί ως συστατικό χαρακτηριστικό η επιδίωξη οικονομικού ή υλικού οφέλους, όπως αναφέρεται ρητώς στη Σύμβαση του Πατέρμο.

⁵³. Χρίστος Μυλωνόπουλος, Ο Ν. 2928/2001 για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις των εγκληματικών οργανώσεων, ΠοινΛογ 2001, σ. 793-795

⁵⁴. Ελισάβετ Συμεωνίδου-Καστανίδου, Οργανωμένο Έγκλημα και Τρομοκρατία, σ. 62-63 και της ιδίας, Ο Ν. 2928/2001 "για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις των εγκληματικών οργανώσεων". Βασικά χαρακτηριστικά και η πρώτη ερμηνευτική προσέγγιση, ΠοινΔικ 2001, σ.694-695

Σταδιακά και όλα αυτά τα χρόνια γινόντουσαν διάφορες νομοθετικές προσθήκες στο άρ. 187 του Ποινικού Κώδικα. Οι πλέον σημαντικές αλλαγές επήλθαν με το ν. 4619/2019, που κύρωσαν τον Ποινικό Κώδικα και οι κρισιμότερες αυτών αφορούσαν:

α) καταργήθηκε ο απαριθμούμενος κατάλογος των κακουργημάτων, που τυποποιούνταν στο αρ. 187ΠΚ η διατύπωση έγινε αόριστη και πλέον αρκεί η τέλεση οποιουδήποτε κακουργήματος για τη θεμελίωση του άρθρου 187 ΠΚ. Με αυτό τον τρόπο, πλέον, δε θα χρειάζονται συνεχείς τροποποιήσεις και επικαιροποιήσεις στη λίστα αυτή, β) προστέθηκε η λέξη *επιχειρησιακά* στη λέξη δομημένη, με αποτέλεσμα να δίνεται έμφαση στον επιχειρησιακό χαρακτήρα των εγκληματικών οργανώσεων. Επιχειρησιακά δομημένη νοείται, ότι η βούληση των μελών υποτάσσεται στη βούληση της οργάνωσης, υπάρχει μια προοπτική σε βάθος χρόνου, δεν συγκροτείται τυχαία για την τέλεση αξιόποινων πράξεων. Τίθεται ως απόλυτη προτεραιότητα το συμφέρον της ομάδας και τα μέλη της ομάδας είναι αναλώσιμοι, δεδομένο ότι η διεκπεραίωση των εργασιών για την επίτευξη του σκοπού της οργάνωσης κατέχει τη μεγαλύτερη σημασία. Κατά την Αιτιολογική Έκθεση, τα μέλη αναλαμβάνουν διακριτούς ή αυτοτελείς ή αλληλοϋποστηριζόμενους ρόλους, έχοντας επίγνωση, ότι με τη δράση τους φέρνουν την οργάνωση πιο κοντά στο στόχο της. Δεν είναι αναγκαίο να υπάρχει γνώση μεταξύ των ατόμων για το τι πράττει το κάθε άτομο ξεχωριστά ή σχετικά με τον ρόλο του. Έτσι, τονίζεται ο πραγματοπαγής χαρακτήρας της οργάνωσης και αποτελεί την ειδοποιό διαφορά σε σχέση με τον προσωποπαγή χαρακτήρα των συμμοριών, γ) θα πρέπει να υπάρχει μια διάρκεια στη δράση των εγκληματικών οργανώσεων, είτε να είναι αόριστη είτε ορισμένη, δ) η λέξη ομάδα, που προϋπήρχε στο γράμμα του νόμου αντικαταστάθηκε από τη λέξη οργάνωση, τονίζοντας εκ νέου τον πραγματοπαγή χαρακτήρα της οργάνωσης, ε) έγινε μετονομασία από «μέτρα επιείκειας» σε «ευνοϊκά μέτρα». Η βούληση της ομάδας είναι δεσμευτική και υπεράνω βούλησης οποιουδήποτε μέλους. Δεν απαιτείται η συμμετοχή όλων των μελών στην τέλεση των εγκλημάτων. Ωστόσο, είναι αναγκαίο το κάθε άτομο – μέλος της οργάνωσης να γνωρίζει, ότι με την εκτέλεση του ανατιθέμενου ρόλου και εργασιών συμβάλλει στην επίτευξη του σκοπού της οργάνωσης.

Σημαντικές μεταβολές έχουν επέλθει και με το ν. 4908/2022. Ο νόμος αυτός έφερε μεταβολές κυρίως στην οπαδική βία και εν γένει τον αθλητισμό. Προστέθηκε και έκτη παράγραφος στο άρ. 187 του Ποινικού Κώδικα, με το οποίο ορίζεται, ότι *«Στις περιπτώσεις καταδίκης για τις αξιόποινες πράξεις του παρόντος άρθρου, καθώς και για τα συναφή αδικήματα που συνεκδικάστηκαν με την ίδια απόφαση, η ποινή δεν*

αναστέλλεται ούτε μετατρέπεται με κανέναν τρόπο, τυχόν δε ασκηθείσα έφεση δεν έχει αναστέλλουσα ισχύ.» Λόγω της έντονης κοινωνικής απαξίας του αδικήματος αλλά και της επιθυμίας του νομοθέτη να αποτρέψει την τέλεση τέτοιων αδικημάτων και ως εκ τούτου να περιοριστεί η εγκληματικότητα, αποφασίστηκε να μην προβλέπεται αναστολή της επιβληθείσας ποινής, αλλά ούτε και η άσκηση της έφεσης να έχει αναστέλλουσα δύναμη. Ωστόσο, η συγκεκριμένη ρύθμιση έχει εγείρει και συνταγματικούς προβληματισμούς κατά πόσο μια τέτοια ρύθμιση είναι συνταγματικά επιτρεπτή. Στην παρούσα διάταξη, η επιτόλαιη εφαρμογή του νόμου ενδέχεται να παραβιάσει το τεκμήριο της αθωότητας και την αρχή της αναλογικότητας. Επίσης, στερείται η δυνατότητα της έμπρακτης μεταμέλειας του δράστη και της έμπρακτης μετάνοιας. Με άλλα λόγια, διακινδυνεύονται θεμελιώδεις αξίες και αρχές του Ποινικού Δικαίου. Η πρόσκαιρη και η ευκαιριακή νομοθέτηση θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια δικαίου και αποθαρρύνει την εμπιστοσύνη των πολιτών προς το κράτος και τη Δικαιοσύνη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΕΚΦΑΝΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

3.1. Εκβίαση - παροχή προστασίας & Οργανωμένο έγκλημα

Ένα από τα πιο συχνά αδικήματα, που πράττεται εντός του ελληνικού χώρου από τις εγκληματικές οργανώσεις είναι η εκβίαση ή παροχή προστασίας σε καταστήματα εστίασης. Το αδίκημα τυποποιείται στο άρθρο 385 του ΠΚ: *Όποιος με σκοπό να αποκομίσει ο ίδιος ή ο τρίτος παράνομο περιουσιακό όφελος, εξαναγκάζει άλλον με βία ή απειλή σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή από την οποία επέρχεται ζημία στην περιουσία του εξαναγκαζόμενου ή άλλου τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους και χρηματική ποινή. Αν για την πράξη χρησιμοποιήθηκε βία ή απειλή με επικείμενο κίνδυνο σώματος, τότε η πράξη τιμωρείται με κάθειρξη. Η εκβίαση τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών (03) ετών και χρηματική ποινή, αν ο υπαίτιος μεταχειρίστηκε βία ή απειλή βλάβης της επιχείρησης, του επαγγέλματος, του λειτουργήματος ή άλλης δραστηριότητας, που ασκεί ο εξαναγκαζόμενος ή άλλος ή προσφέρθηκε να παρέχει ή παρέχει προστασία για την αποτροπή πρόκλησης τέτοιας βλάβης από τρίτον. Αν την παραπάνω πράξη τέλεσε πρόσωπο, που διαπράττει τέτοιες*

πράξεις κατ'επάγγελμα, επιβάλλεται κάθειρξη έως δέκα (10) έτη και χρηματική ποινή. Στην τρίτη παράγραφο του αρ. 385 ΠΚ διαπιστώνουμε, ότι η εξαναγκαστική παροχή προστασίας αποτελεί επιβαρυντική περίσταση στο συγκεκριμένο άρθρο και ποινικοποιείται αυτοτελώς. Στην περίπτωση, που η εκβίαση έχει κακουργηματικό χαρακτήρα, ήτοι περιλαμβάνεται η χρήση βίας ή απειλής με επικείμενο κίνδυνο ζωής ή τελείται κατ'επάγγελμα είναι η πιο χαρακτηριστική μορφή εκβίασης, που λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο μιας εγκληματικής οργάνωσης. Σε αυτή την περίπτωση και σε περίπτωση, που αποδειχθεί και η ενοχή του δράστη και η εμπλοκή του στην εγκληματική οργάνωση, τιμωρείται αυτοτελώς και σύμφωνα με το αρ. 187 ΠΚ. Η προβλεπόμενη ποινή είναι κάθειρξη έως 10 έτη και χρηματική ποινή.

Η εκβίαση μπορεί να τελεστεί και μεμονωμένα αλλά και από εγκληματικές οργανώσεις. Η παροχή προστασίας, όμως, σε επιχειρήσεις και καταστήματα εστίασης τελείται από εγκληματικές οργανώσεις κατ' αποκλειστικότητα. Η δραστηριότητα αυτή εντοπίζεται, συνήθως, στα μεγάλα αστικά κέντρα και σε καταστήματα εστίασης, που λειτουργούν κατά τις νυχτερινές ώρες. Ως μέσα τέλεσης για την επίτευξη των σκοπών τους είναι η βία και η απειλή για την σωματική ακεραιότητα των θυμάτων και των οικογενειών τους. Πρέπει να αναφερθεί, ότι υπάρχουν, όμως, και δραστηριότητες των εγκληματικών οργάνωσεων, που δεν εντάσσονται στην τρίτη παράγραφο του αρ. 385. Δέον να αναφερθεί, ότι υπάρχει η δραστηριοποίηση των εγκληματικών οργάνωσεων με πρακτικές εκβίασης στον αγροτικό τομέα, που αποσκοπούν στον έλεγχο των τιμών της αγοράς. Πιο αναλυτικά, η εκβίαση αυτή λαμβάνει χώρα ως εξής: στο πλαίσιο των αγροτικών συμφωνιών, οι αγρότες αναγκάζονται να προμηθεύονται υλικά και πρώτης ύλης προϊόντα, από συγκεκριμένους ιδιώτες ή εταιρείες με το σύστημα του δανεισμού ή των πιστώσεων. Οι ιδιώτες αυτοί ή εταιρίες, ταυτόχρονα, είναι και ρυθμιστές της τοπικής αγροτικής οικονομίας και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, ελέγχοντας τις τελικές τιμές της παραγωγής⁵⁵. Για να επιτύχουν τον σκοπό τους, χρησιμοποιούν αθέμιτες πρακτικές, όπως για παράδειγμα την απειλή της διακοπής και της πίστωσης. Τα θύματα αυτών φοβούμενοι να καταλήξουν σε οικονομικό αδιέξοδο υποκύπτουν και ακολουθούν τις πρακτικές τους. Οι πρακτικές αυτές βρήκαν πρόσφορο έδαφος και εκμεταλλεύτηκαν την αποδυνάμωση των αγροτικών συνεταιρισμών και μετέπειτα την κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος.

⁵⁵. Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα σε Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν., Παπαχαλαράμπους Χ., Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, Οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, ΕΑΠ, 2019, σελ. 229

Η παροχή προστασίας ως ειδικότερη μορφή εκβίασης σε επιχειρήσεις δεν εμφανίστηκε πρόσφατα ούτε για πρώτη φορά στην Ελλάδα. Αντιθέτως, η ιταλική και η αμερικάνικη μαφία, η ιαπωνική Yakusa είναι οργανώσεις, που έχουν παράδοση στην παροχή προστασίας από τη δεκαετία του 1980⁵⁶. Τα όρια μεταξύ της εκβίασης και της παροχής προστασίας είναι, συνήθως, δυσδιάκριτα. Ο Varese έχει τοποθετηθεί διερωτόμενος αν παροχή προστασίας είναι υπαρκτή ή η πρακτική αυτή έχει βασιστεί σε έναν φανταστικό κίνδυνο⁵⁷. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι πολυδιάστατη και σίγουρα όχι απόλυτη. Στην πραγματικότητα, η προστασία, που παρέχεται από τις εγκληματικές οργανώσεις αφορά κινδύνους και απειλές, που οι ίδιες οι εγκληματικές οργανώσεις προκαλούν. Από τι κινδυνεύει, στην πραγματικότητα, μια επιχείρηση και ποιοι είναι οι κίνδυνοι αυτοί, που θέτουν σε διακινδύνευση τη λειτουργία και τη βιωσιμότητα αυτής; Πιο συγκεκριμένα, σε περίπτωση, που μια επιχείρηση αρνηθεί την παροχή προστασίας ενδέχεται η επιχείρηση αυτή να υποστεί μεγάλες ζημιές, όπως για παράδειγμα να καεί ή να υποστεί διαφόρων ειδών υλικές ζημιές, για αντίποινα και εκφοβισμό. Εύκολα συνάγεται, ότι η επικείμενη απειλή εξαρτάται άμεσα στο αν θα επέλθει από τον υποτιθέμενο προστάτη. Παράλληλα, η πραγματική προστασία παρέχεται, για να αποτρέπονται περιστατικά κλοπών και ληστείας ή να αποφεύγονται περιστατικά βίας μεταξύ των θαμώνων. Στην πραγματικότητα και στην συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων, οι καταστηματαρχες και οι επιχειρηματίες ενδίδουν σε αυτού του είδους εκβιάσεις, διότι θέλουν να εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητα της επιχείρησης και να συνεχίζεται η λειτουργία αυτής ακώλυτα.

Στην Ελλάδα, η παροχή προστασίας των μαγαζιών εστίασης, που λειτουργούν τη νύχτα ξεκίνησε και άνθισε από τη δεκαετία του 1980⁵⁸. Οι εκβιαστές παρέχουν προστασία σε νόμιμα μαγαζιά, όπως για παράδειγμα καφέ, μπαρ και νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, με οικονομικό αντάλλαγμα. Σπανιότερα, ζητούν συμμετοχή στα ποσοστά της επιχείρησης. Με τον όρο παροχή προστασίας, νοείται, ότι ο δράστης έχει υπό την εποπτεία του τη λειτουργία της επιχείρησης και ο ιδιοκτήτης αυτής πληρώνει την προστασία αυτή με ενός είδους φόρο. Τα ζητήματα αυτά απασχολούν κυρίως τα ΜΜΕ και την κοινή γνώμη, όταν προκύπτουν ξεκαθαρίσματα λογαριασμών μεταξύ των εγκληματικών οργάνωσεων για τον έλεγχο περιοχών και επικράτησης αυτών. Για

⁵⁶. Federico Varese, "Protection and Extortion", The Oxford Handbook of Organized Crime, Oxford University Press, 2014, σελ. 343

⁵⁷. Ο.π., σελ. 350

⁵⁸. Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα όρια, Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη 2017, σελ. 160

την στοιχειοθέτηση του αδικήματος, δεν απαιτείται να τίθεται σε απειλή ή κίνδυνο η λειτουργία της επιχείρησης αποκλειστικά. Σε επίπεδο θεωρίας αλλά και νομολογιακά έχει κριθεί, ότι στοιχειοθετείται το αδίκημα της εκβίασης και στην περίπτωση, που ο δράστης χρησιμοποιήσει βία κατά του επιχειρηματία ή απειλήσει άμεσα ή έμμεσα τον ίδιο ή τον στενό κύκλο του θύματος. Με άλλα λόγια, η προστασία της επιχείρησης προσφέρεται προκειμένου, να αποφευχθεί βλάβη ή ζημία στην περιουσία του θύματος και παράλληλα να προστατευθεί η σωματική ακεραιότητα του επιχειρηματία. Σύμφωνα με την ΑΠ 692/1990 απόφαση⁵⁹ ο κατηγορούμενος καταδικάστηκε για απόπειρα εκβίασης, διότι με την απειλή ενός σπασμένου γυάλινου ποτηριού, πλησίασε τον σερβιτόρο μιας επιχείρησης και τον απείλησε, ότι αν η επιχείρηση δεν του καταβάλλει κάθε βράδυ 10.000 ευρώ ως προστασία, εκείνος θα του κόψει το λαιμό. Η επιχείρηση εξαναγκάστηκε να ενδώσει σε αυτό τον εκβιασμό για να προφυλάξει τη σωματική ακεραιότητα του σερβιτόρου. Η συγκαλυμμένη απειλή ⁶⁰ υπάρχει, όταν ο δράστης στρέφεται στο υποψήφιο θύμα αναφέροντας χαρακτηριστικά: «Αν δεν μου καταβάλλεις τα χρήματα, η επιχείρηση θα καταστραφεί.» Η απειλή είναι άμεση και ευθύς, όταν ο δράστης αναφέρει στο υποψήφιο θύμα: «Αν δε δεχθείς την προστασία, θα σου κάψω το μαγαζί.» Και στις δύο περιπτώσεις το αδίκημα θεμελιώνεται και πληρούται η αντικειμενική και η υποκειμενική του υπόσταση.

3.2. Περιπτώσεις εκβιάσεων και παροχής προστασίας, που απασχόλησαν τα ΜΜΕ και την ελληνική κοινωνία

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η εκβίαση και η παροχή προστασίας αποτελεί μία από τις πιο συχνές δραστηριότητες των εγκληματικών οργανώσεων. Πολύ συχνά, διάφορες υποθέσεις, που βλέπουν το φως της δημοσιότητας απασχολούν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και την κοινή γνώμη. Παρακάτω, θα παρατεθούν κάποιες από αυτές.

Εξάρθρωση εγκληματικής οργάνωσης τα μέλη της οποίας εμπλέκονται σε ποικίλες δραστηριότητες: Στις 17 Δεκεμβρίου 2024 το Τμήμα Δίωξης Εκβιαστών της Διεύθυνσης Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος εξάρθρωσε εγκληματική οργάνωση, η οποία δρούσε κυρίως στα νότια προάστια και τα μέλη αυτής φέρεται να

⁵⁹. ΠοινΧρον ΜΑ', σελ. 171 επ.

⁶⁰. Αδάμ Παπαδαμάκης, Η εκβιαστική «προστασία» επιχειρήσεων (αρ. 385 παρ. 1β ΠΚ) ως μορφή οργανωμένου εγκλήματος, Τιμ. Τομ. Γ.Α. Μαγκάκη, σελ. 374 επ.

εμπλέκονται σε υποθέσεις εκβιασμών, εμπρησμούς, ξυλοδαρμούς και επεισόδια με πυροβολισμούς, που είχαν λάβει χώρα τον περασμένο χειμώνα επί της οδού της Λ. Συγγρού ⁶¹. Η ομάδα δρούσε κυρίως στα Νότια Προάστια της Αττικής και ο αρχηγός της οργάνωσης βρίσκεται έγκλειστος σε σωφρονιστικό κατάστημα της χώρας για άλλες παραβάσεις. Κατά την εξάρθρωση της οργάνωσης συνελήφθησαν 25 μέλη και έχουν ταυτοποιηθεί άλλα 14 μέλη αυτής. Σύμφωνα με την σχετική έκθεση της ΕΛ.ΑΣ., η οργάνωση δρούσε τουλάχιστον από τον Νοέμβριο του 2023 κυρίως στα Νότια Προάστια της Αττικής και οι δραστηριότητες της οργάνωσης περιλάμβαναν διακίνηση ναρκωτικών, εκβιάσεις μαγαζιών, τοποθετήσεις αυτοσχέδιων εμπρηστικών μηχανισμών. Εκτός από τον αρχηγό, υπήρχαν και δύο υπαρχηγικά μέλη, που καθόλη τη διάρκεια της παρακολούθησης ανέφεραν, ότι δρούσαν για λογαριασμού του έγκλειστου αρχηγικού μέλους. Ο αρχηγός με τα δύο υπαρχηγούς είχαν αναλάβει ενεργά τόσο τη διαχείριση της οργάνωσης όσο και το εκτελεστικό κομμάτι. Ομοίως, κατά την ανακοίνωση της ΕΛ.ΑΣ., η οργάνωση λειτουργούσε με συγκεκριμένη δομή και λειτουργία σε δύο υποομάδες. Η πρώτη, η οποία ήταν και ο κεντρικός πυρήνας της οργάνωσης διεκπεραίωνε τα εγκλήματα κακουργηματικού χαρακτήρα, όπως για παράδειγμα τους εκβιασμούς, τα συμβόλαια θανάτων κοκ. Η δεύτερη υποομάδα αποτελείται από μέλη, που βρίσκονται χαμηλά στην ιεραρχία και η κύρια δραστηριότητα τους αφορούσε τη διακίνηση ναρκωτικών. Καθόλη τη διάρκεια της δράσης της οργάνωσης, τηρούσαν μέτρα προστασίας, προκειμένου να μη γίνονται αντιληπτοί από τις διωκτικές αρχές ⁶².

Εκβιασμός εμπόρου στη Δυτική Αχαΐα: Στο προηγούμενο κεφάλαιο αναφέρθηκε, ότι υπάρχουν και περιπτώσεις εκβιάσεων, που αφορούν τον πρωτογενή και συγκεκριμένα τον αγροτικό τομέα. Οι περιπτώσεις αυτές δεν προβάλλονται έντονα από τα ΜΜΕ τόσο συχνά, όσο οι περιπτώσεις που αφορούν εκβιάσεις καταστημάτων εστίασης και συναντώνται κυρίες σε επαρχιακές και αγροτικές περιοχές. Την άνοιξη του 2024 εξαρθρώθηκε οργάνωση για περιστατικό, που έλαβε χώρα στη Δυτική Αχαΐα. Οι δράστες είχαν εντοπίσει έμπορο και ιδιοκτήτη επιχείρησης της περιοχής και υπό τη χρήση βίας - και κατά συνέπεια την πρόκληση σωματικών βλαβών – και απειλών είχαν στόχο να αποτρέψουν τον έμπορο αυτό να πουλάει τα προϊόντα του στους

⁶¹. <https://www.protothema.gr/greece/article/1576694/kukloma-ekviaston-hartograoun-tin-omada-tou-modi-ta-narkotika-stis-fulakes-ioanninon/>

⁶². Ανακοίνωση ΕΛ.ΑΣ. ,<https://www.astynomia.gr/2024/12/17/17-12-2024-exarthrothike-egklimatiki-organosi-ta-meli-tis-opoias-eblekontai-se-ypotheseis-ekrixeon-ebrismon-somatikon-vlavon-apopeiras-anthropoktonias-kai-paravasi-ton-nomon-peri-oplon-kai-narkot/>

μικροπωλητές της περιοχής. Με αυτόν τον τρόπο, οι μικροπωλητές θα εξαναγκάζονταν να προμηθεύοντα τα προϊόντα από επιχειρήσεις της Αττικής, που εξυπηρετούσαν τα συμφέροντα των δραστών ⁶³. Ο έμπορος έπεσε θύμα ξυλοδαρμού από δύο άγνωστα άτομα στον τόπο της δραστηριοποίησης του στην Κάτω Αχαΐα. Το θύμα κατήγγειλε άμεσα στο οικείο αστυνομικό τμήμα της περιοχής του. Μετά από την σχετική έρευνα ενός μήνα περίπου από την Ασφάλεια Δυτικής Αχαΐας, ταυτοποιήθηκαν δύο δράστες, κάτοικοι Πειραιά, στην περιοχή του Πειραιά. Οι δράστες προσήχθησαν στην Ασφάλεια και κατόπιν της σχετικής προανάκρισης ομολόγησαν την πράξη τους. Οι προσαχθέντες λειτούργησαν ως φυσικοί αυτουργοί, καθώς είχαν λάβει εντολή από ένα τρίτο άτομο, το οποίο δεν κατονόμασαν στην Ασφάλεια. Ο ηθικός αυτουργός είχε δώσει προφορική εντολή στο θύμα να μην πουλήσει τα προϊόντα του σε έμπορους Ρομά της περιοχής, προκειμένου να τα προμηθευτούν από επιχειρηματία της Αττικής. Το θύμα ενήργησε κατά παράβαση της εντολής, με αποτέλεσμα να τον εκφοβίσουν ⁶⁴.

Κύκλωμα εφοριακών στην Κέρκυρα: Τον Οκτώβριο του 2024 εξαρθρώθηκε εγκληματική οργάνωση στην Κέρκυρα με εμπλεκόμενους δημόσιους λειτουργούς – εφοριακούς υπαλλήλους και λογιστή. Η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων επιλήφθηκε της υπόθεσης έπειτα από σχετική καταγγελία κατά δύο υπαλλήλων της Εφορίας. Το περιεχόμενο της καταγγελίας αφορούσε τον χρηματικό εκβιασμό των υπαλλήλων εις βάρος επιχειρηματία της περιοχής, προκειμένου να καταβάλει το χρηματικό ποσό των 60.000 ευρώ για να αποφύγει τον φορολογικό έλεγχο. Το Τμήμα Εσωτερικών Υποθέσεων διαπίστωσε, ότι τα μέλη της οργάνωσης είχαν διακριτούς ρόλους με σαφή δομή και λειτουργία⁶⁵. Η δράση της εγκληματικής οργάνωσης υπολογίζεται να έχει χρονική αφετηρία από τον Μάιο του έτους 2024 και κατά παράβαση καθήκοντος, προέβαιναν σε διευκολύνσεις, παραλείψεις ενεργειών με το αντίστοιχο οικονομικό αντίτιμο. Εκμεταλλευόμενοι την ιδιότητα τους, εκβίαζαν καταστηματάρχες και επιχειρηματίες της περιοχής, με το πρόσχημα της τακτοποίησης φορολογικών εκκρεμοτήτων ή αποφυγής ελέγχων και απαιτούσαν οικονομικό αντίτιμο. Ο μεσάζων και ο συνδετικός κρίκος μεταξύ των θυμάτων και των εφοριακών υπαλλήλων ήταν ένας λογιστής. Ο λογιστής συμμετείχε ενεργά στην εγκληματική οργάνωση και ήταν το πρόσωπο εκείνο, που απαιτούσε το οικονομικό αντάλλαγμα,

⁶³. Ανακοίνωση ΕΛ.ΑΣ., <https://www.astynomia.gr/2024/05/19/19-05-2024-taftopoiithikan-kai-entopistikan-andres-pou-ekviazan-eboro-sti-dytiki-achaia/>

⁶⁴. <https://pelop.gr/achaia-exichniastike-ypothesi-ekviasis-irthan-apo-tin-athina-gia-na-deiroun/>

⁶⁵. <https://www.naftemporiki.gr/society/1793949/pos-droyse-to-kykloma-ton-ekviaston-eforikon-stin-kerkyra/>

προκειμένου τα θύματα να μην έρχονται σε απευθείας φυσική επαφή με τους εφοριακούς υπάλληλους. Επίσης, ο λογιστής ήταν το πρόσωπο, που συγκέντρωνε τα χρήματα και τα παρέδιδε στους εφοριακούς υπαλλήλους. Όπως αυτονόητα συνάγεται, εκείνος απολάμβανε προνομιακή μεταχείριση στις υποθέσεις των πελατών του. Ακόμη, τα εμπλεκόμενα μέρη της οργάνωσης χρησιμοποιούσαν μέτρα προστασίας και κωδικές ονομασίες κατά τη διάρκεια της δράσης του, προκειμένου να μη γίνονται αντιληπτοί από τις διωκτικές αρχές. Από την σχετική έρευνα εντοπίστηκαν και κατασχέθηκαν μετρητά χρήματα (περίπου 42.000 ευρώ και 1.770 δολάρια), φορολογικά έγγραφα, κοκ.

Κύκλωμα εκβιαστών στα νότια προάστια: Το Τμήμα Εκβιαστών της Διεύθυνσης Ασφάλειας Αττικής ύστερα από πολύμηνη έρευνα και τηλεφωνικής παρακολούθησης διάφορων συνομιλιών κατάφερε να εξαρθρώσει εγκληματική οργάνωση, η οποία δραστηριοποιούνταν στα νότια προάστια της Αττικής και συγκεκριμένα στις περιοχές του Αλίμου, της Γλυφάδας, της Αργυρούπολης, αλλά και σε περιοχές του κέντρου, όπως το Παγκράτι, τον Κεραμεικό, κλπ. Η οργάνωση δρούσε για τουλάχιστον ένα χρόνο και τα μέλη της ήταν γνώριμοι των Αρχών, με βαρύ ποινικό μητρώο. Ήταν αθλητές bodybuilders και μποξ και συνήθιζαν να κυκλοφορούν με ακριβά αμάξια. Η δουλειά τους ήταν να πουλάνε προστασία σε μαγαζιά της εστίασης και επιχειρήσεις και να προβαίνουν σε ξυλοδαρμούς τρίτων κατόπιν παραγγελίας ⁶⁶. Κυκλοφορούσαν με στρατιωτική παράταξη, προκειμένου να προκαλέσουν τρόμο και εκφοβισμό στα υποψήφια θύματα και κάλυπταν τις πινακίδες των οχημάτων, που οδηγούσαν, για να μη γίνονται αντιληπτοί. Κάθε φορά, που προσέγγιζαν τα θύματα τους φορούσαν μαύρα ρούχα και έπειτα από κάθε επίθεση φρόντιζαν να καταστρέφουν τις κάμερες ασφαλείας, προκειμένου να μην υπάρχει σχετικό καταγραφικό από τις κινήσεις τους. Δέον να αναφερθεί, ότι διατηρούσαν σχέσεις και με στελέχη της Αστυνομίας, με σκοπό να μαθαίνουν τις κινήσεις και τα νεότερα εκ των έσω, προκειμένου να αποφύγουν πιθανή σύλληψη. Τα μέλη της οργάνωσης επικοινωνούσαν μέσω εφαρμογών, όπως για παράδειγμα το viber και το whats app, για να αποφεύγεται πιθανή σύλληψη. Χαρακτηριστικά, σε μια απομαγνητοφώνηση μιας συνομιλίας μέλος της οργάνωσης ανέφερε: «Επειδή έκανε κάτι μαγκιές, τον έβαλα να κάτσει στ' αυγά του μπροστά στους Αλβανούς που πληρώνει για μεροκάματο. Θα τον προσγειώσω όπως προσγείωσα πολλά

⁶⁶. <https://www.protothema.gr/greece/article/1381662/kukloma-ekviaston-sta-notia-proastia-tha-se-steilo-stin-edatiki-pos-tromokratouse-i-speira-ta-thumata-tis/>

σκληρά καρύδια». Γίνεται εύκολα αντιληπτή, η βαναυσότητα με την οποία λειτουργούσε η εγκληματική οργάνωση. Αν κάποιος επιχειρούσε να βοηθήσει το θύμα κατά την στιγμή της επίθεσης, τότε και ο ίδιος γινόταν θύμα επίθεσης ή απειλής ⁶⁷.

3.3. Συμμετοχή δημοσίων λειτουργών σε περιπτώσεις οργανωμένου εγκλήματος

Μέσω της νομολογίας και διάφορων πολύκροτων υποθέσεων, που έχουν απασχολήσει τα ΜΜΕ έχει διαπιστωθεί η εμπλοκή ανώτερων αξιωματούχων ή εκπροσώπους των κρατικών/δικαστικών ή και τελωνειακών αρχών σε εγκληματικές οργανώσεις. Ως διαφθορά νοείται η κατάχρηση του δημοσίου αξιώματος και του λειτουργήματος, που λαμβάνει χώρα με σκοπό το ιδιωτικό όφελος. Η διαφθορά μπορεί να λάβει πολλές μορφές, είτε πρόκειται για δωροληψία, εμπορίας επιρροής, νεποτισμός, πράξεις ή παραλείψεις, που αντίκεινται στο δημόσιο συμφέρον και το γράμμα του νόμου, κοκ. Το οργανωμένο έγκλημα χρησιμοποιεί τους κρατικούς υπαλλήλους, προκειμένου να αποτραπεί η επιβολή κυρώσεων του νόμου για τις άδικες πράξεις, να διευκολυνθεί η εργασία του οργανωμένου εγκλήματος, να λάβει χώρα παράκαμψη των εμποδίων. Η άμεση διασύνδεση και εξάρτηση μεταξύ διαφθοράς και οργανωμένου εγκλήματος έχει έρθει στο προσκήνιο και εξετάζεται προσεκτικά κυρίως τα τελευταία χρόνια ⁶⁸.

Ωστόσο, οφείλουμε να αναφέρουμε, ότι τα επιστημονικά δεδομένα σχετικά με το οργανωμένο έγκλημα και τη διαφθορά είναι πενιχρά. Η έλλειψη δεδομένων και στοιχείων – σε μεγάλο βαθμό – πηγάζει και από το γεγονός, που οι εκθέσεις της αστυνομίας έκαναν για πολλά χρόνια γενικές και αόριστες αναφορές σχετικά με αυτή τη διασύνδεση. Οι ελάχιστες αναφορές, που έχουν παρατηρηθεί στις εκθέσεις της Αστυνομίας για το ζήτημα αυτό είναι εκφράσεις, όπως «*διαβρωτική διείσδυση του οργανωμένου εγκλήματος*» και «*κίνδυνος για την ίδια τη δημοκρατία*» ⁶⁹. Στην έκθεση της Αστυνομίας για το οργανωμένο έγκλημα το 2003 αλλά και το 2004 γίνονται αόριστες και ασαφείς περιγραφές σχετικά με την εμπλοκή δημοσίων υπαλλήλων σε εγκληματικές οργανώσεις. Οι περιγραφές είναι τελείως τυπικές και αποσπασματικές, χωρίς να δίνονται κρίσιμα και ουσιαστικά δεδομένα. Κατά το έτος 2012, στην έκθεση γίνεται μνεία, ότι παρατηρήθηκε αύξηση στις περιπτώσεις διαφθοράς των κρατικών υπαλλήλων και συμμετοχή αυτών στο οργανωμένο έγκλημα, σε σχέση με το έτος 2011

⁶⁷. <https://www.iefimerida.gr/ellada/kykloma-ekbiaston-sokaristikoi-dialogoi-xylodarmoyis>

⁶⁸. Mid-term, 2023, Europol

⁶⁹. Ετήσια Έκθεση ΕΛ.ΑΣ. 2003 για το Σοβαρό και το Οργανωμένο Έγκλημα, σελ. 3

⁷⁰. Το οξύμωρο, όμως, της σχετικής παρατήρησης έγκειται στο γεγονός, ότι στην σχετική έκθεση του 2011 ουδεμία μνεία έχει γίνει για την εμπλοκή δημοσίων υπαλλήλων σε υποθέσεις διαφθοράς και οργανωμένου εγκλήματος. Επομένως, οποιαδήποτε σύγκριση θα μπορούσε να χαρακτηριστεί τουλάχιστον αβάσιμη και πρόχειρη.

Στην έκθεση του 2021 έγινε αναφορά, ότι δραστηριοποιήθηκαν εντός του ελληνικού κράτους 358 εγκληματικές οργανώσεις. Το 3% των εγκληματικών οργανώσεων φέρεται να συνδέθηκε στενά με το φαινόμενο της διαφθοράς και να υπήρξε εμπλοκή κρατικών υπαλλήλων, προκειμένου να διευκολυνθεί η κίνηση του ⁷¹. Η διαφθορά είχε την μορφή του χρηματισμού και συνέβαινε ή τακτικά ως στρατηγική της εγκληματικής οργάνωσης ή ευκαιριακά.

Εν συνεχεία, κατά το έτος 2022 εντός της Ελλάδας είχαν ενεργό δράση 342 εγκληματικές οργανώσεις με 2.549 μέλη συνολικά. Εν συγκρίσει με το 2021, το ποσοστό της διαφθοράς και της εμπλοκής κρατικών υπαλλήλων στο οργανωμένο είναι ελάχιστα κατώτερο και είναι της τάξεως του 2% . Οι περιπτώσεις αυτές αφορούσαν την εμπλοκή κρατικών υπαλλήλων, που ήταν σε χαμηλή βαθμίδα του κρατικού μηχανισμού και αποτελούσαν μόνιμοι συνεργάτες και μέλη της εγκληματικής οργάνωσης, αποκομίζοντας χρηματικό όφελος⁷². Από τις σχετικές εκθέσεις του 2020 κάθε χρόνο αναφέρεται συνεχώς, ότι οι ένοπλες συρράξεις και κατ' επέκταση η οικονομική και η πολιτική αστάθεια μιας χώρας αποτελούν ικανοποιητικοί λόγοι για τη δικαιολογία της ύπαρξης της διαφθοράς. Παρατηρείται μια επανάληψη στις αναφορές του κειμένου, χωρίς να δίνονται ουσιαστικά δεδομένα ή κάποια εμπειριστατωμένη θεωρητική βάση για το φαινόμενο της διαφθοράς.

Κατά την έκθεση του 2023, παρατηρείται μια σημαντική αλλαγή στη δομή της σχετικής έκθεσης της Αστυνομίας. Υπάρχει κεφάλαιο, στο οποίο αναπτύσσεται και αναλύεται η διαφθορά των κρατικών υπαλλήλων. Στην Έκθεση αναφέρεται, ότι στα έτη 2019 – 2023 διαπιστώνεται ένας χαμηλός αριθμός υποθέσεων διαφθοράς ανά έτος. Συγκεκριμένα, πρόκειται για οχτώ έως έντεκα υποθέσεις ετησίως, χωρίς να εντοπίζεται κάποια αύξηση στα προηγούμενα έτη. Κοινό χαρακτηριστικό των υποθέσεων αυτών είναι κυρίως η ευκαιριακή διαφθορά. Με άλλα λόγια, πρόκειται για άτομα, τα οποία βρίσκονται σε χαμηλή βαθμίδα της δημόσιας διοίκησης και για κατώτερα στελέχη του

⁷⁰. Ετήσια Έκθεση ΕΛ.ΑΣ., για το Σοβαρό και το Οργανωμένο Έγκλημα 2012, σελ. 3

⁷¹. Ετήσια Έκθεση ΕΛ.ΑΣ. Έκθεση για το Σοβαρό και το Οργανωμένο Έγκλημα, 2021, σελ. 6

⁷². Ετήσια Έκθεση ΕΛ.ΑΣ. για το Σοβαρό και το Οργανωμένο Έγκλημα, 2022, σελ. 5

Δημοσίου, που αποφασίζουν να συμμετάσχουν ενεργά σε εγκληματικές οργανώσεις. Φυσικά, η συμμετοχή αυτή δεν λαμβάνει χώρα άνευ αντιτίμου, καθώς και χρηματίζονται αλλά λαμβάνουν και κάποιο συγκεκριμένο ποσοστό από τα κέρδη⁷³. Οι εμπλεκόμενοι δημόσιοι υπάλληλοι προέρχονται από διάφορες αρχές και δημόσιους μηχανισμούς (Λιμενικό Σώμα, Αστυνομία, υπάλληλοι της εφορίας), γεγονός, που επιβεβαιώνει την ευκολία με την οποία μπορεί να διεισδύει το οργανωμένο έγκλημα στους δημόσιους μηχανισμούς και φορείς, ανάλογα με τον επιδιωκόμενο στόχο. Παράλληλα, γίνεται αντιληπτή και πολυπλοκότητα και η δυσκολία, που απορρέει από αυτή την συνθήκη, για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος.

Ποιοι είναι, όμως, οι λόγοι, που οδηγούν κρατικούς και δημόσιους υπαλλήλους στην εμπλοκή τους με το οργανωμένο έγκλημα; Οι πελατειακές σχέσεις, οι άτυπες προσωπικές σχέσεις εμπλεκομένων αλλά και το επιδιωκόμενο ιδιωτικό όφελος είναι μόνο μερικοί από τους λόγους, που οδηγούν τους κρατικούς λειτουργούς σε συμμετοχή σε εγκληματικές οργανώσεις. Ίσως, η πιο συχνή εμπλοκή κρατικών αξιωματικών σε υποθέσεις οργανωμένου εγκλήματος είναι η εμπλοκή αστυνομικών στην παροχή προστασίας, ήτοι εκβίασης, στα μαγαζιά εστίασης. Η συγκεκριμένη διαπίστωση πηγάζει τόσο από τις σχετικές εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ. όσο και από πληθώρα υποθέσεων, που απασχόλησαν τα δικαστήρια και τα ΜΜΕ και μερικές από αυτές θα παρατεθούν παρακάτω. Οι λόγοι, που ωθούν ανώτερα ιστάμενα πρόσωπα κρατικών αρχών να εμπλακούν σε τέτοιου είδους έκνομες ενέργειες συνίστανται σε τρεις άξονες: 1) Αποτελεί μια διαχρονικά σταθερή έκνομη δραστηριότητα του οργανωμένου εγκλήματος, η οποία είναι σχετικά εύκολα προσβάσιμη, 2) είναι μια κερδοφόρα παράνομη δραστηριότητα, η οποία ελέγχεται από ημεδαπούς και τέλος η λειτουργία και η βιωσιμότητα των εκβιασμών σε πολύ μεγάλο βαθμό εξαρτάται από την συγκάλυψη και την ανέχεια των διωκτικών αρχών⁷⁴. Όπως εύκολα, θα γίνεται κατανοητό, η στενή διασύνδεση μεταξύ κρατικής διαφθοράς και οργανωμένου εγκλήματος, επιφέρει πλείστες αρνητικές συνέπειες. Μεταξύ αυτών, συγκαταλέγεται η αναποτελεσματική λειτουργία της δικαιοσύνης, των κρατικών φορέων και θεσμών και η επιχειρηματική αβεβαιότητα. Παράλληλα, αποτελεί τροχοπέδη για την οικονομική

⁷³.Ετήσια Έκθεση ΕΛ.ΑΣ. για το Οργανωμένο και Σοβαρό έγκλημα, 2023, σελ. 19

⁷⁴. Ειρήνη Σταμούλη, Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα σε Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν., Παπαχαράλάμους Χ., Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, Οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, ΕΑΠ, 2019, σελ. 228

ανάπτυξη, αστάθεια δικαίου, διατάραξη της δημόσιας ασφάλειας και υπάρχει διάρρηξη στη σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ κράτους και πολιτών ⁷⁵.

3.4. Το φαινόμενο του οργανωμένου εγκλήματος και της εκβίασης κατά τη διάρκεια της πανδημίας

Ο ερχομός της πανδημίας άλλαξε σε μεγάλο βαθμό την καθημερινότητα μας και τα δεδομένα σε κάθε τομέα. Είναι αυτονόητο, ότι ακόμα και το οργανωμένο έγκλημα δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστο από την πανδημία και την πολύμηνη καραντίνα. Υπήρξαν αδικήματα, που ευνόησαν τη δραστηριότητα του οργανωμένου εγκλήματος και άλλα, στα οποία παρατηρήθηκε ύφεση. Ειδικότερα, οι συνεχείς έλεγχοι στους μεγάλους εθνικούς δρόμους και τα διόδια και οι διασυνοριακοί έλεγχοι επέφεραν τη μείωση στη δραστηριότητα της κίνησης λαθραίων προϊόντων ή της διακίνησης ναρκωτικών. Λόγω της ιδιαιτερότητας της γεωγραφικής θέσης της Ελλάδας, που βρίσκεται σε σταυροδρόμι ηπείρων, διαχρονικά έχει να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της λαθραίας μετανάστευσης. Κατά τα έτη 2018 – 2019 είχε παρατηρηθεί αυξητική τάση στη ροή αυτή. Όμως, κατά το έτος 2021 διαπιστώθηκε αξιοσημείωτη μείωση της τάξης του 61,77% στη διακίνηση μεταναστών⁷⁶. Αναντίρρητα, η μείωση αυτή αποδίδεται στην αυστηρή φύλαξη και αστυνόμευση των συνόρων αλλά και στην επιβολή των μέτρων για την αποτροπή της διασποράς του κορωνοϊού με την απαγόρευση της κυκλοφορίας των πολιτών.

Είναι εύλογο, επίσης, ότι κατά τη διάρκεια της καραντίνας παρατηρήθηκε ύφεση στη δραστηριότητα της εκβίασης των νυχτερινών μαγαζιών. Ως εκ τούτου παρατηρήθηκε και η αντίστοιχη μείωση στα σχετικά κέρδη. Σύμφωνα με σχετικές μελέτες και Εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ., τα ποσά της εκβίασης προς τις επιχειρήσεις, κυμαίνονται από 100 έως 150 ευρώ την εβδομάδα. Σπάνια, πλέον, εισπράττονται ποσά της τάξεως των 1.000 ευρώ και όπως εύλογα συνάγεται, τα ποσά αυτά είναι σαφώς χαμηλότερα εν συγκρίσει με τα ποσά, που ζητούσαν προ οικονομικής κρίσης. Με άλλα λόγια, το ποσό αυτό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως συμβολικό για την επιβολή ελέγχου μιας

⁷⁵. Έκθεση Εκτίμησης Απειλής για το Σοβαρό και Οργανωμένο Έγκλημα της EUROPOL (SOCTA), 2021

⁷⁶. Ετήσια Έκθεση ΕΛ.ΑΣ. για το Σοβαρό και το Οργανωμένο Έγκλημα, 2021, σελ. 20

συγκεκριμένης γεωγραφικά περιοχής από μια συγκεκριμένη οργάνωση. Όπως συνέβη, με την οικονομική κρίση αλλά και κατά τη διάρκεια της καραντίνας λόγω του κορωνοϊού, οι εγκληματικές οργανώσεις στράφηκαν σε μικρότερες μεγέθους επιχειρήσεις, που η βιωσιμότητά τους παρουσίαζε μεγαλύτερη πιθανότητα, όπως για παράδειγμα περιστατικά εκβιασμών σε περίπτερα και μίνι μάρκετ.

Κατά το έτος 2021, η ΕΛ.ΑΣ. ασχολήθηκε με 312 υποθέσεις εκβιάσεων έναντι των 229 υποθέσεων του 2020. Στην πλειοψηφία των υποθέσεων αυτών, δεν διαπιστώθηκε η εμπλοκή εγκληματικών οργανώσεων. Ειδικότερα, εξακριβώθηκε η δράση έξι εγκληματικών οργανώσεων με 31 μέλη συνολικά και ποσοστό της τάξεως 32% είναι ημεδαποί. Τα θύματα των εκβιάσεων ήταν κυρίως αλλοδαποί επιχειρηματίες, επιτηδευματίες και ιδιοκτήτες επιχειρήσεων. Οι κυριότερες μορφές εκβίασης, που έλαβαν χώρα κατά το έτος 2021 είναι οι ίδιες που είχαν λάβει χώρα και το 2020 και είναι οι εξής: η αρπαγή και η παράνομη κράτηση ευκατάστατων αλλοδαπών, προκειμένου να ζητηθούν ογκώδη χρηματικά ποσά για να αφεθούν εκ νέου ελεύθεροι. Σε αυτές τις υποθέσεις εμπλέκονται στις εγκληματικές υποθέσεις ενεργά αλλοδαποί. Μετέπειτα, ακολουθεί η παροχή προστασίας σε καταστήματα εστίασης και υγειονομικού ενδιαφέροντος. Διαχρονικά, οι πρακτικές στα αδικήματα αυτά είναι η ψυχολογική πίεση, η βία, η πρόκληση υλικών ζημιών και σωματικών βλαβών, κοκ. Τέλος, συχνά έλαβε χώρα και η εκβιαστική απαίτηση από ιδιοκτήτες καταστημάτων για αβάσιμη οφειλή με την χρήση σωματικής βίας⁷⁷. Οι εγκληματικές οργανώσεις ήταν ολιγομελείς (έως έξι άτομα) σε ποσοστό 33%, ενώ σε ποσοστό της τάξεως 67% ήταν οργανώσεις από έξι έως δώδεκα μέλη. Δέον να αναφερθεί, ότι υπήρχε ιεραρχία με ανώτερα και κατώτερα στελέχη, σαφή καθορισμό και εκτέλεση εργασιών και εσωτερική πειθαρχία. Η χρονική τους διάρκεια ήταν περιορισμένη και διαρκούσε από έξι μήνες έως δύο χρόνια⁷⁸. Στις εν λόγω εγκληματικές οργανώσεις δεν παρατηρήθηκαν φαινόμενα διαφθοράς ή εμπλοκή κρατικών υπαλλήλων. Έχει παρατηρηθεί, ότι στις εγκληματικές οργανώσεις παρουσιάζεται ευελιξία και προσαρμοστικότητα σύμφωνα με τα δεδομένα της εποχής και χρησιμοποιούν ισχυρά αντίμετρα, προκειμένου να αποφύγουν οποιοδήποτε πιθανό έλεγχο από τις αστυνομικές αρχές. Η χρήση ψευδωνύμων και κωδικοποιημένων εκφράσεων και η επικοινωνία μέσω εφαρμογών είναι μερικά από τα τεχνάσματα τους, για να

⁷⁷. Έκθεση για το Σοβαρό και το Οργανωμένο Έγκλημα, 2021, σελ. 90

⁷⁸. Ο.π., σελ. 91

αποκρύπτουν τα ίχνη τους. Επιπρόσθετα, να αναφερθεί, πως τυχόν σύλληψη ηγετικού στελέχους της οργάνωσης δεν επηρεάζει τη βιωσιμότητα και την ύπαρξη αυτής, καθώς έχουν βρει τρόπους πλέον να κινούνται τα νήματα και μέσα από τα σωφρονιστικά καταστήματα.

Την άνοιξη το 2021 ο τότε Υπουργός Προστασίας του Πολίτη παρέδωσε φάκελο στην Εισαγγελία του Αρείου Πάγου σχετικά με το οργανωμένο έγκλημα. Πιο αναλυτικά, ο φάκελος περιείχε κρίσιμα στοιχεία για την εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος κατά τη τελευταία δεκαετία. Το εντυπωσιακό στοιχείο είναι ότι από τα 350 ηγετικά στελέχη των εγκληματικών οργάνωσης, που περιλάμβανε ο φάκελος, μόνο το ένα είναι εντός κατάστημα κράτησης. Οι υπόλοιποι είναι νεκροί ή εκτός των σωφρονιστικών καταστημάτων⁷⁹. Ο φάκελος περιείχε υποθέσεις, που σχετίζονταν με εκβιασμούς, συμβόλαια θανάτου, μαστροπεία, διακίνηση ναρκωτικών, κοκ. Απαίτηση του Υπουργού ήταν να ενοποιηθούν δικογραφίες, προκειμένου να υπάρξει άμεση και ταχεία απονομή της δικαιοσύνης. Επίσης, απαίτηση του ήταν να μη μείνουν ατιμώρητοι οι φυσικοί και οι ηθικοί αυτουργοί και να υπάρχει άμεση και ενιαία αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος. Όπως είναι προφανές, η αгаσθή συνεργασία μεταξύ εισαγγελικών και αστυνομικών αρχών για την αντιμετώπιση και εξάρθρωση του οργανωμένου εγκλήματος είναι κάτι παραπάνω από επιτακτική⁸⁰. Ειδικότερα, μεταξύ άλλων, στόχος του Υπουργείου είναι να βρεθούν τρόποι αμεσότερης συνεργασίας με τους κατά τόπους εισαγγελείς και οι υποθέσεις να εξετάζονται υπό ορθολογικό πρίσμα, προκειμένου να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικότερα και χωρίς χρονοτριβή. Η κάθε υπόθεση θα πρέπει να μελετάται κατά περίπτωση και να λαμβάνονται υπόψιν όλα τα χαρακτηριστικά αυτής.

Μια σημαντική μεταβολή ως προς τα δομικά χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος, που αξίζει να σχολιαστεί είναι το εξής: την τελευταία δεκαετία έχει παρατηρηθεί, ότι πολλά μέλη εγκληματικής οργάνωσης δεν αποτελούν σταθερά μέλη αυτής, αλλά αναλαμβάνουν ένα συγκεκριμένο ρόλο προς διεκπεραίωση και ταυτόχρονα είναι πολύ πιθανό να συνεργάζονται με άλλες εγκληματικές ομάδες⁸¹. Σε αυτό το σημείο, μπορεί να παρατηρηθεί η εξής ομοιότητα με την πραγματική – νόμιμη οικονομία. Όπως αντίστοιχα παρατηρείται στη νόμιμη οικονομία, ότι οι εργαζόμενοι

⁷⁹. https://www.reader.gr/ellada/372994_greek-mafia-mono-ena-apo-350-igetika-stelehi-egklimatikon-organoseon-einai-sti-fylaki

⁸⁰. <https://www.parapolitika.gr/ellada/article/1115228/upomnima-vomva-me-onomata-500-poinikon-paredose-ston-areio-pago-o-hrusohoidis/>

⁸¹. Ετήσια Έκθεση ΕΛ.ΑΣ 2012, σελ. 33

ένεκα της οικονομικής κρίσης αλλάζουν συχνά και περιοδικά θέσεις εργασίας, αντίστοιχα το ίδιο συμβαίνει και με τα μέλη της εγκληματικής οργάνωσης. Επομένως, η θεωρία του Chambliss σχετικά με το ότι το οργανωμένο έγκλημα πρέπει να εξετάζεται πάντα σύμφωνα με τις επικρατούσες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες βρίσκει πρόσφορο έδαφος και αρκετές δεκαετίες αργότερα.

Καταληκτικά, προκύπτει, ότι το φαινόμενο της εκβίασης έχει εδραιωθεί στην παράνομη οικονομία της νύχτα, η οποία σε μεγάλο βαθμό ελέγχεται από ημεδαπούς και λειτουργεί υπό την ανοχή του κράτους και της Αστυνομίας. Ακόμη, μέσω των εκθέσεων της Αστυνομίας και των σχετικών αναλύσεων προκύπτει με σαφήνεια, ότι η συμμετοχή σε τέτοιου είδους εγκληματικές οργανώσεις αποτελούν λύσεις βιοπορισμού για τα μέλη τους. Ταυτόχρονα, αναδεικνύεται και η παντελής αδυναμία του κράτους στο να επέμβει και να εγγυηθεί τη νόμιμη και εύρυθμη λειτουργία των επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα να επιτυγχάνεται η παγίωση του οργανωμένου εγκλήματος. Φυσικά, αυτό αποδεικνύεται και από την συνεχόμενη και σταθερή ανάπτυξη του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΛΥΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

4.1. Καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος & Ευρωπαϊκή Ένωση

Η καταπολέμηση και η αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος παραμένει διαχρονικά ψηλά στην ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όπως είναι αυτονόητο, η συμβολή της ΕΕ είναι επιτακτική, ειδικότερα με τα νέα δεδομένα, που προέκυψαν ύστερα από την πανδημία. Διαπιστώθηκε, ότι το 70% των εγκληματικών οργανώσεων δρουν σε περισσότερα από τρία κράτη μέλη της ΕΕ. Πλέον, το οργανωμένο έγκλημα λαμβάνει διεθνή χαρακτήρα, επομένως είναι ουτοπικό το να προσπαθεί κάθε κράτος αυτοτελώς να το αντιμετωπίσει. Η πολιτική της ΕΕ για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος περιλαμβάνει πολλά και διάφορα εργαλεία. Μεταξύ αυτών είναι η περισυλλογή ορθών στατιστικών δεδομένων, που αφορούν τον τρόπο δράσης του οργανωμένου εγκλήματος και τη φυσιογνωμία αυτού και το δίκτυο ανταλλαγής βασικών πληροφοριών μεταξύ των μελών κρατών⁸². Στον αγώνα για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος, η ΕΕ έχει πολλούς συμμάχους οργανισμούς, που με

⁸². <https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/glossary/fight-against-organised-crime.html>

κοινό στόχο αποσκοπούν στην άμβλυνση της εγκληματικότητας και στη μείωση της ύπαρξης των εγκληματικών οργανώσεων.

Τον Απρίλιο του έτους 2021 η ΕΕ παρουσίασε το πενταετές πλάνο στρατηγικής της για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Το πλάνο αυτό ενέχει μέρος της εργασίας της ΕΕ για την ενίσχυση της ασφάλειας, όσων ζουν εντός των συνόρων της ΕΕ. Στο πλάνο αυτό δόθηκε πρωτεύουσα έμφαση στα εξής σημεία: ενθάρρυνση επιβολής του νόμου, ενίσχυση της δικαστικής συνεργασίας για την καταπολέμηση του πυρήνα του οργανωμένου εγκλήματος και προτεραιοποίηση στην αντιμετώπιση των εγκλημάτων υψηλής προτεραιότητας. Τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα θα επιτυγχάνονταν και με την χρήση σύγχρονων τεχνολογικών μέσων. Όπως διαπιστώθηκε και κατά τη διάρκεια της πανδημίας και της καραντίνας, το οργανωμένο έγκλημα έχει την ιδιαιτερότητα να επιβιώνει και να προσαρμόζεται σύμφωνα με τα δεδομένα και τις εξελίξεις της εποχής. Παράλληλα, εκμεταλλεύονται κάθε νέα τεχνολογική εξέλιξη, προκειμένου να επεκτείνουν τις εγκληματικές τους δραστηριότητες. Η προσαρμοστικότητα των εγκληματικών οργανώσεων διαπιστώθηκε και από το γεγονός, ότι πολλές από αυτές μετέφεραν τις δραστηριότητες τους και στο διαδίκτυο. Οι κύριες δραστηριότητες των εγκληματικών οργανώσεων, που δρουν στο πλαίσιο της ΕΕ αφορούν κατά πλειοψηφία το οργανωμένο έγκλημα κατά της ιδιοκτησίας, διακίνησης ναρκωτικών, εμπορίας ανθρώπων, διακίνησης μεταναστών, κλπ. Η στρατηγική, που σχεδιάζεται και υλοποιείται, κατ'έκταση διαμορφώνει και τα εργαλεία εκείνα, που θα χρησιμοποιηθούν για την εξάρθρωση των εγκληματικών οργανώσεων. Κατά τον Μαργαρίτη Σχοινά, αντιπρόεδρος για την Προώθηση του Ευρωπαϊκού Τρόπου Ζωής, το πλάνο στρατηγικής εστίασε στο επιχειρηματικό χαρακτήρα, που επιδεικνύουν οι εγκληματικές οργανώσεις. Η διακρατική έλλειψη συντονισμού αποτελούσε ένα από τα προβλήματα της ΕΕ, που εκμεταλλεύοντουσαν οι εγκληματικές οργανώσεις, για να δρουν ακώλυτα. Επομένως, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στον τομέα αυτό, για να επιλυθούν οι όποιες αδυναμίες⁸³. Τα κυριότερα εργαλεία, που θα χρησιμοποιήσει για την πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος, είναι τα κάτωθι:

Διακρατική δικαστική συνεργασία: Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, μεγάλο ποσοστό των εγκληματικών οργανώσεων έχουν διασυνοριακό χαρακτήρα. Ως εκ τούτου, τα μέλη αυτών δεν προέρχονται αποκλειστικά από μια χώρα. Για αυτό τον λόγο, η συνεργασία και η ανταλλαγή σημαντικών πληροφοριών μεταξύ των κρατών μπορούν

⁸³. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_21_1662

να συνδράμουν σημαντικά στην αντιμετώπιση του φαινομένου. Η διακρατική συνεργασία έχει σκοπό να επιτευχθεί με την ενίσχυση και την αναβάθμιση της EMPACT, η οποία από το έτος 2010 συλλέγει τις ευρωπαϊκές και εθνικές αρχές για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος και την προτεραιοποίηση αυτού. Παρόμοια αναβάθμιση θα λάβει χώρα και στην πλατφόρμα Prum, η οποία είναι συγκεντρώνει πληροφορίες για δαχτυλικά αποτυπώματα, DNA και πινακίδες κυκλοφορίας οχημάτων. Επιπρόσθετα, η δημιουργία ενός κώδικα κοινό για την ΕΕ και για την αστυνομική συνεργασία θα επιφέρει σημαντική βοήθεια στην εξάρθρωση του οργανωμένου εγκλήματος. Τέλος, η συμφωνία συνεργασίας μεταξύ της ΕΕ και της Ιντερπολ θα έχει ως αποτέλεσμα την αμεσότερη και ταχεία αντιμετώπιση του φαινομένου⁸⁴.

Εξάρθρωση δομών εγκληματικών οργανώσεων: Με την χρήση ειδικών εργαλείων και μέτρων, όπως εκτέθηκαν παραπάνω, πρωταρχικός σκοπός της ΕΕ είναι να προβεί στην εξάρθρωση των δομών των εγκληματικών οργανώσεων και να στοχεύσει στην αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των εγκλημάτων ειδικών μορφών, όπως είναι για παράδειγμα τα εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος⁸⁵.

Μείωση εσόδων στις εγκληματικές οργανώσεις: Μια πολύ σημαντική επίπτωση, που επέρχεται με την κίνηση του οργανωμένου εγκλήματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι το οικονομικό πλήγμα που δέχεται στα ταμεία της η ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, το 60% των περιπτώσεων του οργανωμένου εγκλήματος εμπλέκεται σε υποθέσεις διαφθοράς. Το 80% των περιπτώσεων έχουν επιχειρήσεις «βιτρίνα» για τις έκνομες δραστηριότητες τους. Στην πραγματικότητα, μόνο το 1% των περιουσιακών στοιχείων και κερδών των εγκληματικών οργανώσεων κατάσχεται. Για αυτό τον λόγο, θα προχωρήσει σε αναδιάρθρωση των κανόνων και της νομοθεσίας για την κατάσχεση των περιουσιακών στοιχείων και για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και διαφθοράς. Με άλλα λόγια, θα γίνει κάθε δυνατή προσπάθεια προς επίρρωση της νόμιμης οικονομίας⁸⁶.

Εφαρμογή ψηφιακών μέσων: Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το οργανωμένο έγκλημα έχει εξαπλωθεί και στο διαδίκτυο και κάνει ευρεία χρήση ψηφιακών μέσων. Πρωταρχικός στόχος της ΕΕ είναι να αναβαθμίσει τα ψηφιακά της εργαλεία για τη συλλογή και επεξεργασία των αποδεικτικών στοιχείων. Ταυτόχρονα, στοχεύει στη

⁸⁴. ο.π.

⁸⁵. ο.π.

⁸⁶. ο.π.

δημιουργία ενός εργαλείου, που θα έχει πρόσβαση σε αποκρυπτογραφημένες πληροφορίες. Η εφαρμογή και η χρήση, όμως, ενός τέτοιου εργαλείου θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτική και λεπτή, για να μην προσβάλεται το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα του απορρήτου της επικοινωνίας.

Δεν θα μπορούσε να μη γίνει μνεία στην πρόσφατη Οδηγία, που εξεδόθη από την ΕΕ σχετικά με την ανίχνευση, τον εντοπισμό, τη δέσμευση και τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων, που προέρχονται από εγκληματικές οργανώσεις με ευρύ φάσμα εγκλημάτων. Σύμφωνα με πληροφορίες της Europol, οι εγκληματικές οργανώσεις έχουν ετησίως κέρδη περίπου 139 δις. Ευρώ. Η Οδηγία θα υποχρεώσει τα κράτη μέλη να θεσπίσουν ειδικότερους κανόνες για την δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων των εγκληματικών οργανώσεων και σε περίπτωση, που υπάρχει καταδικαστική πρωτόδικη απόφαση να δημεύονται όργανα και προϊόντα εγκλήματος. Επίσης, η Οδηγία αναφέρει, ότι τα κράτη μέλη θα έχουν τη δυνατότητα να θεσπίσουν ειδικές διατάξεις, που θα προβλέπεται η δήμευση του αδικαιολόγητου πλούτου, όταν θα υπάρχει άμεση και ευθεία σύνδεση με έκνομη ενέργεια εγκληματικής οργάνωσης και επέρχεται σημαντικό οικονομικό όφελος. Ακόμα, μεταξύ των μέτρων, προβλέπεται να υπάρχει η δυνατότητα δήμευσης περιουσιακών στοιχείων και προϊόντων, προερχόμενα από εγκληματικές οργανώσεις, τα οποία έχουν μεταβιβαστεί σε τρίτο άτομο. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη δήμευση είναι το τρίτο άτομο να γνώριζε ή να όφειλε να γνωρίζει, ότι η μεταβίβαση αυτή γίνεται εκ δόλου για να αποτραπεί η δήμευση των στοιχείων⁸⁷.

4.2. Διεύθυνση Αντιμετώπισης για το Οργανωμένο Έγκλημα

Στο πλαίσιο αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος, η ελληνική κυβέρνηση πολύ πρόσφατα, προχώρησε στην ίδρυση της Διεύθυνσης Αντιμετώπισης για το Οργανωμένο Έγκλημα με το Π.Δ. 29/2024. Η Δ.Α.Ο.Ε. έχει έδρα στην Αττική, αλλά η τοπική αρμοδιότητα επεκτείνεται σε όλο το ελληνικό κράτος. Υπάγεται στο Αρχηγείο της ΕΛ.ΑΣ., ωστόσο διέπεται από διοικητική αυτοτέλεια. Από την ίδρυση της Διεύθυνσης και στο εξής, οι Υπηρεσίες Ασφαλείας (όπως η Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής) θα επιλαμβάνονται και θα διερευνούν αποκλειστικά υποθέσεις,

⁸⁷. <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2024/04/12/organised-crime-council-gives-green-light-for-eu-law-on-asset-recovery-and-confiscation/>

που δεν έχουν το χαρακτήρα εγκληματικής οργάνωσης. Η Διεύθυνση βρίσκεται υπό την εποπτεία, τον συντονισμό και τον έλεγχο του αρχηγού της ΕΛ.ΑΣ. . Ένας από τους λόγους που αποφασίστηκε ίδρυση αυτής της Διεύθυνσης ήταν η ανάγκη της αποτελεσματικότερης αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος, δεδομένο, ότι το οργανωμένο έγκλημα είναι ιδιαίτερα πολύπλοκο, εξελίσσεται ταχύτατα και προσαρμόζεται στα δεδομένα κάθε εποχής. Επίσης, η ενίσχυση της ασφάλεια των πολιτών έναντί του κράτους ήταν στους επιδιωκόμενους στόχους του σχετικού Π.Δ. . Αρμοδιότητα της Διεύθυνσης είναι εξάρθρωση εγχώριων και διεθνών εγκληματικών οργανώσεων, η έρευνα σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες με ταυτόχρονη έρευνα για τα βασικά αδικήματα, η παρακολούθηση και η μελέτη των εξελίξεων και των τάσεων, που λαμβάνουν χώρα στο πεδίο του εγχώριου και του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος. Παράλληλα, η Αρχή έχει επιφορτιστεί να συνεργάζεται με τις αστυνομικές αρχές άλλων κρατών υπό το πλαίσιο ανταλλαγής πληροφοριών, γνώσεων για την αντιμετώπιση του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος. Επίσης, η Διεύθυνση θα συνεργάζεται με άλλες αρμόδιες κρατικές Αρχές, όπως είναι η Α.Α.Δ.Ε., το Σ.Δ.Ο.Ε. , την Αρχή Καταπολέμησης Εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, προκειμένου να αξιοποιεί και να χρησιμοποιεί τις πληροφορίες και να υπάρχει μια κοινή και συντονισμένη πλεύση για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Ακόμα, κατόπιν ειδικών συμφωνιών η Διεύθυνση θα επικοινωνεί και θα υπάρχει αगाστή συμφωνία με την Interpol και τη Europol. Επιπρόσθετα, η Δ.Α.Ο.Ε. είναι επιφορτισμένη με τον εντοπισμό, τη δέσμευση και τη δήμευση προϊόντων του εγκλήματος και των μέσων, που χρησιμοποιούνται από τις εγκληματικές οργανώσεις, που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή και διακίνηση ναρκωτικών ουσιών.

Η Δ.Α.Ο.Ε. θα δύναται να επιληφθεί σε υποθέσεις, κατόπιν διαταγής ή έγκρισης του αρχηγού της ΕΛ.ΑΣ. για να ερευνήσει την τέλεση σοβαρών αξιόποινων πράξεων. Ως σοβαρές αξιόποινες πράξεις είναι εκείνες, που λόγω της βαρύτητας τους ή του τρόπου τέλεσης ή των ιδιαίτερων περιστάσεων υπό των οποίων τελέστηκαν διαταράσσουν το αίσθημα ασφάλειας των πολιτών. Η παρέμβαση της Δ.Α.Ο.Ε. μπορεί να χρειάζεται ενδεχομένως και στην περίπτωση, που απαιτούνται ειδικές και εξειδικευμένες γνώσεις για την εξάρθρωση του οργανωμένου εγκλήματος. Ως σοβαρά αδικήματα εννοούνται τα αδικήματα, που περιλαμβάνονται στο αρ. 187 ΠΚ.

Οι υπηρεσίες της ΕΛ.ΑΣ έχουν υποχρέωση να ενημερώνουν και να παρέχουν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες στη Δ.Α.Ο.Ε. για τα σοβαρά αδικήματα, που έχουν τελεστεί

στην κατά τόπο αρμοδιότητα τους και διαταράσσουν τη δημόσια ασφάλεια. Επίσης, πρέπει να αποστέλλονται άμεσα όλες οι πληροφορίες, που έχουν συγκεντρωθεί σχετικά με την ύπαρξη εγκληματικών οργανώσεων και τη δράση τους. Δέον να αναφερθεί, ότι το προσωπικό της Δ.Α.Ο.Ε. δύναται να έχει πρόσβαση στα αρχεία των υπηρεσιών της ΕΛ.ΑΣ. και άλλων κρατικών αρχών και οργανισμών, αφού έχει προηγηθεί η ενημέρωση των Προϊσταμένων αυτών.

Στη Δ.Α.Ο.Ε. υπάγονται επτά Υπηρεσίες και είναι οι εξής: Υποδιεύθυνση Δίωξης Ναρκωτικών, Υποδιεύθυνση Δίωξης Εγκλημάτων κατά της Ζωής και της Ιδιοκτησίας, Υποδιεύθυνση Δίωξης Καταπολέμησης Διακίνησης Εμπορίας Ανθρώπων και Αγαθών, Υποδιεύθυνση Δίωξης Οικονομικών Εγκλημάτων, Υποδιεύθυνση Αντιμετώπισης Οργανωμένης Αθλητικής Βίας, Υποδιεύθυνση Πληροφοριών και Ειδικών Δράσεων και Υποδιεύθυνση Διοικητικής Υποστήριξης. Η κάθε Υποδιεύθυνση διακρίνεται σε ειδικότερα τμήματα και είναι επιφορτισμένη με συγκεκριμένους ρόλους, προκειμένου να υπάρχει εξειδίκευση στον κάθε τομέα. Ειδικότερα και ενδεικτικά, η Υποδιεύθυνση Δίωξης Εγκλημάτων κατά της Ζωής και της Προσωπικής Ελευθερίας περιλαμβάνει και το Τμήμα Δίωξης Εκβιαστών. Το συγκεκριμένο τμήμα είναι αρμόδιο για να επιλαμβάνεται για υποθέσεις εκβιάσεων, σύμφωνα με το άρθρο 385 ΠΚ, που ταυτόχρονα παρουσιάζουν χαρακτηριστικά του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και για τις υποθέσεις τέλεσης των λοιπών εγκλημάτων, που περιλαμβάνονται στον ΠΚ και έχουν ως επιδιωκόμενο στόχο την εκβίαση. Το Τμήμα Εγκλημάτων κατά της Ιδιοκτησίας, που ομοίως ανήκει στην προαναφερθείσα Υποδιεύθυνση, είναι αρμόδιο για τις υποθέσεις και περιπτώσεις ληστειών, κλοπών, διαρρήξεων, καθώς και των διακεκριμένων περιπτώσεων των άρθρων 372, 374 και 380 ΠΚ, που έχουν διαπραχθεί από εγχώριες ή διεθνείς εγκληματικές οργανώσεις. Το Τμήμα συνεργάζεται και με τις συναρμόδιες αστυνομικές αρχές άλλων κρατών, αν χρειάζεται κατά περίπτωση, για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της υπόθεσης. Επίσης, το Τμήμα Δίωξης Παράνομης Διακίνησης και Εμπορίας Αντικειμένων, μεταξύ άλλων, έχει επιφορτιστεί με την έρευνα και τη δίωξη εγκλημάτων, που παρουσιάζουν χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος και σχετίζονται με την παράνομη διακίνηση ή νόθευση αγαθών και προϊόντων και ως εκ τούτου προκαλούν δυσμενείς συνέπειες στη νόμιμη οικονομία.

Ο Διευθυντής της Δ.Α.Ο.Ε. ανά τρεις μήνες θα πρέπει να συντάσσει και να αποστέλνει σχετική αναφορά στον Αρχηγό της ΕΛ.ΑΣ., που θα τον ενημερώσει σχετικά με τα αδικήματα, που διαπιστώθηκαν και διερευνήθηκαν. Η ενημέρωση θα πρέπει να

περιλαμβάνει την κατηγορία των αδικημάτων, που τελέστηκαν, οι συνθήκες τέλεσης, καθώς και προϋπάρχουσες ενέργειες αρχών σχετικά με αυτές τις υποθέσεις.

Κατά δήλωση του Υπ. Προστασίας του Πολίτη, η Διεύθυνση έχει στόχο να εστιάσει στην ενιαία διαχείριση του οργανωμένου εγκλήματος και στις οικονομικές συνέπειες, που απορρέουν από αυτό. Η χρήση της τεχνολογίας και των ψηφιακών μέσων θα συνδράμουν στην αποτελεσματικότερη λειτουργία της οργάνωσης. Επιδίωξη είναι να αναβαθμιστεί η συνολική εικόνα της Αστυνομίας μέσα από το έργο και τα αποτελέσματα της Διεύθυνσης ⁸⁸.

4.3. Μέτρα πρόληψης για το οργανωμένο έγκλημα

Για να είναι εφικτό να χαρακτηριστεί η αντεγκληματική πολιτική ως αποτελεσματική, εκτός από κατασταλτικά μέτρα θα πρέπει να περιλαμβάνονται και μέτρα πρόληψης κατά του εγκλήματος. Καμία πολιτική ως αυτοτελής εφαρμογή δεν είναι πλήρως αποτελεσματική. Η συνδυαστική και μόνο εφαρμογή αυτών μπορεί να φέρει τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα και να είναι αποτελεσματική η αντεγκληματική πολιτική. Αυτό συμβαίνει, διότι ο κάθε τομέας στοχεύει σε διαφορετικό πρόβλημα προς επίλυση και αντίστοιχα τα μέτρα θα πρέπει να είναι ποικίλα, με αποτέλεσμα να υπάρχει σφαιρικότητα. Ως μέτρα πρόληψης νοούνται οι στρατηγικές, η κυβερνητική πολιτική και τα προγράμματα, που εφαρμόζονται με στόχο να αποτραπεί η τέλεση νέων αδικημάτων και εγκληματικών ενεργειών στο πλαίσιο της αντεγκληματικής πολιτικής. Η πρόληψη διακρίνεται σε γενική και ειδική. Η γενική πρόληψη εναντίον της εγκληματικότητας έγκειται στην επιβολή της ποινής και των κυρώσεων, που προβλέπει ο νομοθέτης στην περίπτωση της τέλεσης άδικης πράξης. Παράλληλα βασίζεται και στον εκπαιδευτικό χαρακτήρα της ποινής, λειτουργώντας ως πυξίδα για τον ορθό τρόπο ζωής και της αρμονικής συμβίωσης μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Αντιθέτως, η ειδική πρόληψη σχετίζεται με τους παραβάτες και αφορά το διάστημα μετά την τέλεση της παρανομίας. Με άλλα λόγια, αφορά την εφαρμογή του νόμου και την εκτέλεση της ποινής, που στοχεύει στον σωφρονισμό του δράστη⁸⁹. Υπάρχει και άλλη μια κατηγορία, που σχετίζεται με την πρόληψη και είναι η περιστασιακή και η κοινωνική

⁸⁸. <https://www.minocp.gov.gr/2024/10/17/17-10-2024-enarxi-leitourgias-tis-neoidrytheisas-diefthynsis-antimetopisis-organomenou-egklimatos/>

⁸⁹. Ιάκωβος. Ι. Φαρσεδάκης, Η Εγκληματική σκέψη. Απ' την αρχαιότητα ως τις μέρες μας, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1990, σ. 31

πρόληψη. Η περιστασιακή πρόληψη αφορά τη λήψη μέτρων, που στοχεύουν στην αποτροπή εγκληματικών πράξεων, κυρίως με τη δημιουργία εμποδίων προς τους δράστες. Περιστασιακή πρόληψη, για παράδειγμα, υφίσταται, όταν τα σημεία διακίνησης ναρκωτικών μεταφέρονται σε άλλο σημείο της πόλης από εκεί, που έχει εδραιωθεί. Το πρόβλημα δεν λύνεται, αλλά μετατίθεται. Η κοινωνική πρόληψη, που η λειτουργία της είναι και η πιο θεμελιώδης, αφορά τη λήψη μέτρων, που αποσκοπούν στην εξουδετέρωση των γενεσιουργών λόγων της εγκληματικότητας και εφαρμόζεται καθολικά ⁹⁰.

Για να είναι αποτελεσματική η πρόληψη του εγκλήματος σε μια αντεγκληματική πολιτική είναι πολύ βασικό να υπάρχουν στη διάθεση των αρμοδίων κάποια στοιχεία. Τα στοιχεία αυτά, μεταξύ άλλων, θα πρέπει να είναι πορίσματα και μελέτες εγκληματολογικών ερευνών, που μελετούν τους γενεσιουργούς λόγους των εγκλημάτων, τον σκοτεινό αριθμό της εγκληματικότητας, μεθόδους και δράσεις των οργανώσεων, κοκ⁹¹. Οφείλεται να αναφερθεί, ότι και το έγκλημα αλλά και το οργανωμένο έγκλημα δεν έχουν στατικό χαρακτήρα, αλλά είναι ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο φαινόμενο, που πρέπει να μελετάται υπό το πρίσμα των νέων δεδομένων και εξελίξεων. Επίσης, ανάλογα και με το είδος του αδικήματος, οι παράγοντες, που το γεννούν διαφέρουν.

Η πρόληψη επιτυγχάνεται με τη θέσπιση μέτρων, που ελαχιστοποιούν τις πιθανότητες να γεννηθεί το έγκλημα. Τα μέτρα αυτά, ήτοι, λειτουργούν εκ των προτέρων, προκειμένου να έχουν δημιουργηθεί οι κατάλληλες συνθήκες για μια ευνομούμενη κοινωνία, στην οποία δεν θα ακμάζει το έγκλημα. Ακόμα, και η πρόληψη της υποτροπής της εγκληματικότητας είναι μεταξύ των επιδιωκόμενων στόχων. Σύμφωνα με τις επικρατούσες τάσεις και μελέτες, που έχουν επικρατήσει στο χώρο της Εγκληματολογίας, η πρόληψη επιτυγχάνεται με δύο τρόπους. Ο πρώτος τρόπος είναι μέσω της αχρήστευσης, που ο δράστης στερείται τη φυσική του ελευθερία και ως εκ τούτου είναι αδύνατο να εγκληματίσει. Πρακτικά, κάτι τέτοιο συμβαίνει με την σύλληψη του δράστη και τον εγκλεισμό. Ο δεύτερος τρόπος είναι μέσω των παρέμβασης και στοχεύει στην απομάκρυνση της επιθυμίας του δράστη να παρανομήσει. Κάτι τέτοιο λαμβάνει χώρα και μέσω του φόβου της επιβολής της ποινής και των λοιπών κυρώσεων. Όταν το άτομο φοβάται, ότι σε περίπτωση τέλεσης έκνομης

⁹⁰. Οπ., σελ. 90

⁹¹. Ιάκωβος Φαρσεδάκης, Στοιχεία Εγκληματολογίας, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2005, σ. 161-162.

πράξης, θα υποστεί τις συνέπειες του νόμου, τότε η επιθυμία του να εγκληματίσει περιορίζεται σε μεγάλο βαθμό ⁹².

Είναι σημαντικό να αναφερθεί, ότι η προληπτική αντεγκληματική πολιτική μπορεί να πραγματωθεί και με μέτρα, που έχουν θεσπιστεί από διάφορους κοινωνικούς φορείς. Για παράδειγμα, το σχολείο και η οικογένεια κατέχει κομβικό ρόλο στον έλεγχο των ανηλίκων για την αποτροπή της εγκληματικότητας και στη καθιέρωση υγιών και σωστών προτύπων. Επίσης, τα αστυνομικά μέτρα μπορούν να αποτρέψουν την εγκληματικότητα. Είναι ήσσονος σημασίας σε σχέση με την κοινωνική πρόληψη αλλά μπορούν να κατέχουν ιδιαίτερο ρόλο στην αντεγκληματική πολιτική.

Τα ουσιώδη προληπτικά μέτρα, τα οποία θα είναι και αποτελεσματικά για την αποτροπή της άνθισης του οργανωμένου εγκλήματος και κατ'έκταση της υποτροπής αυτού θα πρέπει να είναι κοινωνικού χαρακτήρα και να στοχεύουν στη ρίζα του προβλήματος. Ειδικότερα, η προβολή σωστών κοινωνικών προτύπων στους νέους και στους εφήβους τόσο από το σχολείο όσο και από την οικογένεια μόνο θετικό αντίκτυπο μπορεί να αποφέρει. Η αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος και σε δυσπρόσιτες περιοχές ή σε περιοχές με αυξημένη εγκληματικότητα και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, αναντίρρητα, θα αναβαθμίσει το βιοτικό επίπεδο και δεν ωθούνται τα περιθωριοποιημένα άτομα με κάθε ευκαιρία στην παρανομία. Ακόμα, η μείωση της ανεργίας και ο άμβλυνση του ποσοστού της φτώχειας, αναμφισβήτητα, θα επιφέρει και την αντίστοιχη μείωση στην εμπλοκή ατόμων στο οργανωμένο έγκλημα. Η τάση αυτή, εύκολα, μπορεί να εξηγηθεί, αν αναλογιστεί κανείς, ότι οι «αναλώσιμοι» των εγκληματικών οργανώσεων και όσοι τελούν τις πιο επικίνδυνες δουλειές προέρχονται από χαμηλά κοινωνικά και οικονομικά στρώματα.

Επιπρόσθετα, πολύ σημαντικό ρόλο στην προληπτική αντεγκληματική πολιτική είναι η καθιέρωση των Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης της Εγκληματικότητας. Σε κάθε δήμο ή Κοινότητα, η οποία έχει πληθυσμό άνω των 3.000 κατοίκων συνίσταται η ίδρυση Τοπικού Συμβουλίου Πρόληψης της Παραβατικότητας. Ο ρόλος τους έχει κυρίως ενημερωτικό και προληπτικό χαρακτήρα. Σε περιοχές, όπου οι ανάγκες είναι αυξημένες και επιτακτικές είναι δυνατό να ιδρύονται τέτοια Συμβούλια και ανά δημοτικό διαμέρισμα. Αρμοδιότητα των ΣΠΕ είναι η καταγραφή και η μελέτη της εγκληματικότητας σε τοπικό επίπεδο και παράλληλα να θεσπιστεί μια κοινή και ενιαία πολιτική για την πρόληψη και αποτροπή της εγκληματικότητας στη μικρομεσαία

⁹². Σοφία Βιδάλη, Πέρα από τα όρια, Νομική Βιβλιοθήκη, 2017, σελ.119

κλίμακα. Ο σκοπός της ίδρυσης αυτών είναι στη δημιουργία μιας εναλλακτικής αντεγκληματικής, πολιτικής, που θα επικεντρώνεται στις ιδιαιτερότητες και στις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών⁹³. Παράλληλα, αποτελεί στόχος η ευαισθητοποίηση των πολιτών σε αυτά τα ζητήματα και η ενεργός τους δράση. Πρόκειται για μια πολυμερής συνεργασία, που εμπλέκονται άμεσα δικαστικές και αστυνομικές αρχές, κοινωνικοί φορείς, το κράτος και οι Ο.Τ.Α.

4.4. Προτεινόμενα μέτρα για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος

Όπως έχει γίνει αντιληπτό και από τα παραπάνω κεφάλαια, η αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος είναι μια πολυπαραγοντική διαδικασία και χρειάζεται τη συνεργασία πολλών φορέων συλλογικά, προκειμένου να επέλθει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Το οργανωμένο έγκλημα εξελίσσεται και όπως αυτό εξελίσσεται, έτσι αναγκαίες και επιτακτικές είναι οι εξελίξεις στα μέτρα αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος. Παρακάτω, θα αναφερθούν μερικά μέτρα, που μπορούν να παρθούν, προκειμένου η αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος να αναβαθμιστεί και να γίνει αποτελεσματικότερη.

Σύσταση Εισαγγελίας Οργανωμένου Εγκλήματος: Σε παρόμοιο μοτίβο, όπως σχεδιάστηκε η Εισαγγελία Οικονομικού εγκλήματος θα ήταν πολύ ενδιαφέρον και αποτελεσματικό να συσταθεί η Εισαγγελία Οργανωμένου Εγκλήματος. Η Εισαγγελία Οργανωμένου Εγκλήματος θα έχει στην αρμοδιότητα της τη διενέργεια ελέγχου, προκαταρκτικής έρευνας και της προανάκρισης για την εξάρθρωση εγκληματικών οργανώσεων και των μελών αυτών. Ο αρμόδιος Εισαγγελέας θα ενημερώνεται για όλες τις πληροφορίες και τις καταγγελίες, που έχουν λάβει χώρα σχετικά με την τέλεση άδικων πράξεων στο πλαίσιο εγκληματικής οργάνωσης. Θα είναι ο αρμόδιος για την αξιολόγηση και την αξιοποίηση πληροφοριών, προκειμένου να εκκινεί την ποινική δίωξη. Η σύσταση μιας αυτοτελούς Εισαγγελίας, που θα ασχολείται και θα διερευνά αποκλειστικά τις καταγγελίες και την ποινική δίωξη για το οργανωμένο έγκλημα, θα μπορεί να λειτουργεί με αφοσίωση και ακώλυτα για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου.

⁹³. <https://www.astynomia.gr/yliko-archeiou/topika-symvoulia-prolipsis-egklimatikotitas-s-p-e/plaisio-vasikon-archon-leitourgias-gia-ta-topika-symvoulia-prolipsis-tis-egklimatikotitas/>

Αναβάθμιση του θεσμού μάρτυρα προστασίας: Πολλοί συχνά μάρτυρες τέλεσης άδικων πράξεων ή εγκληματικών οργανώσεων φοβούνται να καταγγείλουν τα όσα γνωρίζουν, για να μη βρεθούν εκτεθειμένοι σε κίνδυνο και υποστούν αντίποινα ή κάποιας μορφής αντεκδίκηση. Η αναβάθμιση του θεσμού του μάρτυρα προστασίας, αναντίρρητα, θα ενθαρρύνει τους μάρτυρες να καταγγείλουν και να καταθέσουν στις αρμόδιες αρχές σχετικά με τα όσα γνωρίζουν για τη δράση εγκληματικών οργανώσεων. Η λήψη ουσιαστικών μέτρων για την προστασία τους θα είναι ένα σημαντικό βήμα προς την ενθάρρυνση αυτών για να προχωρήσουν σε καταγγελία προς τις διωκτικές αρχές. Μερικά μέτρα, που θα μπορούσαν να παρθούν είναι η δυνατότητα μετεγκατάστασης σε άλλη διεύθυνση κατοικίας ή ακόμη και στο εξωτερικό των ίδιων και των οικογενειών τους, η αλλαγή ονοματεπώνυμου, η 24ώρη φύλαξη από κατάλληλα εκπαιδευμένο αστυνομικό προσωπικό, η αλλαγή ΑΦΜ.

Αναβάθμιση του τραπεζικού συστήματος: Συνήθως, οι εγκληματικές οργανώσεις αποκομίζουν μεγάλα και υπέρογκα χρηματικά ποσά. Η χρήση των χρηματικών ποσών, αυτών, προκειμένου να γίνεται ακώλυτα, «ξεπλένονται» με νόμιμα χρήματα, τα οποία απορρέουν από μαγαζιά τις λεγόμενες «βιτρίνες». Οι εγκληματικές οργανώσεις, πολύ συχνά, έχουν νόμιμες επιχειρήσεις και καταστήματα ως «βιτρίνες», προκειμένου η δράση τους να γίνεται πιο εύκολη. Τα έσοδα της νόμιμης επιχείρησης εμπλέκονται με τα έσοδα των εγκληματικών οργανώσεων και διακινούνται στη νόμιμη οικονομία. Για αυτό τον λόγο, η αναβάθμιση του τραπεζικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος μέσω εντατικών ερευνών και ασυτηρότατων ελέγχων για τη διακίνηση κεφαλαίων θα είναι σε θέση να εντοπίσει και να εξαρθρώσει διακινήσεις παράνομου χρήματος, που συνδέονται άμεσα με τη λειτουργία εγκληματικών οργανώσεων. Η ύπαρξη ειδικών τμημάτων, που θα ελέγχουν τη ροή και τη διακίνηση του χρήματος, έπειτα από υποψίες, ότι το χρήμα αυτό προέρχεται από εγκληματική οργάνωση θα ενισχύσει την ασφάλεια του τραπεζικού συστήματος. Επίσης, όσον αφορά τα μαγαζιά «βιτρίνες» η ταυτοποίηση του πραγματικού δικαιούχου και όχι απλά του «μπροστινού προσώπου» θα φέρει τις διωκτικές αρχές ένα βήμα πιο κοντά στην αντιμετώπιση του φαινομένου από τον πυρήνα του.

Ειδική εκπαίδευση αστυνομικού προσωπικού: Άλλο ένα μέτρο, που με την εφαρμογή του μπορεί να συνδράμει στην εξάρθρωση εγκληματικών οργανώσεων είναι η ειδική εκπαίδευση του αστυνομικού προσωπικού σε ό,τι αφορά τις εγκληματικές οργανώσεις. Η εκπαίδευση αυτή θα αφορά το θεωρητικό υπόβαθρό, που θα υπάρχει ειδική επιμόρφωση σχετικά με τα χαρακτηριστικά, τον τρόπο δράσης και λειτουργίας των

εγκληματικών οργανώσεων, καθώς και τις διεθνείς τάσεις και εξελίξεις και τάσεις γύρω από αυτό. Ωστόσο, η εκπαίδευση θα επεκτείνεται και στο πρακτικό σκέλος σε ό,τι αφορά και σχετίζεται με την εξάρθρωση κατά την ώρα της σύλληψης, προκειμένου να διασφαλίζεται αφενός η ασφάλεια και η ακεραιότητα του αστυνομικού προσωπικού και αφετέρου η εξάρθρωση να γίνεται με τα σωστά μέσα και την ορθή στρατηγική.

Επίλογος

Εν κατακλείδι, μέσω της παραπάνω ανάλυσης και των άνω θεματικών έγινε προσπάθεια να μελετηθεί και να ερευνηθεί το οργανωμένο έγκλημα. Πλέον, προκύπτει με σαφήνεια, ότι η εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος στον ελληνικό χώρο συνδέεται άρρηκτα με τις εξελίξεις, που λαμβάνουν χώρα στο πολιτικό προσκήνιο και το κοινωνικό γίγνεσθαι. Το οργανωμένο έγκλημα, ως κοινωνικό φαινόμενο, προϋπάρχει εδώ και αιώνες. Στο πέρασμα του χρόνου, όμως, εξελίσσεται και λαμβάνει διαφορετική μορφή με διαφορετικές ιδιότητες. Ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά, που διαθέτει, το οργανωμένο έγκλημα είναι η ικανότητα να προσαρμόζεται σύμφωνα με τα δεδομένα και τις εξελίξεις της κοινωνίας. Το πιο χαρακτηριστικό συμβάν, που το επιβεβαιώνει, είναι ότι παρά τη σχεδόν δεκαετή οικονομική κρίση και την πολύμηνη πανδημία, το οργανωμένο έγκλημα μπόρεσε να επιβιώσει. Η επιβίωση πραγματοποιείται με την αναζήτηση νέων και εναλλακτικών μορφών δραστηριότητας, οι οποίες είναι απόλυτα προσαρμοσμένες στις κοινωνικές επιταγές της εποχής.

Η εκβίαση και η παροχή προστασίας σε μαγαζιά είναι μία από τις πιο συνηθισμένες δραστηριότητες, που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο μιας εγκληματικής οργάνωσης. Τα άτομα, που την απαρτίζουν ποικίλουν και είναι από διάφορες κοινωνικές τάξεις. Ειδικότερα, οι δουλειές εκείνες, που είναι πιο επικίνδυνες και ενέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο σύλληψης ανατίθενται σε άτομα, τα οποία είναι από χαμηλά οικονομικά και κοινωνικά στρώματα. Αντιθέτως, στο παρασκήνιο πρωταγωνιστούν άτομα με μεγάλη οικονομική ισχύ και από υψηλά κοινωνικά στρώματα. Η μακρά οικονομική κρίση και η πανδημία επέφερε μεγάλες αλλαγές και στον τρόπο λειτουργίας των εγκληματικών οργανώσεων σε υποθέσεις εκβιασμών. Αναγκάστηκαν να μειώσουν τα ποσά και να στραφούν σε νέες αγορές.

Μπορούμε να πούμε με σαφήνεια, πλέον, ότι είναι πολύ σημαντικό η αντεγκληματική πολιτική και η ποινική νομοθέτηση, που θα λαμβάνει χώρα, να είναι απόλυτα συμμορφωμένη με τις εξελίξεις και τα δεδομένα του εκάστοτε χρόνου και τόπου. Με άλλα λόγια, απαιτείται συνεχής επαγρύπνηση και μελέτη για τις τάσεις σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο. Ωστόσο, πρέπει να είναι αυξημένη η προσοχή, προκειμένου να μην πραγματοποιείται πρόσκαιρη νομοθέτηση ή επιπόλαια αντεγκληματική πολιτική. Η σχεδίαση και η εφαρμογή αυτών των δύο αξόνων θα πρέπει να εστιάσει στην ρίζα και στον πυρήνα του προβλήματος.

Η ΕΕ τα τελευταία χρόνια έχει συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό δια μέσου της στρατηγικής της στην αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος. Ως φαινόμενο, το οποίο είναι κοινωνικό, εγκληματικό και συνεχώς μεταβαλλόμενο, η ΕΕ σχεδίασε μια στρατηγική σε βάθος πενταετίας, προκειμένου να καταπολεμηθεί αποτελεσματικά. Πολύ συχνά, το οργανωμένο έγκλημα λαμβάνει διεθνή χαρακτήρα, επομένως, η αποτελεσματική αντιμετώπιση του εξαρτάται και από το πόσο επιτυχημένη θα είναι η συνεργασία μεταξύ των κρατών για την καταστολή του.

Όσον αφορά την ποινική τυποποίηση του φαινομένου, η Σύμβαση του Παλέρμο είναι το πιο σημαντικό και το πιο σπουδαίο νομοθέτημα μέχρι και σήμερα. Ωστόσο, λόγω των χαρακτηριστικών και των συνεχόμενων εξελίξεων υπάρχει η ανάγκη προσαρμογής του κειμένου, προκειμένου να είναι επίκαιρο και εφαρμόσιμο σε κάθε εποχή.

Στην ελληνική επικράτεια, το πρώτο βήμα για την ουσιαστική ορθή νομοθέτηση του φαινομένου έγινε με το ν.2829/2001. Μέχρι τότε, η νομοθέτηση ήταν αποσπασματική και κατακερματισμένη. Από τότε έως και σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές τροποποιήσεις και αλλαγές, άλλοτε επιτυχημένες και άλλοτε λιγότερο επιτυχημένες. Παρόλα αυτά, σε κάθε περίπτωση είναι απολύτως αναγκαίο να λαμβάνονται μέτρα σε επίπεδο πρόληψης, προκειμένου να γίνεται προσπάθεια άμβλυνσης της εγκληματικότητας και μείωση των φαινομένων των εγκληματικών οργανώσεων. Τα προληπτικά μέτρα για να είναι σε θέση να επιφέρουν και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα χρειάζεται να υπάρχει συντονισμένη και συλλογική προσπάθεια μεταξύ των αρμόδιων κρατικών αρχών και κοινωνικών φορέων. Σε κάθε περίπτωση, χρειάζεται συχνή και συνεχή επανεξέταση των μέτρων, προκειμένου να ελέγχεται η αποτελεσματικότητά τους και η δυνατότητα τροποποιήσεων αυτών.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Γεώργιος Αντωνόπουλος, Hall S., Νόμιμες επιχειρήσεις και οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα σε Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν., Παπαχαλαράμπους Χ., Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, Οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, ΕΑΠ, 2019, σελ. 241

Αρσενίου Λ., Η Θεσσαλία κατά την Τουρκοκρατία, Εκδόσεις Επικαιρότητα, Αθήνα, 1984, σελ. 106

Βιδάλη Σ., Έλεγχος του εγκλήματος και δημόσια αστυνομία. Τομείς και συνέχεις στην αντεγκληματική πολιτική. ,τ. Α΄, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2007, σελ. 50

Βιδάλη Σοφία, Αντεγκληματική πολιτική. Από τη μικροεγκληματικότητα έως το οργανωμένο έγκλημα. Νομική Βιβλιοθήκη Αθήνα, 2014, σελ. 178

Βιδάλη Σ., Πέρα από τα όρια, Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη 2017, σελ.154

Δημόπουλος Χ., Εγκληματολογία, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2022, σελ. 695

Έκθεση Εκτίμησης Απειλής για το Σοβαρό και Οργανωμένο Έγκλημα της EUROPOL (SOCTA), 2021

Ετήσια Έκθεση ΕΛ.ΑΣ για το σοβαρό & οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, 2003, σελ. 35

Ετήσια Έκθεση ΕΛ.ΑΣ για το σοβαρό & οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, 2012, σελ. 35

Ετήσια Έκθεση ΕΛ.ΑΣ για το σοβαρό & οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, 2013, σελ. 35

Ετήσια Έκθεση ΕΛ.ΑΣ για το σοβαρό & οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, 2021, σελ. 35

Έκθεση ΕΛ.ΑΣ για το Σοβαρό και Οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα, 2022, σελ. 8

Ετήσια Έκθεση ΕΛ.ΑΣ. για το Οργανωμένο και Σοβαρό έγκλημα, 2023, σελ. 19

Κολλιόπουλος Ι., Η Ληστεία στην Ελλάδα τον 19^ο αιώνα, Παρατηρητής 1996, σελ. 21

Μανωλεδάκης , Πρακτικά Συνεδρίου ΕΣΔι με θέμα : Ποινικό Δίκαιο σήμερα , σ. 4-6 και του ιδίου Ασφάλεια και Ελευθερία, σ. 8-9 , Παρασκευόπουλος , Πρακτικά Συνεδρίου ΕΝΟΒΕ με θέμα: Το σχέδιο νόμου για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος , σ. 18-31 , βλ. και ΣυμεωνίδουΚαστανίδου , Πρακτικά Συνεδρίου ΕΝΟΒΕ με θέμα: Το σχέδιο νόμου για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος , σ. 71-75 & 89-94 , όπου υποστήριξε πως παρόλο που υπήρχε δράση τόσο του οργανωμένου εγκλήματος , όσο και της τρομοκρατίας στο εσωτερικό της χώρας , θα ήταν εφικτή η αντιμετώπισή τους με βελτίωση του τότε ισχύοντος άρ. 187 Π.Κ. για τη σύσταση και τη συμμορία . 53Κριτική ανάλυση των διατάξεων του Ν.2928/2001 Βλ.Μανωλεδάκη , Ασφάλεια και ελευθερία , σ.103 επ. και Χαραλαμπίκη , ΠοινΧρ 2003, σ. 865 επ

Μανωλεδάκης Ι., Η προστασία της δημόσιας τάξεως κατά τον ελληνικόν ποινικόν κώδικα , σ. 126-135

Μυλωνόπουλος Χ., Ο Ν. 2928/2001 για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις των εγκληματικών οργανώσεων , ΠοινΛογ 2001, σ. 793-795

Παπαδαμάκης Α., Η εκβιαστική «προστασία» επιχειρήσεων (αρ. 385 παρ. 1β ΠΚ) ως μορφή οργανωμένου εγκλήματος, Τιμ. Τομ. Γ.Α. Μαγκάκη, σελ. 374 επ.

ΠοινΧρον ΜΑ', σελ. 171 επ

Πρόταση Απόφασης – Πλαισίου του Συμβουλίου σχετικά με την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος

Σταμούλη Ε., Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα σε Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν., Παπαχαλαράμπους Χ., Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, Οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, ΕΑΠ, 2019, σελ. 218

Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε., Οργανωμένο Έγκλημα και Τρομοκρατία , σ. 62-63 και της ιδίας , Ο Ν. 2928/2001 " για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις των εγκληματικών οργανώσεων". Βασικά χαρακτηριστικά και η πρώτη ερμηνευτική προσέγγιση , ΠοινΔικ 2001, σ.694-695

Ριζάβα Φ., Οργανωμένο έγκλημα θεωρητική προσέγγιση κατ'άρθρο ερμηνεία νομολογιακή προσέγγιση, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη 2012, σελ. 4

Φαρσεδάκης Ι., Η Εγκληματική σκέψη. Απ' την αρχαιότητα ως τις μέρες μας, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1990, σ. 31

Φαρσεδάκης Ι., Στοιχεία Εγκληματολογίας, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2005, σ. 161-162.

Χλούπης Γ., «Διασυνοριακό & Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα», Νομική Βιβλιοθήκη, 2005, σελ. 53 – 54

Χλούπης Γ., «Το θεσμικό πλαίσιο της αντιμετώπισης του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος», Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 282

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Albini J., T«he American Mafia Genesis of a Legend», Wayne State University, Meredith Corporation, p. 37

Arnold M., The Evolution of Organized Crime in the United States. Chicago University of the Chicago: Press, 2008, σελ. 78 – 80

Chambliss W., On the Take From Petty: Crooks to President, Indiana University Press, Bloomington, 1978

Cressey D., «Theft of the Nation»: The structure and operations of organized crime in America 1st Edition, New Brunswick, New Jersey, 1969, p. 306 – 310

Hobsbawm E., Η εποχή των άκρων, Ο Σύντομος Εικοστός Αιώνας 1914 – 1991, Θεμέλιο, Αθήνα 2006, σελ. 433 – 434

Hirschfeld K., «Gangster States. Organized Crime, Kleptocracy and Political Collapse». New York Palgrave Macmillan 2015, p. 25

Knox, G., Etter, G., & Smith, R. (2018). The Organized Crime Community: Essays in Honor of Alan A. Block. Routledge, σελ. 120-125.

Maltz M.D., On Defining Organized Crime, «Organized Crime», Dartmouth, Albertshot, 1995, p. 340

Liddick D., Introduction, An Empirical, Theoretical and Historical Overview of Organized Crime, The Edwin Mellen Press, New York, 1991

Paoli L., Mafia Brotherhoods. Organised Crime Italian Style, Oxford University Press, 2003, σελ. 74

Paoli L., & T. Vander Beken, “Organized Crime. A contested concept, in Paoli L., The Oxford Handbook of Organised Crime. United Kingdom: Oxford University Press, 2014, p. 15

Shelley L., Dirty Entanglements: Corruption, Crime and Terrorism. New York: Cambridge University Press, 2014, p. 14 – 20

UNTOC. United Nations Convention against Transnational Organized Crime. United Nations, 2000, σελ. 10 – 12

Varese V., “Protection and Extortion“, The Oxford Handbook of Organized Crime, Oxford University Press, 2014, σελ. 343

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

30 Χρόνια οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, τι μάθαμε - <https://www.kreport.gr/2023/03/27/30-chronia-organomeno-egklima-stin-ellada-ti-mathame/>

Ανακοίνωση ΕΛ.ΑΣ. ,<https://www.astynomia.gr/2024/12/17/17-12-2024-exarthrothike-egklimatiki-organosi-ta-meli-tis-opoias-eblekontai-se-ypotheseis-ekrixeon-ebrismon-somatikon-vlavon-apopeiras-anthropoktonias-kai-paravasi-ton-nomon-peri-oplon-kai-narkot/>

Ανακοίνωση ΕΛ.ΑΣ. <https://www.minocp.gov.gr/2024/10/17/17-10-2024-enarxi-leitourgias-tis-neoidrytheisas-diefthynsis-antimetopisis-organomenou-egklimatos/>

Ανακοίνωση ΕΛ.ΑΣ., <https://www.astynomia.gr/2024/05/19/19-05-2024-taftopoiithikan-kai-entopistikan-andres-pou-ekviazan-eboro-sti-dytiki-achaia/>

Βιδάλη Σ., Η πορεία προς το οργανωμένο έγκλημα, 2009,
<https://www.tovima.gr/2009/07/19/opinions/i-poreia-pros-to-organwmeno-egklima/>

ΕΘΝΟΣ – Το προφίλ των νονών: «Οι τυχεροί μπαίνουν στη φυλακή»
<https://www.ethnos.gr/greece/article/73/toprofiltonnononoityxeroimpainoynsthfylakh>

Καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος
<https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/glossary/fight-against-organised-crime.html>

Καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος: νέα πενταετής στρατηγική για την ενίσχυση της συνεργασίας πανευρωπαϊκά και για καλύτερη χρήση ψηφιακών εργαλείων για έρευνες
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_21_1662

ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ – <https://www.naftemporiki.gr/society/1793949/pos-droyse-to-kykloma-ton-ekviaston-eforiakon-stin-kerkyra/>

ΤΑ ΝΕΑ – Δεν ντρέπομαι που είμαι μπράβος,
<https://www.tanea.gr/2008/08/09/greece/den-ntrepomai-poy-eimai-mprabos-2/>

Οργανωμένο έγκλημα: Πράσινο φως από το Συμβούλιο για νομοθεσία της ΕΕ σχετικά με την ανάκτηση και τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων -
<https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2024/04/12/organised-crime-council-gives-green-light-for-eu-law-on-asset-recovery-and-confiscation/>

ΠΑΡΑΠΟΛΙΤΙΚΑ – Υπόμνημα βόμβα με ονόματα 500 ποινικών παρέδωσε στον Άρειο Πάγο ο Χρυσοχοϊδης
<https://www.parapolitika.gr/ellada/article/1115228/upomnima-vomva-me-onomata-500-poinikon-paredose-ston-areio-pago-o-hrusohoidis/>

ΠΕΛΟΠΠΟΝΗΣΙΑΚΑ ΝΕΑ – <https://pelop.gr/achaia-exichniastike-ypothesi-ekviasis-irthan-apo-tin-athina-gia-na-deiroun/>

Πλαίσιο Βασικών Αρχών Λειτουργίας για τα Τοπικά Συμβούλια Πρόληψης της Εγκληματικότητας - <https://www.astynomia.gr/yliko-archeiou/topika-symvoulia-prolipsis-egklimatikotitas-s-p-e/plaisio-vasikon-archon-leitourgias-gia-ta-topika-symvoulia-prolipsis-tis-egklimatikotitas>

ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ – Κύκλωμα εκβιαστών
<https://www.protothema.gr/greece/article/1576694/kukloma-ekviaston-hartograoun-tin-omada-tou-modi-ta-narkotika-stis-fulakes-ioanninon/>

ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ – Κύκλωμα εκβιαστών στα νότια προάστια
<https://www.protothema.gr/greece/article/1381662/kukloma-ekviaston-sta-notia-proastia-tha-se-steilo-stin-edatiki-pos-tromokratouse-i-speira-ta-thumata-tis/>

Mid-term, φ, 2023, Europol

Reader – Greek Mafia Μόνο ένα από τα 350 ηγετικά στελέχη εγκληματικών οργανώσεων στη φυλακή - https://www.reader.gr/ellada/372994_greek-mafia-mono-ena-apo-350-igetika-stelehi-egklimatikon-organoseon-einai-sti-fylaki

NOMΟΛΟΓΙΑ

- ΑΠ 62/1990 Απόφαση

Υπεύθυνη δήλωση συγγραφέα

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/ δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.»